

Riksdagens snabbprotokoll

2025/26:49

Onsdagen den 10 december

Kl. 09.00–17.51

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 19 november justerades.

§ 2 Avsägelser

Talmannen meddelade att
att *Anders Ådahl* (C) avsagt sig uppdragen som ledamot i skatteutskottet och som suppleant i näringsutskottet samt

att *Elisabeth Thand Ringqvist* (C) avsagt sig uppdraget som ledamot i näringsutskottet.

Kammaren biföll dessa avsägelser.

§ 3 Anmälan om efterträdare

Talmannen meddelade
att Sverigedemokraternas partigrupp anmält *Chris Dahlqvist* som suppleant i försvarsutskottet och i EU-nämnden samt *Annelie Sjöberg* som suppleant i utrikesutskottet under *Aron Emilssons* ledighet och
att Centerpartiets partigrupp anmält *Anders Ådahl* som ledamot i näringsutskottet.

Talmannen förklarade valda till

ledamot i näringsutskottet
Anders Ådahl (C)

suppleant i försvarsutskottet
Chris Dahlqvist (SD)

suppleant i EU-nämnden
Chris Dahlqvist (SD)

Talmannen förklarade vald *under tiden den 10 december 2025–31 januari 2026* till

suppleant i utrikesutskottet
Annelie Sjöberg (SD)

§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2025/26:202

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:202 Arbetsförmedlingens lokala närvaro
av *Leila Ali Elmi* (MP)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 18 december 2025.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.

Stockholm den 9 december 2025

Arbetsmarknadsdepartementet

Johan Britz (L)

Enligt uppdrag

Ulrika Söderqvist

Expeditionschef

§ 5 Anmälan om granskningsrapport

Talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till socialutskottet:

RiR 2025:34 Tandvårdsstödet – en konstruktion med hål

§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2025/26:63 till konstitutionsutskottet

2025/26:73 till skatteutskottet

2025/26:77 till miljö- och jordbruksutskottet

Skrivelser

2025/26:72 till arbetsmarknadsutskottet

2025/26:74 till justitieutskottet

2025/26:76 till finansutskottet

EU-dokument
COM(2025) 3502 till utrikesutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande
skulle gå ut *den 25 februari 2026*.

§ 7 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande
2025/26: MJU2 Utgiftsområde 23 Areella näringar,
landsbygd och livsmedel

Näringsutskottets betänkande
2025/26: NU3 Utgiftsområde 21 Energi

Arbetsmarknadsutskottets betänkande
2025/26: AU2 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och
arbetsliv

§ 8 Ytterligare en avdelning i Lagraudet

Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26: KU14
Ytterligare en avdelning i Lagraudet (prop.
2025/26/39)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var an-
mäld.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 9 Svenskt bidrag till Natos avskräckning och försvar under 2026

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betän-
kande 2025/26: UFöU2
Svenskt bidrag till Natos avskräckning och försvar
under 2026 (prop. 2025/26:25)
föredrogs.

Anf. 1 JOHAN ANDERSSON (S):

Herr talman! God morgon, alla i kammaren och
alla som är med på tv hemma eller på annat sätt! I dag
har vi att debattera betänkandet om svenskt bidrag till
Natos avskräckning och försvar under 2026.

Sverige är medlem i Nato sedan den 7 mars 2024.
Nato är en försvarsallians vars främsta uppgift är att
bevara fred och säkerhet i alliansens medlemsstater.
Det är också ett kollektivt ansvar att vara medlem i
Nato. Som ett led i detta föreslår regeringen att man
fram till den 31 december 2026 ska få sätta in svenska
väpnade styrkor bestående av markförband och speci-
alförband om högst 1 700 personer, marina förband
om högst 700 personer och flyg- och luftförsvarsför-
band om högst 600 personer för att i enlighet med in-
ternationell rätt bidra till Natos samlade avskräckning
och försvar av det nordatlantiska området.

Sverige har en tradition efter att ha varit verk-
samma i Nato i snart två år. Vi har hittills bidragit på
olika sätt i samarbetet. Bland annat har vi medverkat
när det gäller FLF i Lettland.

Socialdemokraterna ser detta som ett självklart
ställningstagande utifrån det svenska medlemskapet i
Nato. Bara för att påminna kammaren: Sex av åtta par-
tier ställde sig bakom det när vi hade den diskussionen.
Vi hade en ganska lång process i mitt parti. Det känns
dock som att det verkligen var ett väl förankrat beslut
utifrån hur läget ser ut i vår omvärld och den utveck-
ling som sker säkerhetspolitiskt i många delar.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till utskot-
tets förslag att bifalla propositionen.
(Applåder)

Anf. 2 HANNA GUNNARSSON (V):

Herr talman! Ärade kollegor och ledamöter! Hej
till alla er som lyssnar och tittar hemma!

I dag debatterar riksdagen ett ärende som vi nu-
mera har som en årlig debatt: vad Sverige ska göra
inom Nato det kommande året. Det är andra året vi har
den här debatten.

Det är väldigt bra, tycker vi i Vänsterpartiet, att det
är just riksdagen som har denna debatt och fattar dessa
beslut. Vi menar att alla beslut om att sända svensk
trupp utomlands alltid ska fattas av riksdagen, aldrig
av regeringen.

Förslaget från regeringen är att Sverige ska fort-
sätta att delta med fartyg för Natos marina bevakning
och flygplan för det som kallas Nato Air Policing samt
att vi deltar i Natos insats i Lettland. Vänsterpartiet står
bakom detta, med förbehållet att Sverige inte deltar i
verksamhet som involverar kärnvapen. Därför, herr
talmän, yrkar jag bifall till den enda reservationen i be-
tänkandet.

Vänsterpartiet är emot att svenska förband ska
delta i övningsverksamhet som kan inkludera moment
med kärnvapen. Vänsterpartiets ståndpunkt är att Sve-
rige aldrig ska vara med och vare sig planera, förbe-
reda eller öva på att använda kärnvapen på något sätt.

I oktober i år deltog Sverige tyvärr för första
gången i Natos årliga kärnvapenövning Steadfast
Noon. Det är frivilligt för Natos medlemsländer att
delta i kärnvapenövningar, så Sverige hade kunnat
välja att avstå – men det gjorde vi alltså inte. Det är ett
tydligt ställningstagande och val från den borgerliga
regeringen som vi motsätter oss.

Sverige hade från början, när vi gick med i Nato,
kunnat vara tydliga med att vi inte kommer att tillåta
kärnvapen på svenskt territorium. Våra grannländer
Danmark och Norge gjorde sådana uttalanden både när
de gick med i Nato och när de skrev sina respektive
DCA-avtal med USA. Vänsterpartiet beklagar att re-
geringen inte gjorde några sådana markeringar när vi
hade möjligheten, varken vid Natomedlemskapet eller
när vi skrev DCA-avtalet.

Vi menar att den kärnvapenkapprustning vi nu ser
i världen ökar osäkerheten och inte på något sätt ger
oss vare sig mer fred eller mer trygghet. Kärnvapen är

nämligen inte vilka vapen som helst. De är massförstörelsevapen och vapen som de två gånger vi har sett dem användas har dödat hundratusentals och för lång tid förstört både miljö och många människors liv. Japan kommer aldrig att glömma Hiroshima och Nagasaki, och det bör inte heller vi göra.

Förra året fick den japanska överlevarorganisationen Nihon Hidankyo Nobels fredspris i Oslo för sitt arbete med att motverka kärnvapen och deras användning samt fortsätta att föra fram de vittnesmål som finns. De är väldigt tydliga i sin kritik mot att många länder nu faktiskt upprustar med kärnvapen.

Vänsterpartiet anser att kärnvapen bör förbjudas och att Sverige ska skriva under FN:s kärnvapenförbud.

Herr talman! Vänsterpartiet var emot att Sverige gick med i Nato. Natomedlemskapet är nu dock verklighet, och mycket av det svenska försvarets verksamhet kommer att ha en koppling till Nato.

Det måste även i fortsättningen vara Sveriges egen försvarsförmåga som står i centrum för den svenska försvarsplaneringen. Samtidigt ska vi nu vara en aktiv samarbetspartner med våra nordiska och baltiska grannländer. Vi ska ta ett gemensamt ansvar för försvaret av Östersjön, Västerhavet, Nordsjön och Arktis, alltså vårt direkta närområde. Det är detta, inte operationer i länder långt bort, som vi menar ska vara den svenska prioriteringen i vårt Natomedlemskap, och detta har vi också en politisk enighet om. Vi ska göra det som vi är bäst på, och det är att verka med våra grannländer i vårt direkta närområde.

Men det är samtidigt viktigt att Sverige inte bara ser till Natos arbete utan att vi också framöver deltar i lämpliga FN-insatser för att globalt bidra till fred och säkerhet. Sverige deltar just nu inte i någon större FN-insats, även om vi har observatörer på många olika viktiga uppdrag runt om i världen. Vänsterpartiet anser att Sverige bör delta i en av de större FN-insatserna för fred och säkerhet i världen och visa den starka roll som Sverige har haft internationellt under många decennier.

Herr talman! Förra våren deltog Sverige för första gången i Natos insats i Lettland, med soldater från P 7 hemma i Skåne. De baltiska länderna gränsar direkt till Ryssland, och de har bett om permanent militär närvaro av andra länder. Det är något Vänsterpartiet anser att Sverige ska kunna bidra med när vi blir tillfrågade. Sverige delar insatsen i Lettland med Danmark, och det är ett samarbete som känns naturligt både militärt och politiskt. Sverige är också ramverksnation för Natos framskjutna närvaro, FLF, i Finland. Detta visar återigen att det är med våra närmaste grannländer vi i första hand ska samarbeta.

På plats i campen utanför Riga finns också Svenska Soldathemsförbundet med ett soldathem. Soldathemet är en plats där soldaterna ska kunna vila, återhämta sig och ha en meningsfull fritid. Det är en mycket viktig plats för livet när man är ute på en insats; livet ska inte bara bli jobb.

Jag vill ta tillfället i akt och tacka alla svenska soldater som har deltagit, deltar nu och ska delta i insatser utomlands. Vi vet att det innebär stora uppoffringar för den enskilde och familj, anhöriga och vänner hemma, och det är lång tid av träning och förberedelser för dem som åker ut. Stort tack för era insatser.

Internationella insatser, även om de är i vårt direkta närområde, tar dock mycket resurser i anspråk. Det är viktigt att Försvarsmakten fortsätter att arbeta för att förbättra villkoren för de soldater och officerare som deltar i insatser utomlands, även de som är med i olika uppdrag i olika typer av staber. Vi vet att de kommer att bli fler och fler.

Det är också viktigt att det arbete vi har sagt ska göras hemma faktiskt kan utföras enligt plan, trots att man tar mycket i anspråk för att vara på andra platser. Framför allt är det viktigt att utbildningen av värnpliktiga kan fortsätta med hög kvalitet och tillräckligt många befäl. I det här sammanhanget vill jag också säga att Vänsterpartiet anser att internationella militära insatser ska bemannas av anställd personal, inte värnpliktiga.

Jag yrkar bifall till vår reservation.

Anf. 3 BJÖRN SÖDER (SD):

Herr talman! Vi står i dag inför ett beslut av stor betydelse om Nato och om Sveriges deltagande i alliansens samlade avskräckning och försvar.

När Sverige blev medlem i Nato den 7 mars 2024 accepterade vi inte bara medlemskap i ord; vi åtog oss också det fulla ansvar som följer av det nordatlantiska fördraget. Detta inkluderar alliansens koncept för strategisk avskräckning och försvar.

Natos kollektiva försvar och avskräckning är inte enbart en teoretisk garanti. De bidrar konkret till att upprätthålla fred och säkerhet i vårt euroatlantiska närområde. Genom trovärdig militär förmåga och kapacitet kan vi förebygga angrepp innan de inträffar. Som trovärdig, pålitlig och solidarisk allierad förväntas vi, tillsammans med övriga allierade, aktivt bidra till Natos avskräckning och försvar.

Detta är också av avgörande betydelse för Sveriges egen säkerhet. Att Sverige tillsammans med de andra allierade upprätthåller tilltron till de kollektiva försvarsgarantierna är centralt för att bevara freden i det euroatlantiska området. Fredstida operationer och aktiviteter utgör en betydande del av alliansens avskräckning och försvar. Vårt bidrag med mark-, sjö- och luftförband är planerat med tydligt satta ramar. Under 2026 omfattar mandatet högst 1 700 personer för mark- och specialförband, 700 för marina förband och 600 för flyg- och luftförsvarsförband. Detta är en ansvarsfull balans mellan att bidra och att värna Sveriges egen försvarsförmåga.

Bidragen omfattar bland annat markförband till Natos multinationella brigad i Lettland, marina förband till Natos stående marina styrkor för att kunna verka i den norra delen av det nordatlantiska området, inklusive Östersjön, samt flyg- och luftförsvarsförband till Natos integrerade luft- och robotförsvar. Det kan

exempelvis handla om Natos lufrumsövervakning och incidentberedskap eller luftförsvarsoperation i Polen med uppgift att skydda den logistiknod som används för det militära och civila stödet till Ukraina. Därutöver ska Sverige under 2026 kunna bidra till andra operationer och aktiviteter inom luft-, mark- och sjödomänen som syftar till att upprätthålla Natos samlade avskräckning och försvar.

Svenska förband ska också kunna genomföra uppgifter under begränsad tid och inom ett specifikt geografiskt område i det nordatlantiska området, exempelvis säkerhetshöjande operationer och aktiviteter i samband med övningar. Sådana övningar genomförs bland annat inom ramen för Natos framskjutna närvaro i Finland och ska kunna övergå till skarpa uppgifter om situationen kräver det.

Utskottet föreslår därför att riksdagen medger att Sverige ställer dessa förband till förfogande till och med den 31 december 2026, för att i enlighet med internationell rätt bidra till Natos samlade avskräckning och försvar.

Vår ståndpunkt är klar: Sverige ska vara en trovärdig, pålitlig och solidarisk allierad – på lång sikt. Vår beredskap, vårt bidrag och vårt engagemang är nödvändiga för att upprätthålla alliansens kollektiva säkerhet och därigenom vår egen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut i betänkandet.

Anf. 4 GUSTAF GÖTHBERG (M):

Herr talman! Sverige är sedan den 7 mars 2024 en fullvärdig allierad i Nato. Efter decennier av allianslöshet och en säkerhetspolitisk osäkerhet i vårt land hittade vi till slut hem hos våra allierade i Nato – den enskilt största säkerhetspolitiska kursändringen för vårt land sedan 1809, enligt vissa.

För detta ska vi visa stolthet; att tillsammans med dem som delar idéer och ideal om rättsstat och demokrati försvara vår del av världen, ge stöd till Ukraina och vara med och bygga och ta del av gemensam säkerhet. Samtidigt ska vi fortsätta att visa engagemang och arbetsvilja. Sverige är sedan dag ett en mycket uppskattad allierad.

Inget land känner Östersjön, dess botten, ytskikt och luftdomän, bättre än vår marin. De många och oftast hyllade internationella insatserna med svenskar och med stridskrafter ger oss en bredd och ett djupt kunnande att samverka med andra länder. Världens bästa stridsflygplan Jas 39 Gripen är ryggraden i vårt lands flygvapen.

Vår underrättelseförmåga och Rysslandskunskap är högt värderade, inte minst i en Natokontext.

Sverige ska bidra till Nato. Vi ska vara en trovärdig, pålitlig och solidarisk allierad. Detta kräver handling. Jag vill därför yrka bifall till förslaget till beslut i betänkandet.

Med det betänkande som kammaren debatterar i dag ges regeringen möjlighet att under nästa år sätta in svenska väpnade styrkor bestående av markförband och specialförband om högst 1 700 personer, marina

förband om högst 700 personer samt flyg- och luftförsvarförband om högst 600 personer till och med den 31 december 2026 – nyårsafton nästa år. Detta görs för vårt gemensamma försvar i Nato och för försvaret av Sverige genom Nato, även om det sker utanför vårt lands gränser. Det är så solidarisk säkerhetspolitik fungerar.

Herr talman! De baltiska staterna utgör en stilla front mot Rysslands imperialistiska och fascistiska ideal. Det är därför fullkomligt rimligt att säga att det är högt prioriterat med avskräckning och försvar av också Baltikum. Därför är också beslutet i dag större än det förvisso viktiga mandatet kammaren väntas ge till regeringen i eftermiddag. Det är en slutlig uppgörelse med vårt lands Baltikumpolitik, den som vi visade under decennier under 1900-talet.

Baltikum var inte ockuperat, sa man. Båtflyktingar göre sig icke besvär! Många av dem som kom sändes hem. Stödet till de krafter som ville göra Baltikum fritt och europeiskt viftades bort från denna talarstol som korstågsfärdmentalitet.

I dag sänder vi svenska män och kvinnor redo att försvara oss, Baltikum och våra allierade. Båtarna går numera åt andra hållet för ett gemensamt försvar mot Ryssland. Det sluter cirkeln och tecknar en ny säkerhetspolitisk linje för Sverige tillsammans med Baltikum.

Estland, Lettland och Litauen men även Polen och Finland vet vad det innebär att leva med jättens andedräkt. Det är därför vi står med dem i självklar solidaritet.

Herr talman! Vi rör oss nu med hög hastighet mot det femte krigsåret sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina i februari 2022. I medierna går det att läsa olika förutsägelser från olika personer om hur det ska gå i kriget. Vem kommer egentligen att vinna? Hur kommer det att sluta i Ryssland? Vad väntar efter Vladimir Putin?

Polacker och danskar menar, enligt olika medieuppgifter, att det är nu vi måste rusta, eftersom Ryssland kan stå redo att angripa Nato redan 2027 eller 2029; det beror på vilken artikel och vilket medium man läser. Man säger att det därför är fara i dröjsmål och att Ryssland kan komma att invadera ett Natoland i framtiden.

Jag tycker att resonemanget bygger på ett logiskt felslut när man pratar om tid och årtal. Varför skulle Ryssland vänta tills vi är redo att försvara oss? Erfarenheterna från Ukraina visar att Ryssland inte var redo att besegra landet militärt eller numerärt, men man genomförde ändå en fullskalig invasion. Det är just därför vi inte har råd att vänta. Världsläget väntar inte på oss, inte en enda sekund.

Herr talman! Samtidigt ska det sägas att försvaret av Sverige och våra allierade är redo. Det är igång och aktivt dygnet runt, dag som natt, året om. Sverige står redo att försvaras om en kvart och om ett kvarts sekel. Om detta får vi inte ge andra signaler. Avskräckning är, näst efter vårt lands försvarsvilja, en av de främsta linjerna i just försvaret av Sverige.

Herr talman! Denna regering tog Sverige in i Nato. Och det finns en bred samsyn i Sveriges riksdag om att Sverige ska vara en trovärdig allierad. Men är det fullt så enkelt? Om vi lägger betänkandet från det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet som vi debatterar i dag åt sidan och tittar på den säkerhetspolitik som Sverige kommer att behöva föra under nästa mandatperiod och nästa decennium ser vi att det inte är fullt så klart. Man behöver inte ens gå så långt som till nästa decennium. Det finns oklarheter om vår säkerhetspolitik om det skulle bli ett regeringsskifte efter nästa val.

Socialdemokraterna vill bilda regering. Det ligger i sakens natur när man kandiderar till Sveriges riksdag att man vill bilda regering och besätta statsministerposten. Men det är väl känt att partiets kandidat till försvarsminister lovade att det inte skulle bli något Nato-medlemskap under hans förra försvarsministertid. Han hann förvisso avgå innan Sverige blev medlem i Nato, det som oppositionsledaren på den tiden kallade för destabiliserande.

Socialdemokraterna blev till slut varse hur viktigt det var. Och hand i hand med oss ledde det till att Sverige gick med i Nato. Men Socialdemokraterna stöder sig på två partier som inte vill vara med och som lämnar reservationer under debatten i dag. Miljöpartiet och Vänsterpartiet är inbitna Natomotståndare. Det hedrar dem på sätt och vis att de står benhårt fast vid sina ideal och sin uppfattning. Men det väcker frågor om vår framtida säkerhetspolitiska linje när vi inte vet vilka röda linjer som ska ställas upp i en regeringsförhandling på vänsterkanten.

För att göra det smärtsamt påtagligt i denna debatt undrar man: Vid ett regeringsskifte, kommer en socialdemokratisk regering med stöd av Vänsterpartiet och Miljöpartiet över huvud taget att kunna lägga fram en sådan proposition som vi debatterar i dag, när hälften av regeringsunderlaget inte vill vara med och sätter upp förbehåll och riktar krav?

Herr talman! I eftermiddag röstar kammaren om det sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2 *Svenskt bidrag till Natos avskräckning och försvar under 2026*. Det innebär sammanfattningsvis att Sverige, genom vårt bidrag till Nato med svenska väpnade styrkor, blir säkrare och att Nato blir säkrare. Så värnar vi europeisk frihet och självständighet i solidaritetens namn till försvar av de värden som vi beaktar som våra och som europeiska.

Detta är inte en uppgift som ska tas lättvindigt på. Det är det aldrig när man ska fatta beslut om att sända svenska soldater och sjömän utomlands. Men jag är övertygad om att det kommer att finnas en påtaglig stolthet i kammaren i eftermiddag när vi fattar beslut om förslaget i betänkandet, inte minst en stolthet över de killar och tjejer, soldater och sjömän, som med vår flagga på sina uniformer far över havet för att försvara det som är vårt.

Till er som gör detta för Sverige vill jag rikta vårt varmaste tack.
(Applåder)

Anf. 5 MIKAEL LARSSON (C):

Herr talman! Ukraina slåss inte bara för sin egen frihet. De slåss mot ett aggressivt Ryssland, som har startat sitt anfallskrig i syfte att omkullkasta den europeiska säkerhetsordningen. Därmed strider Ukraina också för hela Europas frihet.

Kriget har redan fått enorma konsekvenser för det säkerhetspolitiska läget i Sverige och hela västvärlden. En av konsekvenserna blev tidigt Finlands och Sveriges resa in i Nato. Nu pågår det handfasta arbetet med att bygga upp ett starkt svenskt totalförsvar samtidigt som vi genomför stora försvarssatsningar i samarbete med våra allierade.

Herr talman! När Sverige nu är medlem i Nato behöver vi delta fullt ut i alliansens verksamhet, inte lite och inte ibland utan fullt ut. Propositionen *Svenskt bidrag till Natos avskräckning och försvar under 2026* visar på vikten av att Sverige ska och måste delta fullt ut och självklart när vi får frågan.

Försvarsutskottet besökte under 2025 FLF Lettland och Sveriges deltagande där. Att på plats i Lettland få ta del av det bidrag som Sverige hade där var värdefullt och viktigt för oss inför de framtida beslut vi ska fatta, exempelvis det som ligger på bordet här i dag.

Jag vill verkligen tacka alla soldater, sjömän, män och kvinnor som under 2025 deltagit i Natos verksamhet för Sveriges räkning.

Herr talman! Centerpartiet har ingen följdmotion på denna proposition utan står helt bakom förslaget i både propositionen och betänkandet.

Anf. 6 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! Vi debatterar nu det sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande nummer 2 *Svenskt bidrag till Natos avskräckning och försvar under 2026*. Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet och avslag på reservationerna.

Denna debatt förs i en orolig tid. Det har flera påpekat förut, men det förtjänar att sägas en gång till. Det pågår ett fullskaligt krig i Europa, i Ukraina där 700 000 ryska soldater finns på plats. Det är snart fyra år sedan den fullskaliga invasionen.

Som föregående talare också har sagt är det en kamp som Ukraina och det ukrainska folket hjältemodigt för, och de för den inte bara för sin egen skull utan även för vår frihet. Vi har nämligen att göra med ett Ryssland som vill ha något slags revansch och som vill återupprätta det gamla sovjetiska imperiet på något sätt. Vi vet också att det finns territorier i vår absoluta närhet som kan komma i fråga.

Herr talman! Därför är det viktigt att Sverige är medlem i Nato, som är världshistoriens bästa och mest framgångsrika försvarssamarbete. Kristdemokraterna har under lång tid argumenterat för att Sverige skulle bli medlem och hur viktigt det var att gå från att vara partner till att bli fullvärdig medlem. Det är vi nu, sedan mars 2024. Det är viktigt. Vi bidrar till den gemensamma säkerheten och är en uppskattad medlem. Vi har förmågor som bidrar till trygghet och säkerhet för oss och för våra grannländer.

Inte minst viktigt är det för våra baltiska vänner att Sverige är medlem. När det gäller att kunna försvara sig är Sverige nämligen en viktig del. Sverige är nu ett uppmarschområde och spelar och kommer att spela en viktig roll, i fred men också i kris och i värsta fall i krig.

I betänkandet, som vi ska fatta beslut om i dag, föreslås hur Sveriges militära styrkor ska bidra till Natos samlade avskräckning och försvar.

Regeringen föreslår att riksdagen ger mandat att sätta in 1 700 soldater i mark- och specialförband, 700 personer i marina förband och 600 personer i luft- och försvarsförband. Det här är inget symboliskt beslut. Det är ett svenskt ansvarstagande för hela det nordatlantiska området, det vill säga vår del av världen. Vi gör också redan nu en viktig insats i FLF i Lettland.

Varför är då detta viktigt? För det första beror det på säkerhetsläget, som jag var inne på. Rysslands aggression pågår. Hoten mot våra baltiska länder består. Vi har i dag en situation med desinformation och gräzonsoperationer. Cyberangreppen fortsätter. Vårt närområde är en strategiskt utsatt region.

För det andra bygger Nato på gemensamt ansvar. Det är inte en organisation som man är medlem i utan en försvarsallians där varje land bär sin del. Sverige är då en stor tillgång.

För det tredje: Avskräckning skapar fred. Tydliga, starka och sammanhållna militära bidrag från medlemsländerna minskar risken för konflikt. Det är just det som det handlar om. Detta är det enda språk Putin förstår. Varm luft har ingen påverkan på Putin, däremot samövad militär förmåga. Vi bidrar till Nato för att kriget aldrig ska komma hit.

Herr talman! De svenska förbanden håller mycket hög kvalitet. Våra specialförband, vårt luftvärn och våra marina enheter är internationellt respekterade. De bidrag som nu föreslås stärker Natos östra flank, integrerar Sverige i alliansens planering och ökar vår egen säkerhet genom gemensamma övningar. Det ger svenska förband viktig erfarenhet. Det här är någonting som skapar säkerhet för oss och som stärker säkerheten i vårt område.

Det är också tydligt att detta sker i enlighet med folkrätten och med kontroll. Regeringen redogör tydligt för folkrättsliga grunder, mandat, kostnader och avgränsning i tid. Det här är viktigt. Ett demokratiskt land tar inga genvägar. Riksdagen ska alltid vara informerad och kunna utöva kontroll.

Herr talman! Med dessa ord yrkar jag än en gång bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet.

I detta anförande instämde Gustaf Göthberg (M).

Anf. 7 ULF HOLM (MP):

Herr talman! Det är nu dags att debattera regeringens förslag om det svenska bidraget till Natos avskräckning och försvar under 2026.

Låt mig börja med att säga hur viktig den här debatten är. Den handlar om att vi ska sända svenska väpnade styrkor, kvinnor och män, på uppdrag utomlands.

Det är därför oerhört viktigt att dessa frågor hanteras i riksdagen. Behandling, debatt och beslut i riksdagen ger legitimitet och förankring för ett svårt och stort beslut. Miljöpartiet tycker inte att regeringen ensam ska fatta beslut om att sända väpnade styrkor utomlands, utan besluten bör fattas här i riksdagen.

Herr talman! Det mycket allvarliga säkerhetspolitiska läget efter Rysslands olagliga fullskaliga invasion av Ukraina fortsätter och kommer med stor risk att vara över oss för en lång tid framöver. Det finns i nuläget inget som tyder på att Ryssland kommer att sluta kriga. Tvärtom är det tydligt att Rysslands agerande är ett hot mot vårt absoluta närområde och att relationen med Ryssland kommer att vara ansträngd och problematisk under lång tid framöver.

Sverige och Europa har i och med detta försatts i ett nytt säkerhetspolitiskt läge. Det ställer krav på politiska ledare att agera därefter i både ord och handling. Miljöpartiet har därför sedan dag ett stått bakom Sveriges samlade stöd till Ukraina, såväl ekonomiskt och civilt som militärt, och har dessutom drivit på för ökade sanktioner mot Ryssland.

Herr talman! Sedan den 7 mars förra året är Sverige en del av försvarsalliansen Nato. Det innebär att Nato är en del av försvaret av Sverige och att Sverige bör kunna bidra med stöd till Nato och bidra när något annat Natoland begär stöd. Även detta år har vi haft väpnade styrkor i andra Natoländer, och det kommer att fortsätta nästa år. Det blir en årlig debatt kring väpnade styrkor utomlands.

Herr talman! I samband med anslutningsförhandlingarna med Nato krävde vi gröna bland annat att Sverige likt Danmark, Finland och Norge bör införa en lagstiftning som förbjuder införsel av kärnvapen på svenskt territorium för att markera mot kärnvapen. Tyvärr gjordes det aldrig av regeringen. Senare har det också avvisats ett flertal gånger i denna riksdag, vilket jag beklagar. Miljöpartiet står fast vid att kärnvapen aldrig ska finnas på svenskt territorium i vare sig fredstid eller krigstid. Så länge kärnvapen finns bidrar de till ökad osäkerhet i hela världen.

Herr talman! I den proposition som vi nu behandlar föreslår regeringen att man till och med den sista december nästa år ska få sätta in svenska väpnade styrkor bestående av markförband och specialförband om högst 1 700 personer, marina förband om högst 700 personer och flyg- och luftförsvarsförband om högst 600 personer. Detta är något fler än de personer som vi har ute i insatser under innevarande år. Jag tror dock att det är nödvändigt med tanke på hur situationen ser ut.

I detta fall har Lettland, Finland, Polen med flera bett om militär närvaro från bland annat Sverige. Det gäller till exempel en begäran om fortsatt bidrag till markförbandet i Natos multinationella brigad i Lettland. Ett annat exempel är stödet till en luftförsvarsoperation i Polen som bland annat används för det militära och civila stödet till Ukraina. Det är något som vi från Miljöpartiet kan ställa oss bakom, inte minst för

att det också stärker säkerheten i vårt absoluta närområde.

Herr talman! Jag vill också passa på att rikta ett stort tack till alla er kvinnor och män som nu deltar eller kommer att få delta i de Natoinsatser vi beslutar om i dag samt till era närstående. Ni gör en viktig uppgift för oss alla.

Herr talman! Gustaf Göthberg från Moderaterna började diskutera regeringsbildning i denna debatt. Han har uppenbarligen inte läst betänkandet utan har suttit på sin kammare och filosoferat om hur det kan se ut. Om han hade läst betänkandet hade han sett att Miljöpartiet inte har någon reservation. Miljöpartiet ställer upp på att vi kan ha väpnade styrkor och övningar och att Sverige är en viktig del av detta.

Jag tycker att Gustaf Göthberg ska sitta på sin lilla kammare och titta på vilka samarbetspartner han har. Det finns ett parti i hans gäng som har tydliga Rysslandskopplingar och som bland annat i EU-parlamentet har röstat väldigt proryskt. Gustaf Göthberg ska titta på detta först i stället för att sitta och fara med osanningar om hur andra partier agerar.

Med detta, herr talman, vill jag för ovanlighetens skull yrka bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet.

(Applåder)

Anf. 8 GULAN AVCI (L):

Herr talman! Liberalerna var det första riksdagsparti som förespråkade ett svenskt medlemskap i Nato. Då möttes vi av stor skepsis. Men i dag vet vi att det var rätt beslut. Vårt medlemskap har gjort Sverige mycket säkrare och har förstärkt vårt samarbete med våra allierade.

Det här betänkandet handlar om att Sverige måste kunna möta de förväntningar som nu finns på oss att tillsammans med övriga Natoländer aktivt bidra till alliansens avskräckning och försvar. En tydlig och framåtlutad hållning är helt avgörande för att bevara freden i vår del av världen. Ett snabbt anpassbart svenskt bidrag är också centralt för vår egen säkerhet.

Herr talman! Vi befinner oss i ett mycket allvarligt säkerhetspolitiskt läge. Det främsta hotet är Ryssland och dess brutala anfallskrig mot Ukraina. Den som följer rysk retorik ser också tydligt att Ryssland inte ser detta krig mot Ukraina som sitt främsta mål utan ett krig mot Europa och ytterst även mot oss. Ukraina kämpar för sin frihet, men i förlängningen kämpar de också för vår frihet. Rysslands aggression påverkar hela vår region.

Om vi ska kunna möta en förvärrad situation – och risken för en sådan är överhängande – måste vi ha förmågan att snabbt förstärka vårt svenska bidrag till Nato.

Samtidigt måste vi se den större bilden. I Ukraina strider nu även nordkoreanska soldater som lär sig om modern västerländsk krigföring och får erfarenheter som kan användas mot oss i framtiden.

Om avskräckningen mot Ryssland inte fungerar kommer det att innebära att diktatureernas aggression

sprids till flera delar av världen. Det gäller både i vår del av världen och globalt. När diktaturer samarbetar måste demokratierna göra detsamma, och vi måste göra det med beslutsamhet.

Herr talman! Jag är stolt över Sveriges bidrag till Nato, till FLF Lettland, till de stående marina styrkorna och till Natos integrerade luft- och robotförsvar. I framtiden vill jag se ytterligare svenska bidrag, för vi är och ska vara en viktig del av försvarsalliansen.

Utskottet konstaterar att ett väpnat angrepp mot en allierad inte kan uteslutas. Därför måste de styrkor som nu står under Natos ledning kunna delta i försvaret av andra allierades territorium.

Jag menar att detta är fullt rimligt. Samtidigt, som kollegor innan mig har påpekat, är det viktigt att vi fattar beslutet på ett mycket allvarsamt sätt. Därför är det också viktigt att regering och riksdag har ett aktivt och transparent samarbete med återrapportering och information om Sveriges bidrag.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag vända mig till våra tappra soldater, våra kvinnor och män, som varje dag är beredda att offra sina egna liv för att kämpa för Sveriges säkerhet, svenska folkets frihet och vår demokrati.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till regeringens proposition och utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

I detta anförande instämde Gustaf Göthberg (M).
Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 10 Försvar och samhällets krisberedskap

Försvarsutskottets betänkande 2025/26:FöU1
Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap (prop. 2025/26:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 9 BJÖRN SÖDER (SD):

Herr talman!

I dag debatterar vi betänkandet om utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap. Jag vill inleda med några reflekterade ord då det här kommer vara den sista budgetdebatten för mandatperioden.

Det jag kan konstatera är att det till skillnad från tidigare år varit en omtumlande period, inte bara för oss som sitter här inne utan för hela världen. Många hoppades sannolikt att samhället skulle återgå till det normala när covidpandemin var över. Men det ändrades med Rysslands fullbordade invasionskrig som påbörjades den 24 februari 2022.

För vår egen del har vi i partiet förlorat två kollegor under mycket tragiska omständigheter. Sven-Olof Sällström, som var med sedan partiets riksdagsinträde, gjorde ett stort arbete för partiet under den inledande krisen av Ukrainakriget. Svenne, som han också

kallades, var inte bara riksdagsledamot utan han var också officer i grunden.

Några av de viktiga förslagen han framförde var bland annat att Sverige skulle skicka stridsvagnar till Ukraina, vilket också sedan skedde. En annan viktig fråga som Svenne drev innan han avled var stridspiloternas lönefråga, något som sedan också löste sig. Svenne var en kollega som nu är djupt saknad av många av oss.

Svenne ersattes sedermera av Lars Wistedt som tillsammans med ledamoten Pelle Söderlund gjorde stora insatser för partiet i Försvarsberedningen. Lars, med sina 26 år i försvaret, var en av de kunnigaste i riksdagen och säkerligen i hela Försvarsberedningen.

Utöver sin officersroll hade han ett enormt historiskt kunnande och energi inom dessa frågor. Det var därför mycket chockerande när vi nåddes av nyheten att han somnat in under en tjänsteresa till Kanada.

Vi minns och sörjer våra kollegor genom att inte låta deras minne försvinna, och deras insatser för Sverige och för Ukraina under denna händelserika och komplexa tid är skriven i historien.

Herr talman! Budgeten för 2026 läggs precis som tidigare år fram under en mycket turbulent tid i världen. Det var inte många som hade föreställt sig att 2000-talet återigen skulle bli forum för globala konflikter och risk för storkrig bland världens stormakter. Desto fler var det som var övertygade om att vi inte längre behövde ett försvar. Det var tämligen naivt.

Sverigedemokraterna har som bekant varit det enda partiet som återkommande velat bibehålla ett försvar. Det är vid sidan av vår invandrings- och kriminalpolitik en röd tråd som vi stått fast vid, även när försvaret kallades ett särintresse från visst håll och tidigare regeringar hade påbörjat nedmonteringen av försvaret.

Redan 1999 – för 26 år sedan – varnade jag själv för att den ryska utvecklingen snabbt skulle kunna ta ny riktning från vad som då uppfattades gå i mer västlig och demokratisk sådan. I vår ungdomsbulletin skrev jag som tjuogoaring: ”Det är möjligt att konstruera helt främmande framtidsscenarier för Rysslands utveckling. Det kan varken uteslutas att reformpolitiken återkommer, att utvecklingen fortsätter i samma utveckling eller att sönderfallet accelererar. Det kan heller inte uteslutas att den politiska ledningen ersätts av rödbruna krafter med politiska ambitioner som hotar vårt närområde eller kanske hela omvärlden.

Osäkerheten är stor. Ett nedrustat försvar tar årtal att bygga upp igen – den tiden har vi kanske inte den dagen det politiska läget förändras. Vår försäkring heter: Svenskt Försvar!”

Visst har delar av vår politik varit detaljerad och stundtals lite väl framåtblickad. Tittar vi däremot i våra motioner från 2012/2013 såg vi redan då vart världen var på väg: stormaktsrivaliten mellan USA och Kina samt det aggressiva Ryssland.

Låt mig citera: ”Vi kan inte som ansvarstagande medborgare välja att bortse ifrån hur Ryssland har återbyggt sin militära förmåga.”

En annan intressant del är från 2013, då vi skriver om närmandet mellan Ryssland och Kina och de övriga Bricsländerna, vilket avslutas med slutsatsen att: ”De europeiska länderna bör redan nu ta säkerhets- och försvarspolitisk höjd för en sådan tänkbar utveckling.”

Hur det gick med det europeiska uppvaknandet ser vi i dag, fem i tolv och full panik. Det vi också ser är prislappen för underlåtelsen att agera. Vi har akut behövt tillse en, visserligen för oss välkommen, försvars-satsning om cirka 300 miljarder kronor. Sverigedemokraterna lämnade också ett stort avtryck i Försvarsberedningen, och det vi också kan se är att många av våra äldre förslag också genomförs i den nuvarande upp-rustningen av försvaret.

Herr talman! Varför är det då viktigt för oss att årligen göra en recension av det vi skrev för 10–15, ja 26 år sedan? Jo, därför att det är viktigt för oss, för Sverige och väljarna att se att det faktiskt fortfarande finns politiker som ser saker komma.

Det är visserligen sant att det genomfördes justeringar efter invasionen av Georgien 2008 och 2015. Fast sanningen är den, vilket också beskrivs i flera rapporter, av bland annat Riksrevisionen, att det var för lite, för lågt prioriterat och utan uppföljning. Det är kvittot för oppositionens så kallade försvarspolitik. Man gick i Moderaternas tidigare fotspår där försvaret var ett särintresse.

I en rapport av MSB och Försvarsmakten från förra året slår man fast att läget i totalförsvaret vid utgångspunkten av Ukrainakriget inte bara var dåligt, utan det var sämre än man tidigare trott. Vår förmåga att försvara vårt lands territoriella integritet vid krig var så pass dålig att regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna mer eller mindre behövde göra akuta beställningar för att försvaret ens skulle kunna klara sig över några dagar. Det är kvittot för den tidigare regeringens ”stora omställning” av försvaret.

Man klarade helt enkelt inte att välja mellan aktivistisk miljöpolitik, kvoterings, feministisk utrikespolitik och Sveriges överlevnad. Det kan låta hårt, men så är det. Sverige stod 2022, likt 1914 och 1939, oförberedd inför en brutal värld som inte tog hänsyn till önsketänkande.

Herr talman! Sverigedemokraterna har tillsammans med regeringen under dessa tre år genomfört fler satsningar på försvaret än den tidigare regeringen genomförde under sina åtta år vid makten. Vi har satsat miljardbelopp på investeringar i Försvarsmaktens förmåga att försvara Sverige. Vi har satsat miljarder på det civila försvaret och på sjukvård, mediciner, beredskapslager och jordbruk. Vi har återinfört civilplikten, och vi agerar mot rysk infiltration, stärker psykologiskt försvar med mera.

Det här är utan tvekan det mest försvarsvänliga och handlingskraftiga regeringsunderlaget i modern tid, och det är uppenbart att detta endast är möjligt med hjälp av Sverigedemokraterna.

Herr talman! Sverigedemokraterna har varit drivande i frågan gällande lättnader i miljötillstånd för Försvarsmakten. Tyvärr har regeringen kört fast här.

Givet säkerhetsläget är det, skulle vi säga, avgörande att regeringen kommer på fötter, undanröjer hinder för tillväxt och agerar.

Vi kan i dag i den nytugivna säkerhetsstrategin från USA läsa att ambitionen är att EU i större utsträckning behöver ta ansvar för säkerheten i Europa med riktning på 2027. Då är det ett underbetyg att samtidigt sitta och inte få igenom miljötillståndsförordningar. Det begränsar produktionen av värnpliktiga och försvarsindustri. Det handlar om skjutningar och om att stärka svensk försvarsförmåga.

Som Lars Wistedt ofta uttryckte det: Vi förlorade kriget och landet, men vi hade i alla fall en bra byråkrati! Det är en klen tröst när Stockholm ser ut som östra Ukraina.

Statsministern har själv nämnt vikten av att undanröja hinder för tillväxt och påtalat att departementen arbetar i stuprör. Trots detta går det på tok för långsamt.

Ett annat ärende som Sverigedemokraterna har drivit sedan 2023 är frågan om ryska fastigheter och vikten av en stark skyddslag. Det gäller även juridiska möjligheter att ta krafttag mot dessa säkerhetshotande verksamheter. Det är inte direkt en slump att flera av dessa fastigheter ligger i anslutning till skyddsobjekt.

Sverigedemokraterna har också drivit på regeringen i frågan om att stärka MSB:s uppdrag och roll inom totalförsvaret. Vi föreslog även 2023 en översyn av den militära underrättelsetjänsten – ett förslag som inte gick i linje med det förslag som nu ligger på bordet.

Det är enligt vår uppfattning en olägenhet att Must inte träffade rätt när det gäller den ryska invasionen av Ukraina. Samtidigt finns det både politiska och ekonomiska orsaker till detta. Det gäller särskilt verksamhetens dimensionering, något som borde ha utökats i samband med invasionen av Georgien, bland annat.

Det här är bara några av de viktiga satsningar och frågor som vi har genomfört under den här korta tidsperioden. Under 2026 kommer Sverigedemokraterna tillsammans med regeringen att genomföra en rad andra förstärkningar på området.

Herr talman! Sverigedemokraterna ser det naturligtvis som positivt att det i dag finns en gemensam samsyn över partigränserna på de kommande satsningarna. Det är en av fördelarna med försvarsutskottet. Vi är i mångt och mycket, med få undantag, samstämmiga. Det är däremot enormt viktigt att satsningarna bibehålls.

Frågan gällande den framtida driftbudgeten är något som bör börja diskuteras redan nu. Diskussionen är redan i full gång i England och Frankrike, och särskilt i Frankrike, som har enorma problem med sina statsfinanser. Ekvationen hög arbetslöshet, försvarssatsningar, stark välfärd och satsningar på den gröna omställningen kommer inte att gå ihop. Det kommer att krävas hårda prioriteringar, och att inte se detta är att bedra sig själv och svenska folket.

Det här är vårt, eller mitt, bidrag till historien, som jag nämnde i inledningen. Vi kommer att behöva fler i

arbete för att ha råd med både försvar och välfärd. Vi kommer att behöva prioritera dessa områden inom de närmast kommande åren.

Vi kommer inte att kunna finansiera alla partiers önsketänkande och särfrågor genom att beskatta sönder medelklassen, för det är precis det som kommer att ske. Det är en av slutsatserna från en fransk utredning som har tittat på hur ekvationen ska gå ihop. En av de delar som man har backat på är just stora skattehöjningar, för det kommer att hämma tillväxten och köpkraften. Vi vet också att det historiskt sett är just medelklassen som lämnas med svartepetter när Socialdemokraterna ska ”straffa” de rika.

Sverigedemokraterna vill se ett starkt Sverige, där fler arbetar och bidrar till vårt gemensamma samhälle. Vi vill se en framtid där unga ser fram emot att göra värnplikten, en värnplikt med en utbyggd incitamentsmodell som i större utsträckning kompenserar för den uppoffring som många gör i dag.

Vi menar också att värnplikten i större utsträckning ska vara en inkörsport till officersyrket, som också behöver modernisera sin incitamentsstruktur. Det gäller även vikten av att kunna hantera livspusslet och familjebildning. Vi är medvetna om att det i dag finns myndigheter som sätter krokben för officerare som flyttar och har familjemedlemmar, och det är också något som vi vill se över.

Den svenska försvarsmakten ska byggas ut till antalet, och varje soldat ska utrustas med nödvändig materiel för att överleva morgondagens krig. Det duger inte, som vi ser det, att det inte kommer ut riktig utrustning. Teknik och innovation kommer att vara avgörande, och vi ska se till att de som står i frontlinjen ska ha bästa möjliga förutsättningar. Det är också genom detta som vi avskräcker en möjlig angripare.

Vi kommer att fortsätta arbetet med att stärka samarbetet med Norden och bibehålla vårt viktiga samarbete med Ukraina. Vi vill också se till att det goda samarbetet med baltländerna och Polen fortsätter, för det är enligt vår uppfattning så att vi i händelse av krig i stor utsträckning kommer att behöva klara oss själva.

Avslutningsvis vill jag önska alla i Försvarsmakten som vaktar vår yttre gräns dag som natt, hemvärnsmän som lämnar familj och gör stora insatser på sin fritid och alla andra frivilligorganisationer, som är en avgörande del av vårt totalförsvaret, en riktigt god jul och ett gott nytt år. Detsamma vill jag önska kollegorna i försvarsutskottet, tjänstemännen vid vårt kansli och givetvis herr talmannen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och ber samtidigt om ursäkt för att jag drog över den anmälda talartiden.

Anf. 10 MARKUS SELIN (S):

Herr talman! Vi debatterar i dag statens budget inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap – ett område som bär själva fundamentet för vår frihet, vår säkerhet och själva hållfastheten i vår demokrati.

Europa står inför sitt allvarligaste säkerhetspolitiska läge på decennier. Rysslands fortsatta krig mot Ukraina påminner oss dagligen om att freden aldrig kan tas för given.

Krigets krav ska nu vara dimensionerande för vårt totalförsvaret. Därför ska Sverige fortsätta att bygga ett folkförsvaret för de allvarligaste prövningarna. Vi ska ha ett totalförsvaret som är starkt, modernt och uthålligt – av det svenska folket och för det svenska folket.

Totalförsvaret består av två lika viktiga delar: det militära försvaret och det civila försvaret. Ibland talar vi om dessa som två olika system, men i verkligheten är de en och samma helhet. Det militära försvaret kan aldrig bli starkare än det samhälle som står bakom det.

Uppgåelsen i somras mellan riksdagens alla åtta partier om att avsätta 300 miljarder kronor för en uppbyggnad av det svenska totalförsvaret är en bra grund att stå på, med inriktning på Natos nya mål om försvarsutgifter på 3,5 procent av bnp och därtill ett mål om 1,5 procent av bnp till försvarsrelaterade utgifter.

Det är i detta sammanhang vi nu ska se 2026 års budget för utgiftsområde 6, som vi i dag debatterar.

Vi socialdemokrater bifaller dagens anslag på drygt 225 miljarder kronor och här till beställningsbemyndiganden på 341 miljarder kronor för åren som kommer. Av dessa 341 miljarder i beställningsbemyndiganden utgör omkring 85 procent anslaget *Anskaffning av materiel och anläggningar*.

Herr talman! Försvarsmakten ska fortsätta att utveckla sin operativa förmåga. Sverige integreras nu i Natos försvarsplanering, och övningsverksamheten med våra allierade förstärks. Men personalförsörjningen är fortsatt ansträngd, materielltillgängligheten är otillräcklig och infrastrukturen behöver förstärkas. Lednings- och sambandsförmågan måste anpassas till Natos krav.

Vi konstaterar dessutom att uppbyggnaden av krigsorganisationen inte går så snabbt som det beslutades om i tidigare försvarsöverenskommelser.

Förmågan att med arméförband försvara vårt eget territorium men också agera i andra länder, framför allt i vårt närområde, måste öka. Detta kräver att uppbyggnaden av brigader måste fortsätta. Nuvarande beslut gäller fyra armébrigader fram till 2030, och redan nu kan vi socialdemokrater göra det tydligt här i kammaren att två ytterligare brigader måste byggas upp omedelbart efter 2030.

Vi vill från socialdemokratiskt håll också markera att vi vill utveckla nu gällande beslut om antalet värnpliktiga. I dag säger vi 10 000 värnpliktiga fram till 2030, men vi vill höja ribban ännu mer. Vi vill se 12 000 värnpliktiga 2030 och därtill ett mål på längre sikt om 20 000 i värnplikt.

Även ambitionen för andelen kvinnor i Försvarsmakten ligger för vår del fast. I dag ligger siffran på 25 procent. Vårt mål är att 40 procent av Försvarsmaktens anställda ska vara kvinnor. Så berikar vi vårt försvar, herr talman, och ser till att all möjlig kompetens kan tas till vara.

Herr talman! Kriget i Ukraina påverkar den globala efterfrågan på försvarsmateriel och nödvändigt stöd till Ukrainas frihetskamp. Vi socialdemokrater vill se investeringar som stärker svensk produktion av försvarsmateriel. Vi vill se konkurrenskraft och svenska jobb, inte ökade importberoenden.

Det militära försvaret och vår säkerhet vilar på att vi själva kan producera och vidmakthålla kritisk materiel. Med politisk vilja och politiskt stöd har ingenjörslandet Sverige här fortsatt mycket goda möjligheter. Försvarsindustrin har en avgörande roll för både svensk försvarsmakt och andra länder. Detta är ett kärnintresse, och både stridsflyget och vår ubåtskapacitet är så kallade väsentliga säkerhetsintressen där staten har ett särskilt ansvar.

I de allra flesta länder är kopplingen mellan försvarsindustrin och nationens eget intresse mycket tydlig. Statligt ägande och deläggande är vanligt. Svenska staten måste vara beredd att engagera sig som ägare i försvarsindustriell verksamhet. Det kan handla om deläggande i stora företag som är avgörande för svensk säkerhet, till exempel Saab, men också om ägararrangemang i mindre och nystartade företag som utvecklar nya och för framtiden strategiska produkter eller vapensystem.

Staten måste också ta ett större ansvar för en strategisk marknadsföring av svenska produkter på världsmarknaden. Större personella och ekonomiska resurser måste anslås hit, och vi socialdemokrater vill inrätta en ny svensk exportstödsmyndighet. I detta perspektiv får Sverige inte svikta när det gäller att svensk rådgivning och design ska råda när det gäller beslutet om nästa generations stridsflygplan. På samma sätt bör ett beslut om att beställa ytterligare en ubåt förberedas. Ubåtsvapnet är centralt när det gäller sjökrigföring och underrättelse i Östersjön. Här har Sverige en unik kompetens och kapacitet.

Herr talman! Det civila försvaret är fortfarande vår största brist. Det säger jag med stor respekt för det omfattande arbete som pågår inom myndigheter, kommuner och regioner. Ett starkt totalförsvaret är det som i kris ger samhällets riktiga kapacitet. Det handlar om Sveriges samlade mobiliseringsförmåga och uthållighet. Inom ramen för sommarens nämnda uppgörelse har 50 miljarder avsatts för uppbyggnad av det civila försvaret. Här handlar det om en helhet och förmågan att stå emot angrepp. Det handlar om vitala frivilliga försvarsorganisationer och om att upprätthålla en fungerande infrastruktur och elkraftsförsörjning. Det handlar om kapaciteter för livsmedels- och bränsleförsörjning samt dricksvatten, om att hantera bränder både i bebyggelse och i skog liksom försörjning av sjukvård och mediciner och förmåga att bedriva omfattande röjningsarbeten på ett uthålligt sätt.

Vissa steg har tagits med övningsverksamhet, förbättrade förmågor, införande av civilplikt, krigsplaneringar, förbättrad samordning med Försvarsmakten och så vidare. Den grundläggande principen är enkel: Ett starkt civilt försvar är själva förutsättningen för ett fungerande militärt försvar. Men resan tillbaka till ett

robust civilt försvar är fortfarande lång. Exempelvis saknas även i dag nationella id-brickor som i kris eller krig kan vara avgörande för att snabbt kunna identifiera en skadad eller en död person. Detta bör åtgärdas med snabbhet.

Vi ser vidare att samverkan med näringslivet har ökat men fortfarande är otillräcklig. En ny myndighet bör också få i uppgift att svara för näringslivets integration i totalförsvaret. Detta är en mycket stor uppgift som handlar om hur produktionsresurser ska kunna tas i anspråk under kris och krig. Arbetet hittills står inte i proportion till vad som behöver göras.

Herr talman! Krisberedskap handlar om förmågan att värna liv, hälsa och samhällsviktig verksamhet när olyckor, kriser eller krig drabbar oss. Krisberedskap handlar om att samhället måste fungera när inget annat gör det. Även här sker viktiga steg framåt, men en hel del återstår. Vi socialdemokrater anser att ett strategiskt viktigt beslut borde vara att inrätta ett nytt statligt räddningsverk som ska svara för utbildning av personal men också stå för ett tydligt ansvar för brandförsvarets strategiska utveckling. Krisberedskapen ska fungera i hela landet, inte bara där resurserna är som störst.

Herr talman! Vi står i dag överlag bakom utskottets förslag till anslag och beställningsbemyndigande för 2026 och utgiftsområde 6, men vi vill upprätta två nya regementen, ett i Kiruna och ett i Kvarn, och angående detta yrkar vi i dag bifall till vår reservation.

Vi vill se dessa två regementen, så kallade organisationsenheter, för att vi helt enkelt ser behovet av att långsiktigt etablera utbildningsorter för soldater på dessa platser. Det handlar också om att göra en säkerhetspolitisk markering och att förstärka krigsorganisationen med en förbättrad förbandsproduktion.

I Arktisregionen i dag ställs stormaktsintressen mot varandra, varför just Kiruna blir särskilt viktigt. Malmaban, rymdtekniken, gruvindustrin och områdets nämnda strategiska läge kräver en ännu mer omfattande och permanent militär närvaro.

Samtidigt är Kvarn utanför Linköping i dag hemvist för både Markstridsskolan och divisionsledning. Eftersom infrastrukturen redan finns på plats med övningsfält och en anläggning för strid i bebyggelse anser vi att Kvarn är ett lämpligt centrum för att utveckla förbandsproduktionen. Så ökar vi också antalet värnpliktiga på sikt.

Herr talman! Med vår utgångspunkt är det en självklarhet att en bred försvarspolitisk enighet utgör en styrka för Sverige. Vi vill därför poängtera att en bärande del i försvarsöverenskommelsen är att medverkande partier ska ges möjlighet att tillsammans och i dialog sortera olika prioriteringar. I arbetet med budgetpropositionen har regeringen, enligt vår mening, inte hörsammat denna ordning. Framför allt när det gäller det civila försvaret har framtida budgetutrymmen redan börjat tas i anspråk utan att det på ett rimligt sätt har föregåtts av en dialog med alla partier utanför regeringsunderlaget.

Det är svagt. Vi väntar på denna dialog. Regeringen är för långsam, och vi socialdemokrater anser inte att ett sådant arbetssätt lägger grunden för att Sverige ska kunna stå starkt och enigt i en osäker omvärld.

Herr talman! Vi socialdemokrater beklagar också att det inte finns en överenskommelse om den löpande finansieringen av vårt försvar på lång sikt. Det ligger visserligen utanför dagens betänkande, men vi socialdemokrater vill bland annat se att en beredskapsskatt utreds och införs.

Ett fragmenterat skattesystem, stora skattesänkningar till dem som redan har mycket och låg tillväxt har bidragit till alltför mycket minskande resurser för våra gemensamma åtaganden. När vi nu står inför stora investeringar för att stärka vår försvarsförmåga får det inte ske på bekostnad av vår samlade motståndskraft. Exempelvis går Sverige mot ett budgetunderskott på 167 miljarder kronor nästa år. Sverige lånar alltså redan pengar för att få ihop till budgeten.

Herr talman! Avslutningsvis några ord om den större helheten. Vi vill bygga ett motståndskraftigt Sverige. Säkerhet byggs inte på ett år. Det byggs faktiskt inte heller av ett enda parti eller av en enskild regering. Säkerhet byggs genom långsiktighet, samarbete och ansvarstagande över tid. Försvarets styrka kommer inte bara ur anslagen utan ur vår förmåga att enas när det gäller. Det viktigaste av allt är att försvara Sverige, vår demokrati och våra människors trygghet.

Vi socialdemokrater står redo att fortsätta ta ansvar för att Sverige är fritt, tryggt och starkt – i går, i dag och för kommande generationer.

(Applåder)

I detta anförande instämde Johan Andersson (S).

Anf. 11 HELENA BOUVENG (M) replik:

Herr talman! Jag blev lite förbryllad när jag hörde ledamoten Selins inlägg. Han sa att han saknar transparens. Mig veterligen har våra ministrar verkligen lagt sig vinn om att vara transparenta och ha breda överenskommelser. Det är tråkigt att höra att Markus Selin inte upplever detsamma.

Herr talman! Jag har en fråga. Socialdemokraterna har inte mer pengar än regeringen till försvaret, men de vill ha ut mycket mer än vad Försvarsmakten har råd med eller ens kan skapa förutsättningar för. Därför vill jag fråga Markus Selin vad två extra brigader skulle kosta. Vad skulle en extra ubåt kosta? Vad skulle 20 000 värnpliktiga per år kosta? Vad skulle två extra regementen, som ledamoten nämnde, kosta? Och vad skulle det kosta med ett stridsflygsprogram utan konkurrens – ni vill ju hålla det nationellt – och utan alternativ, när det gäller att köpa utländsk licenstillverkning etcetera?

Anf. 12 MARKUS SELIN (S) replik:

Herr talman! Tack till ledamoten Helena Bouveng från Moderaterna! Jag nämnde inte någon gång ordet transparens. Det blir alltså lite svårt för mig att gissa vad ledamoten Bouveng från Moderaterna avser. Jag

misstänker att det gäller samma fråga som ordföranden i försvarsutskottet ställde till statsministern i torsdags. Den gällde att vi inte har dialog och samsyn i diskussionen kring kommande breda uppgörelser.

I torsdags stod ordföranden Peter Hultqvist där borta och ställde sin fråga till statsminister Kristersson, som stod här. Statsminister Ulf Kristersson sa att vi måste se till att det blir av och att försvarsministern strax skulle återkomma så att alla partier i Sveriges riksdag får chansen att bedriva dialog och prioritera sina viktiga sakfrågor. Så, herr talman, bygger vi ett starkt och djupt förankrat folkförsvar.

Vad gäller prioriteringarna angående pengar ställde ledamoten jättebra frågor. Sverige och den här högerregeringen lånar nu pengar för att finansiera den löpande budgeten. Vi kommer nästa år att sakna 167 miljarder kronor. Samtidigt sänks skatten för dem som redan har mycket. Regeringen har även slagit någon typ av bottenrekord i tillväxt. Vi har en moderat finansminister som har en krympande kaka och ändå fördelar den till dem som redan har väldigt mycket resurser.

Den långa listan med saker vi ska investera i kommer nog alla partier att stå bakom. Då är det upp till ledamoten Bouveng att säga när vi ska investera, inte om vi ska göra det.
(Applåder)

Anf. 13 HELENA BOUVENG (M) replik:

Herr talman! Mig veterligen står Socialdemokraterna bakom att vi lånar upp de här 300 miljarderna till försvaret. Då ligger vi ändå 50 miljarder back. Det är lite spännande. Men det är inte bara ubåtar, nya regementen, brigader med mera som finns bland ordförandens och Socialdemokraternas alla utspel. De tycker också att staten ska gå in som delägare, golden shareholder, i Saab. Jag har lite svårt att förstå varför. Saab verkar klara sig alldeles utmärkt utan statens ägande eller för den delen riksdagsledamoten Peter Hultqvists expertis. Och varifrån skulle Socialdemokraterna ta pengarna? Med Saabs framgångar är det ju inte billigt numera att köpa in sig om man vill ha något inflytande där.

Redan nu har Socialdemokraterna lagt fram en budget som saknar 50 miljarder. Det är runt 2 000 kronor per månad i skattehöjning för en familj. Kanske är det därför Peter Hultqvist är så mån om att sälja signerade böcker, till och med vid utskottsresor. Han inser inte hur djupt han måste gräva i sin egen plånbok om hans förslag skulle bli verklighet. Men han är inte här och försvarar det. Alla kan inte skriva böcker.

Mina frågor till ledamoten Selin blir: Var ska pengarna komma ifrån? Blir det ytterligare 2 000 kronor per månad i skattehöjning för en alldeles vanlig familj?

Anf. 14 MARKUS SELIN (S) replik:

Herr talman! Jag tycker att debatten nu är något ovärdig den samsyn kring försvarspolitikerna vi haft hittills. Det blir ganska slafsigt att diskutera böcker hit och dit. Jag hörde en lång rad osakliga argument och hinner inte bemöta dem nu.

Socialdemokraterna har finansierat sina budgetförslag öre för öre, krona för krona. Det vi får höra från Moderaterna blir alltså lite konstigt. Vi höjer ju skatten för att vi kan och orkar finansiera vår budget krona för krona.

När det gäller ägarskap är det inflytande vi söker. Jag kan säga, herr talman, att jag som socialdemokrat i den här kammaren är tacksam över att det finns en Wallenbergfamilj som har tagit ansvar för Sveriges försvarsindustri. Men det kan inte vara upp till konjunkturen och olika ägares aktiekapital att avgöra om vår gemensamma säkerhet ska styras av ett kinesiskt eller amerikanskt företag som ändrar sin strategiska politik.

Vi har många länder i vår omgivning, grannländer, där det vanligaste är att samhället och ytterst staten har inflytande över och äger delar av försvarsindustrin. Sambandet mellan försvarsindustrin och vår gemensamma säkerhet är jätteviktigt och jättestarkt. Att svepande säga att vi kanske skulle vilja köpa ägarskap i Saab är ett exempel, men det finns många andra företag där ute också. Att köpa en tillräckligt stor insynsplat eller laborera med olika aktievärden och rösträtt är fullt möjligt. Det är inga konstigheter. På nysvenska heter en sådan aktie golden share. Det kommer vi att kunna lösa när vi vill.

Anf. 15 HELENA BOUVENG (M):

Herr talman! Tyvärr är det inte första gången någon står i den här talarstolen och anför att det säkerhetspolitiska läget är det allvarigaste på flera decennier. Ryssland utgör det dimensionerande hotet för Sverige. Därför gör regeringen den mest omfattande förstärkningen av försvaret sedan kalla kriget. Syftet är att skydda Sverige och landets befolkning. Satsningarna bidrar till att göra Sverige starkare såväl militärt och civilt som ekonomiskt. De kraftiga ökningarna av försvarets budget och satsningarna på innovation och försvarsindustrins expansion skapar också möjlighet för ett tekniklyft i hela landet.

Den militära förmågan ska byggas upp och materiella och personella mål uppfyllas. Samövade krigsförband ska kunna möta omvärldsutvecklingens krav. Utifrån aktuell bnp-prognos samt föreslagna och beräknade anslag i budgetpropositionen för 2026 beräknas försvarsutgifterna under 2026 motsvara 2,8 procent av bnp, enligt Natos redovisningspraxis. Från och med 2028 beräknas anslagen motsvara 3,1 procent av bnp.

Tillsammans med tidigare budgeterade ökningsökningar ökar alltså anslagen med 26,6 miljarder i budgetpropositionen för 2026. I budgetpropositionen för 2026 föreslår regeringen att anslagen för det militära försvaret tillförs 10 miljarder.

Försvarets tillväxt sker parallellt med ett ökat nyttjande av krigsorganisationen, bland annat genom deltagande i Natos åtgärder för avskräckning och försvar, nationella beredskapsanpassningar samt fortsatt militärt stöd till Ukraina. Utbyggnaden av försvaret innebär också förstärkningar i försvarsindustrin och fler och utbildade anställda.

Regeringen avser att ta de ytterligare steg som krävs för att nå 3,5 procent till 2030 i kommande budgetpropositioner, utifrån bland annat fördjupade underlag från försvarsmyndigheterna och kommande bnp-utveckling.

Herr talman! Jag skulle vilja belysa några av de områden som vi fokuserar på. Det första är personal. Försvarsmaktens tillväxt innebär större personalbehov än tidigare. En central uppgift är att attrahera, rekrytera, utveckla och behålla personal.

Därför höjer vi ersättningen för totalförsvarspliktiga och officersaspiranter – villkoren för värnpliktiga ska vara skäliga. Dagersättningen höjdes senast 2017 och har därefter varit helt oförändrad. Dagersättningen till totalförsvarspliktiga höjs från dagens nivå till 200 kronor. Kadettersättningen för officersaspiranter höjs procentuellt lika mycket som dagersättningen, från 175 kronor per dag till 240 kronor per dag.

När det gäller Försvarsmaktens materiel ökar vi med tidigare budgetbeslut anslaget för materiel och anläggningar med närmare 12 miljarder jämfört med 2025. Ser vi till de förväntade anskaffningarna under 2026 kan nämnas att det för armén handlar om luftvärn, raketartilleri, ammunition och stridsfordon. För marinen är det framför allt ytstridsfartyg och stridsbåtar. Och ser vi till flygvapnet handlar det om taktiskt transportflyg och långsträckt bekämpningsförmåga.

Jag ska till sist, herr talman, säga några ord om industri, forskning och innovation. Upprustningen av försvaret och stödet till Ukraina förutsätter att vi har en stark försvarsindustri i Sverige. Erfarenheterna från Ukraina understryker vikten av att snabbt kunna utveckla militär förmåga. Budgetpropositionen för 2026 innehåller bland annat satsningar på en försvarsinnovationsenhet, forskningsinfrastruktur och skyddsvärd banbrytande teknik. Detta ger möjligheter för försvarsindustrin att bli mer effektiv och innovativ.

Jag är stolt och glad, herr talman, över att Sverige historiskt står sig väl i konkurrensen när andra länder nu bygger upp sin materiella kompetens. Vi får sälja stridsvagnar, Jas Gripen och nu också ubåtar – och detta utan statligt ägande, Markus Selin, om än genom ett gott samarbete med den svenska regeringen. Det bådär gott för framtiden för Sveriges försvar, för att Sveriges innovationskraft ska bestå och för att vår teknikutveckling ska ligga långt fram.

Men, herr talman, det militära försvaret står sig slätt utan ett starkt civilt försvar. När regeringen tog över det civila försvaret saknades tillräcklig finansiering, styrning och struktur. Säkerheten i Sveriges närområde hade samtidigt försämrats kraftigt.

Regeringen valde därför att lägga om kursen för Sveriges totalförsvar och genomföra en kraftig upprustning. För det civila försvaret innebär det att medelstilldelningen sjudubblas, från cirka 2,7 miljarder kronor 2022 till cirka 19,4 miljarder kronor 2028.

Men jag håller med ledamoten Selin: Mycket återstår fortfarande att göra. Sveriges motståndskraft och avkräkningsförmåga måste stärkas. För detta krävs

att förmågan i det civila försvaret ökar skyndsamt. Regeringen föreslår därför i budgeten för 2026 ett nytt paket för det civila försvaret på totalt cirka 12 miljarder kronor för 2026–2028. Satsningen uppgår till totalt cirka 3 miljarder kronor 2026, cirka 4,2 miljarder kronor 2027 och 4,6 miljarder kronor 2028.

Därutöver avsätts de medel som i budgetpropositionen 2025 parkerades för framtida prioriteringar inom civilt försvar. För 2026 handlar det om cirka 700 miljoner kronor, för 2027 om cirka 1,8 miljarder kronor och för 2028 om cirka 2,1 miljarder kronor. Förslagen bygger på en överenskommelse mellan regeringen och Sverigedemokraterna.

Vi tittar framför allt på vår försörjningsberedskap. Där kommer 1 miljard kronor. Vi tittar på hälsa, vård och omsorg. Det är av yttersta vikt att detta fungerar i händelse av höjd beredskap och ytterst krig; det är avgörande för totalförsvaret. Vi tittar också på livsmedelsförsörjningen. Det är tvunget att vi kan säkerställa att hela befolkningen har tillgång till nödvändiga livsmedel i händelse av en allvarlig störning såsom en fredstida kris, höjd beredskap och ytterst krig. Då krävs att robustheten i livsmedelskedjan ökar.

Våra kommuner och regioner utgör en grundstomme i Sveriges civila försvar och har själva ett stort ansvar för att säkerställa beredskapen på lokal nivå. Därför har regeringen också tillsatt medel här. Räddningstjänsten har redan varit på tapeten och är krigsplacerad, men vi understryker att en stark räddningstjänst och ett robust skydd för civilbefolkningen är centrala komponenter i Sveriges civila försvar.

Jag kunde ha gått mycket längre in på detta, men vi trodde att vi skulle ha civilförsvarsministern på plats här. Han har tyvärr blivit sjuk.

Jag vill till sist tacka inte minst Sveriges samtliga partier för ett gott samarbete. Jag är helt säker på att Sveriges regering, riksdag och försvarsmakt inte hade kommit så långt som vi faktiskt gjort utan en gemensam syn på det hela taget. Det är en styrka för vårt land, vår säkerhet och vårt totalförsvar.
(Applåder)

I detta anförande instämde Gustaf Göthberg (M).

Anf. 16 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Herr talman! Jag lyssnade såklart med stort intresse på vad ledamoten från Moderaterna hade att säga i anförandet om budgeten. Vi har haft ett väldigt gott samarbete mellan partierna för att komma fram till en försvarsbudget som ökar på ett sätt som gör att vi kan bygga upp totalförsvaret, inklusive det civila försvaret, som ledamoten också pratade om. Det finns mycket kvar att göra när det gäller framför allt det civila försvaret.

Jag vill ändå ställa en fråga om det som ledamoten tog upp vad gäller höjningen av de värnpliktigas ersättningar. Det görs en höjning från dagens 146 kronor till 200, vilket är relativt lite pengar i sammanhanget. Värnplikten är ju inte ett jobb där man får lön, utan man får en ekonomisk ersättning.

För en liten tid sedan kom ett mycket efterlängtat betänkande från en utredning om personalfrågor, där en höjning till 288 kronor per dag till de värnpliktiga föreslogs. Regeringen stannade på 200. Pliktrådet vill ha 300 kronor per dag. Det blev en väldigt stor besvikelse i pliktrörelsen när regeringen landade på 200 i stället för utredningens 288, även om det såklart är en höjning. Anledningen till att man behöver den här höjningen – från pliktrörelsen vill man ha en större höjning – är att väldigt många värnpliktiga i dag faktiskt har utgifter på ett sätt som man kanske inte hade förr i tiden. Man har flyttat hemifrån redan innan man gör värnplikten, och man har en hyra att betala och en del sådana grejer.

Jag undrar om ledamoten kan svara på varför regeringen valde att inte gå utredningen till mötes och höja med hela den summa som utredningen faktiskt föreslog, 288 kronor.

Anf. 17 HELENA BOUVENG (M) replik:

Herr talman! Jag tycker att Hanna Gunnarsson har väldigt många sunda åsikter. Jag kan hålla med om mycket av det hon säger.

Sedan ska det också finnas lite utrymme för saker och ting. Det hade inte skett en höjning sedan 2017, tror jag. På åtta år skulle man kunna tänka sig att det hade kunnat höjas lite pö om pö, så att säga, både av den ena och den andra regeringen.

Jag vet faktiskt inte hur regeringen resonerade. Jag önskar att vi hade haft en minister på plats. Men jag skulle kunna gissa på att det kanske inte fanns mer utrymme just där. Vi fokuserar mycket på att kunna rekrytera, behålla och utveckla personal, och där tror jag att ersättningen har en viktig roll. Men hur regeringen resonerade i denna fråga vet jag inte. Jag kan tänka mig att det fanns budgetrestriktioner i det hela. Man kanske tittade på om det behövdes mer eller mindre. Men jag har tyvärr inte svar på den frågan.

Anf. 18 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Herr talman! Det kan såklart vara svårt för en riksdagsledamot att berätta vad regeringen har tänkt.

Tack för de fina orden! Jag hoppas att alla noterade att Vänsterpartiet har sunda åsikter i de här frågorna.

För att fortsätta i sakfrågan tycker jag ändå att i den väldigt stora höjning vi gör av försvarsbudgeten och som vi har gjort de senaste åren – tillsammans, visserligen – behöver vi lägga en större del av pengarna på ersättningar, arbetsvillkor och löner. Jag tror att vi verkligen måste göra det tillsammans.

Nu är lönerna såklart arbetsmarknadens parterers fråga. Ersättningen till de värnpliktiga, däremot, är en politisk fråga. Jag vet att pliktrörelsen har drivit att summan ska indexeras så att det blir en kontinuerlig höjning som faktiskt kan följa de prishöjningar som sker ute i samhället så som många andra ersättningar gör. Det är det jag skulle vilja skicka med regeringens representant här: Det vore bra om ersättningen kunde indexeras så att vi kan få en kontinuerlig höjning och

så att det inte blir de här hoppen vart tionde år, för det tror jag inte att någon gynnas av.

Anf. 19 HELENA BOUVENG (M) replik:

Herr talman! Jag håller med ledamoten Hanna Gunnarsson om att de här hoppen inte är särskilt bra. Det har inte hänt något sedan 2017. Jag tror att vi får nya löner vartannat, vart tredje år. Men precis som ledamoten sa är det faktiskt inte en lön när det gäller värnpliktiga.

Jag kan bara konstatera att jag har en bror som är överstelöjtnant. Han har högskoleutbildning och har gjort sin värnplikt. Han har inte en enda krona i lån hos CSN. Det är ändå en ganska billig utbildning. Jag kan säga att jag inte var riktigt lika glad när jag frågade om hans CSN-besked. Han visste inte vad det var; jag fick tala om det för honom. Det finns alltså många fördelar med att göra sin värnplikt och gå vidare. Det kostar inte den personen en enda krona.

Anf. 20 MIKAEL LARSSON (C) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att tacka Helena Bouveng för anförandet men också för det samarbete som finns i försvarspolitiken. Jag tycker att det stärker Sveriges försvarsförmåga och tron på det arbetet, som politiken verkligen ska utföra.

Jag hade tänkt ställa frågor till statsrådet, men jag tänkte att jag ändå kan ställa två olika frågor från helt olika delar av skalan. Jag hoppas att ledamoten Bouveng kan svara så gott som möjligt.

Jag tänkte fortsätta lite grann på den fråga som tidigare ställdes av Hanna Gunnarsson om de värnpliktigas ersättningar. Hanna Gunnarsson var inne på det i sitt sista inlägg, och jag undrar om Helena Bouveng kan utveckla det lite grann.

Värnpliktsrådet har ju beslut på att man vill se en årlig indexuppräknings av dag ersättningen. Jag vet att även flera partier, exempelvis Centerpartiet, har det som beslut. Vi fick höra här att ersättningen inte har höjts på länge, och det borde verkligen ha gjorts. Då är min fråga, och Helena Bouveng kanske vill svara utifrån det moderata perspektivet, om man framåt ser att en indexuppräknings av dag ersättningen för de värnpliktiga vore det bästa. Helena Bouveng får som sagt gärna svara dels utifrån hur regeringen tänker och dels utifrån hur Moderaterna ser på den här frågan.

Anf. 21 HELENA BOUVENG (M) replik:

Herr talman! Mikael Larsson! Jag ska vara helt ärlig: Jag har inte jättemånga nya besked att ge i detta.

Personligen tycker jag att det låter ganska vettigt med en indexering. Varför det inte har skett vet inte jag. Men som jag sa tidigare ska vi inte glömma bort att värnplikten faktiskt är en fantastiskt fin utbildning som man kan ha nytta av oavsett om man ska fortsätta inom det militära eller göra något annat. Det är ju inte så att man bara kastar bort 9 månader eller 13 månader, inte på något sätt.

Något som jag tycker är ett kanske ännu större problem, och jag är faktiskt lite förvånad över att Hanna

Gunnarsson inte frågade om det, är det här med kvinnor som gör värnplikt.

Värnplikten utgör ju grunden för Försvarsmaktens personalförsörjning, och min uppfattning är att antalet kvinnor som genomför grundutbildningen bör vara så jämställt som möjligt. Men vi är långt ifrån där. En jämställd organisation är nödvändig för Försvarsmaktens kompetensförsörjning och bidrar också till det militära försvarets förmåga, legitimitet, trovärdighet och folkförankring.

Jag hoppas att vi kan lägga ännu mer krut på att faktiskt få in fler kvinnor i Försvarsmakten och inte fokuserar enbart på ersättningen.

Anf. 22 MIKAEL LARSSON (C) replik:

Herr talman! Det här är en fråga som är viktig att lösa, förhoppningsvis tillsammans, så att ersättningarna för de värnpliktiga blir bättre.

Som jag sa inledningsvis har jag två frågor som verkligen är spridda på kartan över frågor som rör totalförsvaret.

Helena Bouveng talade i sitt anförande om att livsmedelsförsörjningen ska stärkas, vilket Centerpartiet självklart står bakom. Det är frågor som vi har haft inom ramen för Försvarsberedningen men också inom ramen för den överenskommelse som träffades här strax före midsommar.

Regeringen har gått vidare med att man vill se omsättningslager av spannmål, och det är de fyra nordligaste länen som har varit aktuella för detta. Det är verkligen jättebra, och det är viktigt och bra att detta kommer på plats. Det står jag verkligen fullt och helt bakom.

Men det som min fråga rör är att tanken utifrån det allvarliga säkerhetspolitiska läge som råder och utifrån hur vi väljer att ha den här typen av omsättningslager för spannmål är att lagren kommer att bli så stora att man troligtvis inte kommer att kunna lagra spannmål på fler än ett fåtal platser, exempelvis på Lantmännens anläggningar. Det är jättebra. Men för att sprida spannmålen och för att få ett mer redundant system vore det faktiskt bra att kunna lagra spannmålen exempelvis ute på gårdsnivå hos de gårdar som känner att de skulle vilja ta detta ansvar och verkligen bidra i detta.

Det som blir min fråga kopplad till omsättningslagren, framför allt i de fyra nordligaste länen men också i de andra länen om vi börjar lagra spannmål där, är om regeringsföreträdarna, Moderaterna och även andra är villiga att se över om spannmålslagring kan ske även på mellanstora gårdar och mindre gårdar.

Anf. 23 HELENA BOUVENG (M) replik:

Herr talman! Regeringen säger ju faktiskt i propositionen att vi måste säkerställa att hela befolkningen har tillgång till nödvändiga livsmedel i händelse av en allvarlig störning såsom fredstida kriser, höjd beredskap och ytterst krig. Då krävs det att robustheten i livsmedelskedjan ökar. Jag tror att det är vad ledamoten Larsson menar här.

Regeringen bedömer också att det finns ett behov av satsningar på bland annat uppbyggnad av beredskapslager, primärt för spannmål och kritiska insatsvaror inom primärproduktionen men även för senare led i livsmedelskedjan. Därför satsar vi också totalt 2,1 miljarder kronor på sektorn livsmedelsförsörjning och dricksvatten för åren 2026–2028 i budgetpropositionen för 2026.

Vad jag tror att Mikael Larsson lite grann är ute efter är att bönderna själva ska kunna lagra sin spannmål hemma på gården. Jag har inget emot det, men för det krävs det en infrastruktur som faktiskt fungerar. Man kan inte alltid göra en copy-paste på Ukraina, för det är ett ganska urbaniserat land. Kommer vi upp i norra Norrland pratar vi glesbygd. Själva lagret är nog inte det stora problemet. Problemet är hur det ska komma därifrån, och då pratar vi infrastruktur, som jag tror att vi nogsamt måste titta på.

Anf. 24 MIKAEL LARSSON (C):

Herr talman! Är demokrati, mänskliga rättigheter, yttrandefrihet och alla människors lika rätt och värde viktigt? Är det viktigt att vi skyddar detta? Jag hoppas verkligen att alla säger ja, och gör vi det är det viktigt att vi fortsätter stärka vårt totalförsvaret i Sverige.

Centerpartiets budgetmotion fokuserar på att stärka jobb, företagande och tillväxt, att sänka klimatutsläppen och att investera i välfärd och infrastruktur i hela landet.

Sverige står inför flera djupgående och sammanlänkade kriser. Centerpartiets budget är ett liberalt och grönt alternativ som tar ansvar för Sverige ekonomi, klimat och sammanhållning. Centerpartiets politik skapar förutsättningar för en starkare och mer hållbar framtid i hela landet.

För att klara framtidens utmaningar krävs en politik som försvarar grundläggande principer: att det alltid ska löna sig att gå från bidrag till arbete, att företagen är den jobbskapande motorn för svensk tillväxt och att välfärden ska vara tillräcklig och av god kvalitet i hela landet. Och det ska vara en klimatpolitik som underlättar den gröna omställningen.

Herr talman! Ställda inför det nya säkerhetspolitiska läget med ett pågående storkrig i Europa och en alltmer hotfull rysk regim har Centerpartiet förordat en ökning av försvarsanslagen under mycket lång tid – detta redan i arbetet i Försvarsberedningen.

Strax före sommaren kom riksdagens samtliga partier överens om en ökning av anslagen till Natos nya utgiftsmål på 3,5 procent av bnp årligen samt ytterligare 1,5 procent till bredare försvarsrelaterade investeringar, exempelvis inom det civila försvaret. Det är viktigt att dessa nya mål nås, och Centerpartiet lägger stor vikt vid att hedra den breda politiska överenskommelsen inom försvarsområdet.

Samtliga partier är också överens om att 50 miljarder av de 300 lånefinansierade miljarderna ska gå till just det civila försvaret. I arbetsgruppen var Centerpartiet särskilt drivande just för att få till satsningar inom det civila försvaret.

Herr talman! Centerpartiet ser att hela försvaret fortsatt behöver stärkas – armén, flygvapnet, marinen och självklart hemvärnet. Det handlar om personal, infrastruktur, materiel och mycket mer. Varje dag genomför Försvarsmakten så mycket bra verksamhet som ska se till att skydda oss i alliansen – i dag och i morgon.

I den digitala arenan pågår cyberattacker dygnet runt. Centerpartiet har i årets budget föreslagit att ett cyberhemvärn ska inrättas så att arbetet med cyber och de hot som finns där kan stärkas ytterligare.

Herr talman! Den uppgörelse mellan riksdagens partier som jag nämnde tidigare är oerhört viktig. Jag är som centerpartist jättestolt över den överenskommelsen. Den visar att detta är en viktig fråga och att vi behöver komma överens. Centerpartiet anser dock att fler satsningar behövs på sikt och därtill fler uppoffringar för att alla ska förstå att världen tyvärr har förändrats.

Centerpartiet kommer att fortsätta att driva på för att nödvändiga förändringar ska komma på plats och för att de beslut som är fattade av riksdagen ska få genomslag i hela landet. När ökade krav ställs på kommuner och regioner i fråga om civilt försvar behöver finansieringsprincipen fortsättningsvis få genomslag. Kommuners och regioners beredskap och skydd av samhällsviktig verksamhet utgör grunden för motståndskraften i det civila försvaret över hela landet.

Centerpartiet anser att beredskapen behöver stärkas på en rad punkter – från infrastruktur och livsmedelsförsörjning till inhemsk drivmedelsproduktion och energiproduktion, samlingslokaler som bygdegårdar och inte minst folkbildning. I det stora hela är det också investeringar som är viktiga för att förbättra förutsättningarna för tillväxten, företagandet och välfärden i hela landet. Ja, allt hänger verkligen ihop. Resurserna till såväl det militära försvaret som det civila försvaret måste användas till konkreta insatser så snabbt och kraftfullt som möjligt.

Vid Centerpartiets partistämma i november antog vi programmet 10 miljoner försvarsberedda svenskar. Det är precis vad det handlar om. Alla måste vara beredda, och alla måste ha en plats i totalförsvaret. Totalförsvaret gäller alla, och det gäller hela landet.

Herr talman! Stödet till Ukraina måste fortsätta att vara prioriterat för Sverige, EU och Nato. Det hemska som Ukraina får utstå måste få ett slut, och Sverige måste stå vid Ukrainas sida så länge som det verkligen behövs. Vi i Centerpartiet har under flera år pratat om att vi vill se att 1 procent av bnp ska gå till olika stödpaket till Ukraina. Alla de förslag om stödpaket som kommit från regeringen till riksdagen har Centerpartiet stått bakom, och vi kommer att fortsätta kämpa för att Ukraina ska få det som man behöver.

Herr talman! Vi lever i oroliga tider och har så gjort sedan Ryssland annekterade Krim, redan 2014. Dock har vi kanske inte velat se det förrän för bara några år sedan. Samtidigt som vi i Sverige och hela västvärlden rustar för att skydda vår demokrati och det vi tror på måste vi från politiken ändå kunna förmedla

framtidstro och hopp – en framtidstro där vi tror på en ljusare framtid, där våra värderingar och sätt att leva är de rätta och där vi skapar en bättre värld tillsammans.

Som avslutning, herr talman, vill jag hänvisa till Centerpartiets särskilda yttrande i detta betänkande. (Applåder)

Anf. 25 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! Vi debatterar i dag försvarsutskottets betänkande nummer 1, *Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap*. Det är ett av de absolut viktigaste utgiftsområdena i statens budget. Det handlar om kärnan i statens uppdrag: att skydda våra medborgare.

Det framgår att vi på det här utgiftsområdet under nästa år kommer att satsa 225 miljarder kronor på det civila och militära försvaret. Det är otroligt mycket pengar, men det är helt nödvändigt, för det handlar om försäkringspremien. Det handlar om att vi rustar upp vårt försvar både civilt och militärt. Det är två sidor av samma mynt, och båda sidorna är lika viktiga.

Vi har, som har påpekats flera gånger i talarstolen, en orolig tid. Det pågår ett fullskaligt krig. Det har pågått i snart fyra år. Ryssland har 700 000 soldater i Ukraina. Det finns en stor risk, herr talman, att de truppena kan komma att flyttas till vårt närområde vid ett krigsuppehåll. Jag tänker på den finska gränsen mot Ryssland men också på de baltiska länderna. Det kan också vara värt att påpeka att det landområde som de baltiska staterna har är mellan 200 kilometer och 370 kilometer. Det är inte ett stort landområde. Där har vi som allians och vi grannländer en viktig uppgift. Vi är med och bidrar med närvaro i Lettland, men vi kommer att behöva jobba för att kunna spela en viktigare roll i framtiden.

Det kan också påpekas att det enligt den danska underrättelsetjänsten och Must finns en uppenbar risk för ett regionalt krig inom ett par år och ett storkrig från rysk sida inom fem år. Detta gör att vi förstår att vi inte har all tid i världen och att vi måste skynda på upprustningen både civilt och militärt. Därför är det så viktigt att vi nu gör de här satsningarna.

Under kalla kriget låg vi ju mellan 3,5 och 4,5 procent av bnp, och sedan sjönk det till runt 1 procent. I den här budgeten är vi uppe i 2,7 procent av bnp och kommer att gå upp till 3,5 till 2030. Vi kommer också att satsa 1,5 procent av bnp på det civila försvaret till 2030.

Vi har fått förmågemål av Nato för det militära försvaret. Man pekar när det gäller det offentliga för hela vårt område på att vi har utmaningar när det gäller markstridstrupper, luftvärn och ammunition. Regeringen gör i budgeten nu nödvändiga satsningar på några områden, men detta kommer att behöva fortsätta.

Med tanke på de neddragningar som gjordes efter kalla kriget, inte bara från vår sida utan i alla länder i väst, har vi nu en stor utmaning. Den förmåga som Nato har är ju den samlade förmåga som de olika medlemsländerna har. Det Sverige nu gör är viktigt: Vi

visar i praktisk handling att vi lägger till de pengar som krävs och att vi gör de upprustningar som krävs. Detta är av yttersta vikt.

Vi har också någonting väldigt positivt, nämligen den svenska försvarsindustrin. Det gäller både ammunition och förmågan att bygga ubåtar, Archer, det fantastiska stridsflygplanet Jas Gripen och många andra saker. Det finns också småföretag inom försvarsindustrin som gör en viktig insats och som vi framöver kommer att behöva nyttja ännu mer.

När det gäller det civila försvaret vill jag särskilt peka på att vi behöver öka vår förmåga när det gäller sjukvårdens beredskap, beredskapslager, personalförsörjning och kirurgisk kapacitet. Detta gör vi nu med spannmålslager. Här har vi mycket att lära från Finland när det gäller både livsmedelsförsörjning, drivmedel och medicin.

Vi har nu satt upp målsättningar, och det är jätteviktigt att de uppfylls så att vi får en bättre resiliens. Samverkan med civilsamhället och näringsliv är också viktigt, för civil förmåga bygger vi tillsammans.

Jag vill avslutningsvis önska god jul till samtliga i Försvarsmakten: värnpliktiga, heltidsanställda soldater, deltidsanställda, officerare, hemvärnet och de 18 frivilligorganisationer som är knutna till Försvarsmakten och som gör en så viktig insats. Det här handlar om att skydda vårt land och att bygga upp försvarsförmågan.

För Kristdemokraternas del har vi kampen för människovärdet i vårt dna. Är det någon gång som människovärdet förtrycks och förtrampas är det vid krig. Vi har alltså allt att vinna på att bygga upp en stark militär förmåga som avskräcker från angrepp – enskilt och tillsammans med Nato.

Anf. 26 ULF HOLM (MP):

Herr talman! Vi debatterar i dag budgeten för utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap. Sverige och Europa har behövt anpassa säkerhets- och försvarspolitiken efter det fortsatt mycket allvarliga säkerhetspolitiska läget efter Rysslands olagliga och fullskaliga invasion av Ukraina. Kriget fortsätter, och Sverige måste fortsätta att långsiktigt stötta Ukraina. De behöver allt stöd vi kan ge dem – både ekonomiskt, militärt och civilt.

Miljöpartiet har bland annat mot bakgrund av detta tillsammans med övriga riksdagspartier ställt oss bakom en överenskommelse om det finanspolitiska ramverket och en utbyggnad av totalförsvaret. Överenskommelsen innebär att en totalförsvarsfond införs vid sidan av balansmålet som skapar ett utrymme på upp till 300 miljarder kronor som ska användas för snabb utbyggnad av just totalförsvaret.

En viktig del i uppgörelsen, som vi från Miljöpartiet drev i Försvarsberedningen för att få igenom, var att upp till 50 miljarder kronor ska frigöras till investeringar i det civila försvaret och för att stärka den civila beredskapen.

Herr talman! Miljöpartiet bidrar konstruktivt inom försvarspolitiken och värnar en bred enighet. Sverige

står inför en stor upprustning, och det är viktigt att denna går till på ett sätt som snabbt ger ökad försvarsförmåga på ett resurseffektivt sätt. Även om snabba åtgärder efterfrågas måste beslut vara genomtänkta och leda till att Sveriges försvarsförmåga säkras både nu och på sikt. Det ska vara en långsiktigt hållbar försvarsutbyggnad.

Kommande investeringar, till exempel genom materielinköp, måste vara ändamålsenliga för att på ett effektivt sätt bidra till ökad säkerhet. Sveriges försvar ska utformas för att avskräcka från angrepp och försvara Sverige, inte för att utgöra eller understödja ett militärt hot mot någon annan.

Satsningar inom personalförsörjning är en viktig prioritering nu när vi gör stora satsningar och en stor utbyggnad. Även satsningar på höjd ersättning till värnpliktsutbildning, som bland annat Pliktrådet föreslår, bör prioriteras framöver.

Herr talman! Jag vill gärna lyfta upp satsningarna inom det civila försvaret och beredskapen som något väldigt betydelsefullt för vårt totalförsvaret. Vi har under det fasansfulla kriget i Ukraina sett hur viktig denna del av totalförsvaret är. Det svenska civilförsvaret förstärks nu på bred front, vilket är bra. Ett stärkt civilt försvar handlar om att skydda människors vardag och om fungerande vatten och el, sjukvård, medicin, transporter och mycket annat. Det krävs både statligt ansvar och ett tydligt partnerskap från bland annat näringslivet.

Det civila försvaret och den stärkta civila beredskapen är inte bara viktigt utifrån ett krigsperspektiv. Kriser i fredstid kräver också förstärkning. Det kan handla om cyberattacker, pandemier eller naturkatastrofer. Detta är ett perspektiv vi från Miljöpartiet vill ska vara genomgående i satsningarna på det civila försvaret och krisberedskapen.

Herr talman! Det är glädjande att utskottet har gjort särskilda utvärderingar av det civila försvaret och den civila beredskapen gällande hur utbyggnaden går och hur förstärkningarna går till. I en utvärdering förra året konstaterade utskottet att flera utmaningar kvarstår inom flera områden i det civila försvaret. Även i år har utskottet granskat regeringens resultatuppföljning.

Det låter tråkigt, herr talman, men det är viktigt för att under flera år kunna följa utvecklingen och den ökade ambitionsnivå som krävs för att höja förmågan inom just det civila försvaret och den civila beredskapen.

Herr talman! En punkt i utgiftsområde 6 som inte berörs av försvarsöverenskommelsen handlar om pengar till Strålsäkerhetsmyndigheten för mottagande, prövning och granskning av nya kärntekniska anläggningar. Där avvisar vi från Miljöpartiet de 108 miljoner kronor som regeringen avsatt till detta eftersom vi inte vill ge pengar till kärnkraftsutbyggnad.

Nu blir det lite kärnkraftsdebatt i denna försvarsdebatt, men i budgetpropositionen för 2026 vill regeringen få ett bemyndigande att göra ekonomiska åtaganden om hela 440 miljarder genom statliga lån och 400 miljarder genom ett fyrtioårigt prissäkringsavtal

för ny kärnkraft. Detta föreslås trots att forskare och myndigheter har varnat för att regeringens omfattande stöd till ny kärnkraft riskerar att tränga undan investeringar i annan fossilfri elproduktion – både effekthöjningar och livsförlängning av befintlig elproduktion – och förnybar elproduktion.

Det statliga kärnkraftsstödet ökar därmed risken för elbrist i närtid och bromsar den så viktiga elektrifieringen. En studie från handelshögskolan i Köpenhamn och Berlins tekniska universitet visar att aktuella kärnkraftsprojekt i EU i snitt har blivit över tio år försenade. Vi har inte tid att vänta på ny el, utan vi måste ha ny el nu. Ingen av de SMR-leverantörer som statliga Vattenfall har en fortsatt dialog med har hittills byggt en enda reaktor.

Herr talman! Detta innebär att Miljöpartiet inom ramen för utgiftsområde 6 föreslår en sänkning av anslag 3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten. Kring detta har vi lämnat ett särskilt yttrande, som finns i betänkandet.

Anf. 27 GULAN AVCI (L):

Herr talman! Sverige befinner sig i det allvarligaste säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har slagit sönder den europeiska säkerhetsordning som byggdes upp efter kalla kriget. Det militära hotet mot Europa är inte längre teoretiskt utan en brutal verklighet och ett ohyggligt angrepp på alla demokratier i Europa.

Samtidigt ser vi hur den globala maktbalansen har förändrats. I den nya amerikanska säkerhetspolitiska doktrinen är det nu tydligt att Europa måste ta ett allt större ansvar för sin egen säkerhet. Det innebär att Europa inte kan ta något för givet. Vi måste rusta upp våra länders försvarsförmågor både militärt och civilt, stärka vår motståndskraft och försvara vår egen frihet.

Allt detta är bakgrunden till den politik som den borgerliga regeringen med fast hand har drivit sedan maktskiftet 2022. Vi har lämnat nedrustningsstrategin bakom oss och inlett en historisk återupprustning av såväl vårt militära som vårt civila försvar.

Det militära försvaret tillförs just nu enorma resurser för att säkerställa att utbildning, övning, beredskap, materiel och forskning kan tillhandahållas. Samtidigt stärker Försvarsmakten sin operativa förmåga, och Försvarets materielverk får helt nya verktyg för att snabba på processerna och leverera materiel till vårt militära försvar. Totalförsvarets forskningsinstitut, Försvarets radioanstalt och underrättelsesystemen förstärks. Officersutbildningen byggs ut, och Försvarsmaktens förmåga att operera med Sveriges allierade utvecklas.

Herr talman! Totalförsvar handlar dock inte bara om vapen och uniformer, utan det handlar om hela samhällets förmåga att stå emot kriser, attacker, sabotage och informationskrig. Därför innehåller budgeten också en kraftfull förstärkning av det civila försvaret och av krisberedskapen. Myndigheten för civilt försvar – tidigare MSB – får nu en mycket tydligare roll i detta viktiga arbete.

Rakel generation 2 moderniserar vår kommunikationsförmåga, Kustbevakningen stärks och ett psykologiskt försvar byggs upp för att möta propaganda, desinformation och påverkansoperationer. Kommuner, regioner och räddningstjänst ges bättre förutsättningar att planera för det otänkbara så att det aldrig behöver bli verklighet.

Vi har i bred politisk överenskommelse enats om att Sverige fram till 2030 ska avsätta totalt 5 procent av bnp till försvarsrelaterad verksamhet, varav 3,5 procent av bnp avsätts till det militära försvaret. Detta är något jag är otroligt stolt över, herr talman, för i dessa tider betyder de signaler vi skickar till vår omvärld – och i synnerhet till Moskva – mycket. Att vi i den här kammaren och i det här huset är en stark motståndskraft, i total enighet, är en väldigt viktig signal just nu när vi ser att vissa andra länders stöd till Ukraina börjar krackelera.

Därför fortsätter vi att säkra omfattande resurser till Ukraina, herr talman, såväl ekonomiskt och militärt som industriellt, under de kommande två åren – och så länge som vårt stöd behövs. Kriget i Ukraina har nämligen kommit att bli en prövning av inte bara det ukrainska folkets uthållighet utan även vår uthållighet. Därför får vi aldrig vänja oss vid att kriget blir vardag. Vår solidaritet får inte börja suddas ut. Om vi gör som amerikanerna just nu gör och överger Ukraina i detta svåra läge innebär det nämligen att vi slutar tro på Europa som en fri, demokratisk kontinent där fria människor ska kunna bo.

Herr talman! Sveriges inträde i Nato innebär ett helt nytt ansvar – men också trygghet, för vi står inte längre ensamma. Alliansen bygger dock på att varje medlemsland tar sin beskärda del av det gemensamma ansvaret för säkerheten. Våra förband stärks, materielen moderniseras och vi bygger redundans i samhällets viktigaste system. Cybersäkerheten stärks, och vi skyddar vår kritiska infrastruktur.

Herr talman! Allt detta ser svenska folket, för de vet att vi lever i en allt farligare värld och att regeringen möter den verkligheten med handlingskraft. De kommande veckorna blir helt avgörande för den framtid som Europa kommer att möta. I det läget ska Sverige vara ett stabilt land att räkna med, och vi ska fortsätta att ställa oss på rätt sida av historien. Vi ska fortsätta att stå med det ukrainska folket, som just nu står i frontlinjen och kämpar också för vår frihet.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 28 JOHAN ANDERSSON (S):

Herr talman! Jag tänkte nämna något om vår reservation i detta budgetbetänkande. Den handlar om vår syn på vad som ytterligare behövs när det gäller försvarets verksamhet.

Kollegan Markus Selin redogjorde väldigt väl för behovet av ett regemente i Kiruna, och jag tänkte nämna Kvarn och hur vi har resonerat kring det. Det nationella och internationella läget tänker jag inte orda

så mycket om; jag tror att det är väl känt i denna sal och förhoppningsvis även bland dem som lyssnar på debatten.

Utifrån perspektivet att vi ska kunna försvara när-område och annat är det viktigt att det ges förutsättningar för att utveckla ett regemente kopplat till Kvarn. Redan i dag är helikopterflottillen förlagd till Kvarn, med huvudbas på Malmslätt i Linköping. Vi har även Saabs stora produktionsanläggning i Linköping, som i värsta fall kan vara ett strategiskt mål. Det finns alltså många anledningar att göra detta.

Den kanske största anledningen är att det redan i dag finns väldigt mycket mark med koppling till Kvarn. Det finns sedan 2011 en anläggning för strid i bebyggelse som är av världsklass och som används framgångsrikt inte bara av det svenska försvaret utan även av Sveriges kamrater i Nato. Inte minst finns det civil verksamhet som har behov av övningsverksamhet.

Man är dessutom välförsedd när det gäller miljö-tillstånd i den här delen. Det finns väldigt många goda skäl att på ett enkelt sätt och ganska snabbt ställa om för byggnation på anläggningen. Redan i dag finns en ganska stor numerär när det gäller möjligheten till lokalisering och annat kopplat till detta.

Därför pekar vi bland annat i vår reservation och i vår kommittémotion på behovet av nya platser för nya regementen. Vi tror inte att det räcker med de volymer som man hittills har pekat på, utan vi tror att det kommer att krävas fler delar.

Med detta, herr talman, vill jag passa på att tillönska utskottet, all personal och alla som är verk-samma i Försvarmakten en riktigt god jul och ett gott nytt år. Jag yrkar bifall till Socialdemokraternas reser-vation 1.
(Applåder)

Anf. 29 HANNA GUNNARSSON (V):

Herr talman! Hej till alla er som lyssnar eller tittar hemma!

Partierna i riksdagen är i stort överens om försvars-budgeten. Att vi kan garantera att det finns resurser är vår investering i det växande totalförsvaret. Som vänsterpartist vill jag tillägga att det är otroligt viktigt att mycket pengar och resurser i den växande försvars-budgeten läggs på att höja lönerna och förbättra arbets-villkoren för all personal och för värnpliktiga inom Försvarmakten, inklusive de frivilliga försvarsorgani-sationerna och hemvärnet.

Herr talman! Jag tänker tillåta mig att gå lite utan-för just den här budgetposten och prata om totalförsva-ret i dess helhet.

Det civila försvaret är ju en viktig del av totalför-svaret, där precis alla delar av samhället ingår. Det finns ingenting som inte är en del av totalförsvaret. Hur ska vi kunna få ett stabilt och robust civilt försvar, som ska kunna säkra hela det civila samhället vid stora kri-ser och i värsta fall krig, när vi vet att väldigt många delar som är mycket viktiga för det civila försvaret re-dan i dag – i vardagen här och nu – har budgetar som

gör att verksamheten inte kan fungera så bra som den behöver göra? Det som vi inte har i vardagen kommer vi heller inte att ha om det blir kris eller, i värsta fall, krig.

Sjukvården, energiförsörjningen och transportin-frastrukturen är några av de absolut viktigaste delarna av det civila försvaret. Man kan fråga sig om dessa de-lar i dag fungerar så bra som de skulle behöva göra för att funka i kris eller, i värsta fall, krig. Svaret på den frågan blir tyvärr nej, herr talman.

Vi ser i dag en sjukvård som har mycket stora bris-ter. Både vårdplatserna och de anställda är för få, och arbetsvillkoren gör att personalen går på knäna redan i normalläget i vardagen.

Vi har en mycket bristande energiförsörjning. Ut-byggnaden av fossilfri och förnybar energi – alltså den typ av energi som vi kan producera själva utan att be-höva importera någonting – går för långsamt.

Vi ser framför allt hur infrastrukturen – framför allt järnvägen, som är viktig för totalförsvaret – inte fun-gerar så bra som vi skulle vilja. Det gäller framför allt Malmbanan, som är en av Sveriges absolut viktigaste järnvägar för totalförsvaret. Den har i dag inte ens dub-belspår på hela sträckan. Ett avbrott där får, oavsett an-ledning, väldigt stora konsekvenser ekonomiskt för hela Sverige och för tillgängligheten i den nordligaste delen av landet.

Allt detta är totalförsvaret. För att vi ska kunna få ett hållbart, starkt och robust totalförsvaret är det därför vik-tigt att vi ser lite utanför den bit av budgeten som vi har pratat om i dag.

Det blir lite svårt med en statsbudget när vi vet att totalförsvaret är allting men faktiskt bara hanterar denna lilla bit här. Vänsterpartiet kommer att fortsätta påpeka vikten av och arbeta för mer resurser till inve-steringar och till den totalförsvarsviktiga välfärden. Ett starkt totalförsvaret kräver ett fungerande samhälle i alla dess delar – här och nu, i kris och i värsta fall krig och i vardagen. Det kräver resurser här och nu.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 11 Ett starkt skydd för nätverks- och informat-ionssystem – en ny cybersäkerhetslag

Försvarsutskottets betänkande 2025/26:FöU2

Ett starkt skydd för nätverks- och informationssystem
– en ny cybersäkerhetslag (prop. 2025/26:28)
föredrogs.

Anf. 30 CAMILLA BRUNSBURG (M):

Herr talman! Riksdagen debatterar i dag ett av de viktigare besluten för Sveriges säkerhet, nämligen för-slaget om en ny cybersäkerhetslag. Detta är ett lagverk som kommer att stärka Sveriges motståndskraft i en tid när hoten mot vårt land blir alltmer avancerade, alltmer systematiska och alltmer riktade.

Cyberangrepp är inte längre hypotetiska scenarier utan en del av vardagen. De riktas mot våra myndigheter, våra företag, våra kommuner och våra kritiska samhällsfunktioner. Angreppen ökar i både omfattning och komplexitet. Därför agerar vi nu i riksdagen och regeringen.

Regeringen lägger nu fram den mest omfattande cybersäkerhetslagstiftning Sverige någonsin haft. Den bygger i huvudsak på NIS 2-direktivet, som ska genomföras i alla EU:s medlemsstater och som i betänkandet beskrivs som ett helt nödvändigt steg för att åstadkomma en hög och gemensam cybersäkerhetsnivå i unionen.

Jag skulle vilja understryka tre viktiga saker i den här propositionen.

För det första stärker vi Sveriges grundnivå när det gäller cybersäkerhet. Lagen skärper kraven och utökar kretsen av aktörer som omfattas. 18 kritiska sektorer, från energi, transporter och hälso- och sjukvård till livsmedel, dricksvatten, digital infrastruktur och offentlig förvaltning, kommer nu att omfattas av tydligare krav. Det handlar om att aktörer måste ha strategier för riskanalys, incidenthantering, leverantörskedjor och kontinuitet. Ledningen i berörda verksamheter ska även genomgå utbildning i cybersäkerhet. Detta är helt i linje med direktivet och avgörande för att skapa ansvarstagande på högsta nivå.

För det andra förbättrar vi förmågan att upptäcka och hantera incidenter. Aktörer inom de utpekade sektorerna måste rapportera betydande incidenter inom 24 eller 72 timmar. Det gör att spridningen kan begränsas och att staten snabbt får en samlad lägesbild. Tillsynsmyndigheterna får också skarpare verktyg i form av förelägganden, sanktionsavgifter och i särskilda fall möjligheten att förbjuda en befattningshavare att inneha en ledningsfunktion. Det här är nödvändiga verktyg, och utskottet står bakom dem.

För det tredje får kommunerna både tydligare krav och ökade resurser.

Herr talman! Kommuner och regioner är centrala delar av totalförsvaret. Deras digitala system är viktiga för allt från omsorg och vård till vatten och skola. Den nya lagen klargör ansvar, skärper kraven och förutsätter ett systematiskt säkerhetsarbete.

Staten lämnar dem dock inte ensamma. I budgeten tillförs kommuner och regioner 250 miljoner kronor för att säkerställa att de kan leva upp till de nya kraven. Det är en del av regeringens breda cybersäkerhetssatsning i budgetpropositionen.

Herr talman! Cybersäkerhet är numera en del av totalförsvaret, och precis som i totalförsvaret har alla en roll. Detta gäller staten, kommunerna, regionerna och företagen men också var och en av oss som använder digitala system i vardagen. Grundläggande cyberhygien och ett medvetet förhållningssätt kan vara det som hindrar nästa angrepp från att lyckas.

Låt mig också understryka att regeringen har valt kvalitet framför hastighet i genomförandet av NIS 2-direktivet. Syftet har varit att skapa ett långsiktigt hållbart regelverk och att inte i onödan belasta företag och

aktörer med oproportionerliga kostnader. Det är ansvarstagande politik.

Regeringen har dessutom tagit fram en ny nationell cybersäkerhetsstrategi, gjort en omstrukturering av det nationella cybersäkerhetscentret och stärkt stödet till kommuner, regioner och företag.

Herr talman! Vårt samhälle är i dag djupt beroende av digitala system. Det gör oss starka men också sårbara. Cyberangrepp kan slå ut vår elförsörjning, störa betalningar, hota vår sjukvård och påverka vår demokrati. Att stå passiv vore ett svek mot svenska folket.

Därför tar vi Tidöpartier nu ansvar. Med denna lag höjer vi Sveriges motståndskraft och skyddar välfärden, företagen och medborgarna, och vi gör det med ett kraftfullt, modernt och proportionerligt regelverk.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag och därmed till propositionen.

(Applåder)

Anf. 31 MARKUS SELIN (S) replik:

Herr talman! Jag instämmer med Moderaternas ledamot Camilla Brunsberg: Ämnet vi nu debatterar är oerhört viktigt.

Vi socialdemokrater har tidigare reagerat på regeringens olika cyberstrategier, och därför reagerar jag nu när jag hör ledamoten tala om denna cyberstrategi. De senaste åren har ju många olika strategier staplats på varandra.

Våren 2023 påpekade Riksrevisionen att samhällets styrning och ansvarsfördelning måste bli ännu tydligare i allt som rör cybersäkerhet. Var har då hänt under SD-M-KD-L-regeringen? Digitaliseringsministern, som är kristdemokrat, levererade i våras en egen strategi, och för ett år sedan levererade också utrikesministern en egen cyberstrategi för utrikesförhållanden. Regeringen har även lanserat en ambassadör med ansvar för cybersäkerhetsfrågor, vilket är intressant eftersom det digitala inte har några nationsgränser. Utöver detta ska justitieministern hantera cyberfrågor om de har med terrorism att göra. Vidare åker utbildningsministern till Cybercampus och klipper band samt skriver debattartiklar om cyberstrategi.

Herr talman! Jag vet inte hur den handfull olika strategier som har levererats gör det hela mer strategiskt. Jag förstår inte det.

(Applåder)

Anf. 32 CAMILLA BRUNSBURG (M) replik:

Herr talman! Jag förstår att ledamoten Markus Selin är orolig över cybersäkerheten med tanke på att Socialdemokraterna misslyckades med att leverera under sin tid vid makten. Precis som ledamoten påpekade var Riksrevisionens kritik brutal. Inget fungerade. Trots att vi var ett av världens mest digitaliserade länder var vår nationella cybersäkerhet rejält eftersatt.

Det är dock bra att ledamoten pekar på dagens höga ambitionsnivå och stora reform. Omfattande initiativ tas för att höja den nationella cybersäkerheten. Till exempel debatterar vi nu den nya cybersäkerhetslagen, som är den mest ambitiösa lagstiftningen någonsin i

Sverige när det gäller cybersäkerhet. Jag hoppas att vi åtminstone är överens om att denna lagstiftning är skarp och tillräckligt bra.

Som jag påpekade i mitt anförande har vi gjort ett omfattande reformarbete eftersom cybersäkerheten var kraftigt eftersatt och Riksrevisionens kritik brutal – en kritik som riktades mot just den socialdemokratiska regeringen. Nationellt cybersäkerhetscenter har fått en ny, tydlig och strategisk styrning och ledning, en ny cybersäkerhetsstrategi är på plats och Sverige får nu sin skarpaste lagstiftning någonsin för cybersäkerhet.

Jag förstår som sagt ledamotens oro, men det var bra att ledamoten passade på att berätta för kammaren vilken hög ambitionsnivå vår borgerliga regering har i detta ärende.

(Applåder)

Anf. 33 MARKUS SELIN (S) replik:

Herr talman! Jag får inget svar. Vilken strategi gäller – och när? Det här är allvar, för under mandatperioden har cybersäkerhetsstrategierna blivit ett gytt. Det har blivit jättestruligt.

Ministern för civilt försvar, moderaten Carl-Oskar Bohlin, skulle ha varit här i dag men har tyvärr blivit sjuk. Under sin presskonferens i våras gjorde han det berömda uttalandet att strategin inte innehåller flum och omätbara mål. Eftersom jag är intresserad av cybersäkerhet gick jag in och tittade på Moderaternas uppdaterade strategi. Här listas 73 åtgärder, vilket ser fint ut. Men 38 av dessa åtgärder, alltså fler än hälften, är rent trams. Om man kan projektledning och ser strategin frågar man sig nog vad detta är för något. Till exempel står det att Nationellt cybersäkerhetscenter tills vidare ska ha verksamhet med FRA. Det är ett icke-påstående. Vidare är en favorit att polisen ska hålla på med cyberbrott. Det är alltså en av dessa 73 åtgärder. Detta är trams!

(Applåder)

Anf. 34 CAMILLA BRUNSBURG (M) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja påstå att ledamotens kritik är trams. Här står en ledamot vars regering var ansvarig för att Sverige under flera år hade en kraftigt eftersatt cybersäkerhet.

Jag tycker att denna cybersäkerhetsstrategi är otroligt bra, och jag är stolt över att vi har tagit fram den. Den innehåller konkreta åtgärder och årliga uppföljningar, vilket ska jämföras med den politik på området som fick brutal kritik av Riksrevisionen eftersom det saknades både styrning och ledning. Den här cybersäkerhetsstrategin får högsta betyg av mig eftersom den som sagt innehåller konkreta handlingsplaner och årliga uppföljningar.

I dag klubbar riksdagen dessutom igenom den skarpaste lagen någonsin om cybersäkerhet.

Jag förstår ledamotens oro med tanke på hans bagage och historia, men jag är stolt över att vi har tagit krafttag och stärkt cybersäkerheten i Sverige. Jag tycker också att Nationellt cybersäkerhetscenter gör ett enastående bra jobb, och centret är och kommer att

fortsätta att vara ett bra stöd till alla Sveriges kommuner och regioner. Jag är stolt över den politik vi genomför och den lag som kommer att klubbas igenom i dag.

(Applåder)

Anf. 35 MARKUS SELIN (S):

Herr talman! Vi debatterar nu försvarskommitténs betänkande *Ett starkt skydd för nätverks- och informationssystem – en ny cybersäkerhetslag*. Det handlar om vår digitala motståndskraft, om att säkra de system som håller Sverige igång och om att skydda vårt samhälle när hotbilden växer.

Vi befinner oss i ett av de mest allvarliga säkerhetspolitiska lägena sedan kalla kriget. Cyberangrepp används i dag som en del av moderna konflikter. Kommuner, regioner, myndigheter och företag har under de senaste åren utsatts för intrång, utpressning och attacker som har slagit direkt mot oss alla och mot välfärd och säkerhet. Samhället är beroende av det digitala, och det digitala är beroende av samhället. Ett enda intrång kan påverka vård, transporter, betalningar och el- och vattenförsörjning. Det är mot denna bakgrund vi i dag behandlar den nya lagstiftningen.

Herr talman! Med denna cybersäkerhetslag genomförs EU:s NIS 2-direktiv, men den är också en nödvändig modernisering för Sverige. Lagen innebär bland annat skärpta säkerhetskrav och att fler verksamheter än tidigare omfattas. Samhällsviktiga aktörer får tydliga skyldigheter att analysera risker, vidta säkerhetsåtgärder och rapportera incidenter.

Lagen innebär bland annat också en kraftigt stärkt tillsyn. Regeringen bestämmer vilken eller vilka myndigheter som ska vara tillsynsmyndighet. Tillsynen blir mer effektiv, med möjligheter till förelägganden och sanktionsavgifter.

Lagen innebär också bland annat ökad säkerhet i leverantörskedjor. Vi har sett att angripa ofta slår via underleverantörer. Med den nya lagen blir myndigheter och företag skyldiga att kontrollera och säkra sina kedjor och beroenden.

Lagen innebär bland annat också bättre anpassning till EU. Interoperabilitet är en viktig förutsättning för totalförsvaret. Sverige måste kunna samarbeta digitalt med våra partner när det gäller.

Herr talman! Detta är en omfattande reform, och Socialdemokraterna står bakom huvuddragen. Men lagen vi fastställer i dag är bara ramen; fler brister måste även fortsättningsvis hanteras om lagen ska få verklig effekt.

Det tas små steg åt rätt håll, långsamt, men i det stora hela brister fortfarande den nationella styrningen. Sveriges cybersäkerhetsstruktur är fortfarande splittad.

Försvarets radioanstalt gör ett mycket viktigt och avancerat arbete gällande signalspaning men även informationssäkerhet, och det är välkommet att de har tagit över huvudansvaret för Nationellt cybersäkerhetscenter.

Trots att Riksrevisionen redan i april 2023 lämnade rekommendationer i sin rapport om regeringens styrning av samhällets informations- och cybersäkerhet är ansvaret fortfarande otydligt fördelat mellan olika myndigheter, ministrar och departement.

Två av huvudbudskapen i Riksrevisionens rapport var att arbetet måste bli mer strategiskt och att en samlad styrning med en tydlig ansvarsfördelning måste säkerställas.

Vi stöder regeringens lagförslag i dag, men samtidigt finns mycket av politiken i andra debatter och betänkanden. Vi yrkar därför bifall till vår reservation i dag under rubriken Cyberpolitikens utveckling, med betoning på nyckelfraser i vår reservationstext. Det handlar om ”systematiskt” och att vi måste låta ”statens ansvar och förmåga inom cybersäkerhet fortsätta att byggas ut och fördjupas” samt att allt detta ska ske ”samordnat och kraftfullt”.

Här kan påminnas om att när den uppdaterade nationella strategin för cybersäkerhet presenterades i våras av den moderata ministern för civilt försvar användes ord som ”detta är inte en strategi som innehåller flum och omätbara mål”. Men om vi tittar i bilagan ser vi att det finns 73 handlingsåtgärder i punktform, varav fler än hälften är just omätbara. Emellanåt är det rent ut sagt trams, till exempel att Polismyndigheten ska jobba med cyberbrott.

Vi har sett ett staplande av olika strategier i Sverige de senaste åren, trots det som Riksrevisionen meddelade oss våren 2023. Jag vet inte, och jag tror inte att någon vet, hur ett staplande av olika strategier plötsligt ska göra hela vår samlade cybersäkerhetsstrategi ännu mer strategisk.

Exempelvis släppte digitaliseringsministern en egen digitaliseringsstrategi i våras. Utrikesministern släppte en egen cybersäkerhetsstrategi för utrikesförhållanden för ganska precis ett år sedan. Regeringen har även utsett ett särskilt sändebud med ansvar för cyberfrågor – en ambassadör – vilket är intressant eftersom det digitala över huvud taget inte har några nationsgränser.

Försvarsministern från Moderaterna har en egen cyberstrategi som kom sommaren 2024 och som handlar om att den digitala kommunikationen till exempel kan gå via satelliter. Också justitieministern ska hantera cybersäkerhetsfrågor, för om någon snabbt får veta att det kan röra sig om terrorbrott hamnar det på justitieministerns bord.

Det här är inte en samlad styrning, utan det är oklart. Ytterst handlar det om vår säkerhet.

En intressant sak är att det som delsvar på Riksrevisionens rapport från våren 2023 kom en skrivelse från regeringen där den nationella säkerhetsrådgivaren lyftes upp som en möjlig sammanhållande länk som skulle driva på. Utan att vrida om det här alltför mycket kan vi säga att den moderata statsministern såg en nationell säkerhetsrådgivare som ett prestigeprojekt. Det skulle även ha direkt bäring på vår cybersäkerhet, men det blev pannkaka.

Ändå vet vi inte riktigt hur allt detta kopplas till nästa möjliga större cyberattack i Sverige. På regeringens hemsida står det att det är statsministerns statssekreterare som ska leda det samlade krishanteringsarbetet.

Herr talman! Socialdemokraterna vill se ett mer sammanhållet nationellt cyberansvar, tydlig styrning, ett tydligt stöd till kommuner, regioner och näringsliv, förstärkt offentlig it-säkerhetskompetens och i stort en svensk innovations- och industripolitik som stärker vår egen cybersäkerhetsförmåga.

I dess enklaste form kan vi uttrycka det så här: Genom att höja den breda it-kunskapen i Sverige får vi starkare motståndskraft, statistiskt fler experter på köpet, fler affärsidéer och en ärlig chans att bli världsbäst på att tillvarata digitaliseringens möjligheter.

Vi socialdemokrater kommer att fortsätta att driva på för att Sverige ska stå starkt även inom den digitala domänen – ett Sverige där välfärd, näringsliv, infrastruktur och demokrati kan skyddas när angreppen ökar och ett Sverige som är en pålitlig partner i en alltmer osäker omvärld.

(Applåder)

Anf. 36 CAMILLA BRUNSBURG (M) replik:

Herr talman! Återigen får vi höra ledamoten Markus Selin från talarstolen berätta om det omfattande och ambitiösa reformarbete som regeringen nu har genomfört när det gäller cybersäkerheten. Jag tycker att det är bra att ledamoten påpekar detta gång på gång, för det är viktigt att vi nu gör ambitiösa satsningar, gör reformer och gör förändringar och förbättringar för att få cybersäkerheten på plats. Den var kraftfullt eftersatt.

Det är lätt att kritisera det som en regering gör, men det som jag konkret skulle vilja veta från ledamoten Markus Selin nu är exakt vilka delar som ledamoten avser att ta bort från det extremt ambitiösa reformarbete som regeringen har genomfört. Vad är det du tänker ta bort? Vilken strategi tänker du kapa om Socialdemokraterna får regeringsmakten?

Det är lätt att bara sitta på läktaren och säga att det är dåligt, men nu vill jag veta konkret vilka delar som ledamoten avser att ta bort i det extremt ambitiösa reformarbete som vår regering har genomfört. Det är en borgerlig regering som har stöd av Sverigedemokraterna och stark majoritet i kammaren.

Det vore intressant för väljarna att veta hur du tänker nedmontera den svenska cybersäkerheten och vilka strategier du tänker ta bort, eftersom du var så tydlig i ditt anförande.

Anf. 37 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får påminna ledamoten om att vi inte använder ”du” som tilltal.

Anf. 38 MARKUS SELIN (S) replik:

Herr talman! Ja, var ska vi börja? När det gäller hur samhällets samlade cybersäkerhet ska bli mer strategisk är svaret inte fem strategier. En strategi räcker.

Om vi vill samla styrningen av och förvaltarskapet för vår gemensamma cyberstrategi räcker det med ett statsråd eller en minister, eller möjligtvis två eftersom vi har två i Försvarsdepartementet just nu. Men nu börjar det bli både justitieministern, utbildningsministern, civilministern tillika digitaliseringsministern, ministern för civilt försvar och försvarsministern och därtill utrikesministern, som har utsett en utrikesambassadör med ansvar för cyberfrågor och en egen strategi.

Jag tror att det är fler än jag som hör att detta inte är strategiskt.

Hur skulle vi då göra? Jag har nästan svarat på det. Vi skulle samla styrningen med så få strategier som möjligt, men de skulle vara spänstiga, krispiga och klara. Sprid inte ut ansvaret på flera departement, fler myndigheter och fler ministrar! Jag tror faktiskt att det har blivit så.

Jag har märkt att detta med cyber är ett modeord. Jag kan ha fel, men jag tror att det är lite coolt att sprida ordet cyber i samhället. Det låter lite hippt och modernt och så. Men konsekvenserna kan bli förödande när man gör pappersprodukter med 73 olika aktivitetsmål, för när man väl läser dem ser man att det bara är luft. Sedan säger ministern på presskonferensen att det inte är flum, men det är precis det vi har fått.

(Applåder)

Anf. 39 CAMILLA BRUNSBURG (M) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att ledamoten anser att cybersäkerhetsstrategin är trams, att vi har alldeles för många strategier och att man egentligen vill ta bort allihop.

Jag vill ändå en gång till påpeka att jag är otroligt stolt över vårt reformarbete och den ambitionsnivå som vår borgerliga regering har när det gäller cybersäkerheten. Inte nog med att vi har reformerat Nationellt cybersäkerhetscenter och tagit fram en skarp cybersäkerhetsstrategi med handlingsplaner och årliga uppföljningar, utan i dag klubbar vi den skarpaste lag vi någonsin har sett på området. Vi har också tillsatt en minister som är ansvarig för det civila försvaret, där cybersäkerheten ingår.

Jag kan konstatera att trots att Socialdemokraterna inte klarade av att hantera cybersäkerheten under sin tid vid makten är löftet från dem att montera ned allt det ambitiösa reformarbete som vår regering har genomfört och gå tillbaka till ruta ett, det som Riksrevisionen så brutalt kritiserade.

(Applåder)

Anf. 40 MARKUS SELIN (S) replik:

Herr talman! Ledamoten säger att vi vill ”montera ned allt”. Nej, det är ingen här som har sagt något om att montera ned allt. Låt mig vara tydlig: Om den här regeringen i ett prestigeprojekt utser en nationell säkerhetsrådgivare som ska vara sammanhållande för cybersäkerheten också och det blir pannkaka – ja, då är det pannkaka!

Jag är inte intresserad av en bilaga med 73 hittepunkter i regeringens cyberstrategi. Jag är genuint

orolig: Vem är det som styr? Vi kan få en cyberattack i eftermiddag. Vi har inte sett de värsta konsekvenserna än. Vi har drabbats hårt, men det kan bli ännu värre i eftermiddag. Men vem är det som styr i händelse av en allvarlig cyberattack? Är det statsministerns statssekreterare, eller är det den nationella säkerhetsrådgivaren? Och vilken av de fem ministrar jag nämnde är det som har det yttersta ansvaret? Är det justitieministern, utrikesministern, digitaliseringsministern tillika civilministern, försvarsministern eller ministern för civilt försvar?

Detta angår ju oss alla. Alla borde vara jätteangelägna om att få klarhet här. Vem är det som styr? Vilken strategi är det vi ska följa? Vilket departement är det vi ska följa? Vilken presskonferens och vilket departement ska journalisterna åka till när de granskar vårt arbete?

Vi har 290 kommuner och 21 regioner. Vilken myndighet är det vi ska ty sig till?

Jag står inte här för att det var en rolig bilaga och ett roligt uttalande av den moderata ministern i våras. Jag säger att det här är allvar. Vi ser det runt om oss. Konsekvenserna kan bli jätteallvarliga om man inte tar detta på fullt allvar.

Jag lovar en sak: Socialdemokraterna kommer att fortsätta att se riktigt allvarligt på de här frågorna. Det gäller vår yttersta säkerhet.

(Applåder)

Anf. 41 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! Vi debatterar försvarsutskottets betänkande nummer 2, *Ett starkt skydd för nätverks- och informationssystem – en ny cybersäkerhetslag*. Låt mig börja med att yrka bifall till utskottets förslag i dess helhet och avslag på reservationerna.

Herr talman! Sverige är i dag ett av världens mest digitaliserade länder. Det är definitivt en fantastisk styrka men också förstas en sårbarhet. Vi ser hur cyberangrepp inte längre riktas bara mot myndigheter eller enskilda företag. De riktas mot våra mest grundläggande samhällsfunktioner: elnät, betalningssystem, kommunikationer, sjukvård och transporter. I dag debatterar vi därför en av de viktigaste lagstiftningarna för Sveriges samlade motståndskraft, den nya cybersäkerhetslagen, som genomför EU:s NIS 2-direktiv. Det handlar ytterst om att skydda Sverige – inte bara våra data utan vårt sätt att leva.

Det finns ett par skäl som gör den här lagstiftningen så viktig. Det första är att hotbilden mot Sverige nu är allvarligare än på många decennier. Cyberangrepp används som ett vapen av auktoritära stater och kriminella aktörer. Vi har sett sabotage mot kommuner, regioner och företag. Vi har sett hur känslig information stulits och hur ransomwareattacker har lamslagit samhällets funktioner.

Låt mig ta några exempel. Vi hade under förra året en omfattande attack mot Nordea som var massiv och höll på i 25 dagar i rad. Förut har attackerna pågått under ett par dagar, men nu var det alltså 25 dagar i rad

med tunga DDOS-attacker. Det är en av de mest ihållande attacker som drabbat en nordisk bank.

Attacken fick stora konsekvenser. Internetbank och mobilapp stördes. Betalningar, Swish och korttransaktioner påverkades. Både företag och privatpersoner hade svårt att genomföra transaktioner. Detta visar hur sårbart vårt finansiella system är och hur snabbt ett cyberangrepp kan slå mot hela samhällets betalningsflöden.

Ett annat exempel som förtjänar att påminnas om är förra årets cyberattacker mot Region Skåne, där journalsystem och vårdprocesser slogs ut. Vi har också både i år och under förra året sett attacker riktade mot Finland och Norge som har slagit mot kritisk infrastruktur. Myndigheter och tjänster har slagits ut, och personuppgifter har riskerat att exponeras.

Detta är verkligen ett starkt hot som är pågående just nu. Vi vet också att särskilt Ryssland, Kina, Nordkorea och Iran är de största aktörerna. Därför, herr talman, är det viktigt att täppa till de digitala luckor som finns. Företag och myndigheter som utgör en del av vår samhällsviktiga infrastruktur måste ha en robust grundnivå av säkerhet. Detta varierar stort i dag. Det är inte hållbart.

Lagen ställer tydliga krav på riskanalyser, incidentrapportering, styrning och kontroll. Det är helt nödvändigt. Det är också värt att påpeka att vi har haft ett cybersäkerhetsarbete som har varit väldigt fragmenterat under många decennier. Exempelvis har cybersäkerhetscentret från början haft fyra huvudmän och ännu fler som man skulle samverka med. Nu har det blivit FRA som är huvudansvarigt för centret, vilket är väldigt bra. Men här finns det sannolikt mer saker som behöver göras för att få ytterligare centralisering. Jag tror på sikt att vi behöver ha en myndighet som tar huvudansvaret för det här arbetet, som det är i många andra länder.

Anf. 42 HANNA GUNNARSSON (V):

Herr talman! Hej alla som lyssnar eller tittar hemma! I dag debatterar vi en ny cybersäkerhetslag. Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 3.

Herr talman! Vi lever i en väldigt sårbar värld. Inte nog med att Ryssland har invaderat Ukraina och att Israels ockupation av Palestina fortsätter – på båda platserna med ett stort antal dödade civila och stor materiell förstörelse – utan vi har även en rusandeklimatkris som leder till att människor behöver fly efter klimatrelaterade kriser. Vi ser en polarisering i världen som gör att grupper ställs mot varandra. Vi ser ett mycket stort antal cyberattacker som drabbar samhällets funktionalitet i grunden.

För några månader sedan besökte jag och en delegation riksdagsledamöter Taiwan. Där berättade de om hur de utsätts för miljoner cyberattacker varje dag. Det är ett reellt hot mot väldigt många av samhällets viktiga funktioner, men det innebär också en mycket stor risk för desinformation genom falska nyheter och propaganda som tar sig in i samhället, till exempel genom organiserade trollfabriker. I Sverige är det inte fullt

lika många attacker, men vi blir ändå utsatta för ett mycket stort antal cyberattacker varje dag.

Cybersäkerhet måste därför vara en kärna i vårt totalförsvar. Vårt samhälle är i dag digitaliserat i väldigt hög grad. Det är mycket som slutar fungera om de digitala systemen går ned. I många fall kan en cyberattack få förödande konsekvenser, inte bara för människor i form av en mer komplicerad vardag utan också för samhällsviktiga verksamheters sätt att fungera och i slutändan, i värsta fall, för liv och hälsa. Cybersäkerhet är därför en av pusselbitarna i att kunna ha ett robust och säkert samhälle för alla våra invånare.

Herr talman! Cybersäkerheten är ett delat ansvar. Den är ett ansvar för den enskilde, som måste ha koll på sin egen digitala närvaro, sina lösenord och sina inloggningar och veta hur man ska bete sig på ett korrekt sätt i den digitala världen. Den är ett ansvar för näringslivet, där varje företag måste säkra sin egen verksamhet och sina digitala system. En stor del av vårt totalförsvar och civila försvar ligger just hos privata företag. Men den är framför allt ett gemensamt statligt och offentligt ansvar.

Vänsterpartiet menar att staten och det offentliga samhället har ett speciellt ansvar att ge stöd och hjälp till andra verksamheter för att hela samhället ska vara tryggt och säkert. Det finns stora behov av koordinering, råd, stöd, informationsutbyte och övningar även på det här området, så att inte alla verksamheter, kommuner eller företag själva ska behöva utveckla sina egna lösningar.

Skydd av it och information måste betraktas som en kärnverksamhet av alla, både offentliga och privata verksamheter, och tilldelas de resurser som krävs för en kärnverksamhet. Detta gäller framför allt de statliga myndigheterna och andra offentliga organisationer. Den offentliga cybersäkerheten måste föregå med gott exempel, vilket den tyvärr inte alltid har gjort. Ytterst är det regeringens ansvar att se till att det finns nödvändiga förutsättningar för myndigheterna att göra detta. Det är av största vikt att cybersäkerhet inte läggs ut på entreprenad utan verkligen betraktas som en del av kärnverksamheten.

Det är mycket bra att regeringen nyligen meddelade att cyber kommer att bli en del av civilplikten. Det betyder att vi kan stärka upp den direkta och akuta cybersäkerheten vid höjd beredskap genom att kalla in personer som har den typen av kunskaper. Det är ett stort statligt ansvar att ta på området. Men arbetet måste såklart göras långt innan vi hamnar i höjd beredskap.

Herr talman! De senaste årens stora privatiseringar och utförsäljningar av offentlig verksamhet har gjort att det offentliga samhället inte längre har full rådighet över den samhällsviktiga verksamheten. Detta är ett stort problem. Vi ser bland annat hur kinesiska företag med starka kopplingar till den kinesiska staten investerar strategiskt i, och tar över, samhällsviktig infrastruktur i andra länder.

Vänsterpartiet menar att denna utveckling måste brytas och att stora förändringar måste göras. Vi menar

att det ligger i medborgarnas intresse att verksamheter och infrastruktur som är viktiga för samhällets utveckling ägs av medborgarna gemensamt, genom staten, regionerna eller kommunerna. Det gäller till exempel utbyggnaden av 5G-infrastrukturen.

Anf. 43 GULAN AVCI (L):

Herr talman! Samhällets motståndskraft avgörs inte längre enbart av militär förmåga. I dag riktas konflikter även mot vårt moderna samhälle – mot våra digitala system, våra myndigheter, våra företag och vår infrastruktur. Det är angrepp som ofta sker i det tysta men vars konsekvenser är lika förödande som om någon hade slagit sönder vår fysiska infrastruktur.

Vi ser hur angripare försöker lamslå verksamheter som utgör fundamentet i vårt samhälle. I dag måste vattenförsörjningen, sjukvården, energisystemen och transporterna tåla påfrestningar som för bara några år sedan hade uppfattats som helt otänkbara.

I en tid då digitala angrepp kan bli systemhotande behöver Sverige ett starkare skydd än det vi har i dag. Den nya cybersäkerhetslagen är därför inte bara en teknisk justering eller en anpassning till EU-regler. Den är helt avgörande för att stärka Sveriges totalförsvar.

För Liberalerna är cybersäkerhet också en fråga om att värna om själva samhällsbygget. Ett fritt land ska inte bara ha militära muskler utan måste också kunna leverera välfärd, rättsstat och trygghet i vardagen. Det är en förutsättning för att människor ska kunna leva fria och självständiga liv i ett fritt samhälle.

Herr talman! Det gäller inte minst skolan. Vi liberaler vill bygga en skola i världsklass som både utjämnar livschanser och säkrar Sveriges framtid som en stark kunskapsnation. Det kräver dock att systemen bakom skolan fungerar – att elevers uppgifter skyddas och att digitala tjänster är trygga att använda. En modern skola kan inte stå och falla med bristande cybersäkerhet.

År 2025 verkar bli ett dystert men tydligt exempel på hur sårbart vårt digitala ekosystem är. Vi har tyvärr fått se konkreta fall där barn och elever drabbats direkt av cyberangrepp.

I augusti utsattes systemleverantören Miljödata för en massiv ransomwareattack. Företaget tillhandahåller it-system till omkring tvåhundra kommuner och regioner. Angreppet slog ut personalsystem, försvårade den kommunala verksamheten och riskerar att ha exponerat känsliga uppgifter om kommunanställda, elever och tidigare anställda.

Det är svårt att tänka sig en tydligare illustration av hur ett enda angrepp mot en central leverantör kan få enorma följd effekter i stora delar av den offentliga sektorn. Detta är den nya verkligheten och en tydlig signal om hur sårbara vi är när centrala noder i vår digitala infrastruktur träffas.

Herr talman! Cyberangreppen blir alltmer sofistikerade, och konsekvenserna blir alltmer allvarliga. Den tekniska utvecklingen inom artificiell intelligens och kvantdatorer kommer att förändra hotbilden i grunden. Det vi står inför är inte bara fler attacker, utan

attackerna blir också allt snabbare, mer avancerade och betydligt svårare att upptäcka än tidigare.

Angreppen kommer från kriminella nätverk och från statligt understödda grupper, aktörer som vill destabilisera och underminera tilliten till vårt samhällsbygge.

När det gäller Ryssland vet vi att deras syn på oss är att konflikten redan pågår på alla arenor utom den öppet militära – ekonomiskt, psykologiskt, informationsmässigt och i den digitala domänen. Därför måste Sverige täppa till hålen och bygga en motståndskraft som håller både tekniskt, organisatoriskt och juridiskt.

Herr talman! Den lag vi nu beslutar om gör allt detta. Den ställer tydliga och höga krav på säkerhetsåtgärder. Den inför snabb och strukturerad incidentrapportering. Den lägger ett direkt ansvar på ledningarna i såväl privat som offentlig sektor, ett ansvar som inte kan delegeras bort. Den innebär att våra myndigheter får bättre verktyg att agera när systemen brister. Det införs också sanktionsmöjligheter som är både proportionerliga och avskräckande.

Cybersäkerhet är i dag en av de viktigaste komponenterna för ett fritt, öppet och framgångsrikt Sverige. Det handlar om att skydda vårt samhälle, vår demokrati och våra medborgare. Det handlar vidare om vår förmåga att stå emot dem som vill destabilisera, splittra eller skada oss. Lagen gör Sverige säkrare; den stärker vårt totalförsvar, och den stärker vår demokrati.

Herr talman! Innan jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet vill jag rikta mig till talmannen och önska talmannen, talmanspresidiet och all personal i demokratins boning som varje dag underlättar för oss i riksdagen att göra vårt arbete en riktigt god och skön jul när den närmar sig. Jag vill självklart också rikta mig till mina kollegor i försvarsutskottet och även önska er en riktigt härlig jul. Så ses vi på barrikaderna utvilade och med kämpalust.

Herr talman! Jag önskar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 44 MIKAEL LARSSON (C):

Herr talman! Vi utsätts dagligen för attacker i cyberdomänen, och medan vi står här och debatterar blir någon, något företag eller någon organisation utsatt. Det är en ny verklighet som vi behöver förbereda oss väl för.

Centerpartiet välkomnar att regeringen har lämnat förslag om en ny cybersäkerhetslag. Även om lagen är efterlängtat vill Centerpartiet framföra ett antal synpunkter. Centerpartiet efterlyser mer tydlighet vad gäller ledningens ansvar för att cybersäkerheten i en verksamhet lever upp till lagens krav. Enligt NIS 2-direktivet, en av orsakerna till lagen, skulle ledningen inom enskilda verksamheter få ett personligt ansvar för överträdelse av kraven på säkerhetsåtgärder. Detta saknas i cybersäkerhetslagen och har i praktiken ersatts av ett krav på att ledningen ska utbildas.

Denna förändring medför kraftigt minskade krav på ledningen i utpekade och för samhället kritiska organisationer. Tydlighet och ansvar är A och O.

Herr talman! Flera remissinstanser har påpekat brister i den föreslagna lagen när det gäller vilka företag eller aktiviteter som verkligen kommer att påverkas. För många aktörer kan den nya lagen tydligt omfatta en del av verksamheten, medan andra delar inte är relevanta. Det bör förtydligas hur lagen ska tolkas och om det endast är de delar av verksamheten som påverkar säkerheten i relevanta tjänster som ska omfattas. Dagens tydlighet kan skapa stora problem för mindre företag, exempelvis inom de gröna näringarna, vilket LRF har varit noga med att påpeka.

Regeringens förändringar på cyberområdet skapar inte optimala förutsättningar för att stärka motståndskraften hos svenska företag och mindre organisationer. Centerpartiet anser att regeringen bör återkomma med klargöranden i dessa frågor för att undvika orimliga krav på mindre företag och organisationer.

I regeringens förslag till cybersäkerhetslag finns möjlighet att ta ut sanktionsavgifter vid överträdelser. Enligt förslaget kan sanktionsavgiften bestämmas till högst 10 miljoner euro för företag respektive 10 miljoner kronor för 20 offentliga organisationer. Det är en kraftig differens i bötesbeloppet som tillsammans med tydligheten om när sanktioner kan bli aktuella skapar risk för orimliga skillnader mellan olika organisationsformer.

Centerpartiet anser att man bör se över sanktionsavgifternas utformning för att säkerställa att de är rimliga, proportionerliga och förutsägbara, särskilt för de mindre verksamheterna. Centerpartiet anser också att lagen missar att harmonisera sanktionsavgifternas storlek mellan cybersäkerhetslagen och säkerhetsskyddslagen, vilket kan skapa ojämlig behandling och osäkerhet. Centerpartiet anser vidare att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag i denna riktning.

Herr talman! Det bör vidare klargöras vilka myndigheter som ansvarar för tillsyn och tillämpning av cybersäkerhetslagen respektive säkerhetsskyddslagen. Vidare bör man säkerställa samordning mellan de båda regelverken för att undvika att flera myndigheter har överlappande tillsyn och att samma typ av överträdelse leder till olika sanktioner beroende på vilket regelverk den hanteras under. Regeringen måste också tydliggöra myndigheternas ansvar genom kravställningar i regleringsbrev och i instruktioner till myndigheterna.

En majoritet av Sveriges företag påpekar att de behöver ökat stöd och information från myndigheter för att skapa den höga nivå av cybersäkerhet vi alla vill se. Denna lag är inget undantag och riskerar att bidra till ökad osäkerhet. Det behövs en nationellt samordnad tillsynsmodell där roller och ansvar förtydligas. Centerpartiet anser därför att en nationell koordineringsmekanism för tillsyn och kunskapsdelning bör införas, så att om en myndighet utövat tillsyn över en verksamhet kan andra tillsynsmyndigheter också ta del av den.

Finansiering och stöd till mindre aktörer som inte tidigare omfattats av liknande lagstiftning behövs om

det ska vara möjligt att leva upp till lagen i tid. Alternativt anser Centerpartiet att det finns behov av ett stegvis införande av lagen så att mer tid ges till de organisationer som inte har så stora resurser och kompetens på området. Det är särskilt relevant för mindre företag och organisationer.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag yrka bifall till Centerpartiets reservation nummer 2. Jag vill också tillönska talmannen, ledamöter och ersättare i försvarsutskottet samt försvarsutskottets kansli en riktigt god jul och ett gott nytt år.

(Applåder)

Anf. 45 ULF HOLM (MP):

Herr talman! EU antog 2022 ett direktiv om åtgärder för en hög gemensam cybersäkerhetsnivå inom EU, det så kallade NIS 2-direktivet. Till följd av bland annat detta har regeringen föreslagit att det ska införas en ny cybersäkerhetslag i Sverige.

Vi från Miljöpartiet välkomnar i allt väsentligt detta förslag från regeringen som ett viktigt steg för att stärka motståndskraften mot cyberhoten. I en tid av ökade säkerhetspolitiska spänningar där hybridhot, till exempel cyberattacker, sabotage och påverkansoperationer, är en del av vardagen är ett starkt systematiskt cybersäkerhetsarbete helt avgörande. Det innebär ett stort hot mot Sverige med alla dessa ofantligt många cyberattacker som varje dag drabbar vår it-miljö. De drabbar banker, sjukhus och diverse företag, och de påverkar i allt väsentligt vår vardag mer och mer. Det gör också att arbetet måste bli mer systematiskt och mer sammanfogat.

Den nya lagen innebär att alla offentliga och enskilda verksamhetsutövare inom vissa utpekade sektorer ska vidta åtgärder för att skydda sina nätverks- och informationssystem samt rapportera betydande incidenter.

Regeringen har själv konstaterat att dessa nya regler kommer att kosta pengar. Ett stort antal remissinstanser har påpekat att dagens genomförande riskerar att bli mycket kostsamt, särskilt för kommuner och regioner som redan i dag befinner sig i ett ekonomiskt kärvt läge. Därför vill vi från Miljöpartiet understryka vår oro för finansieringen av den nya lagen. Även om regeringen har aviserat ökade generella statsbidrag för nästa år för att bland annat genomföra lagen är det osäkert om dessa medel kommer att vara tillräckliga för kommuner och regioner, särskilt med tanke på de många andra krav som åläggs sektorn i totalförsvarsutbyggnaden. Detta är oroväckande.

Herr talman! Kommuner och regioner är centrala aktörer i det civila försvaret. Det är därför orimligt att staten inte samtidigt säkerställer att de har ekonomiska förutsättningar för att säkra välfärden och fullfölja de uppgifter som följer med totalförsvarsutbyggnaden. Miljöpartiet anser därför att regeringen bör återkomma med en fördjupad analys av de ekonomiska konsekvenserna för den offentliga sektorn.

Herr talman! Den andra punkten jag vill lyfta upp i denna debatt gäller flera remissinstansers kritik

gällande vilka företag eller aktiviteter som verkligen kommer att påverkas. Denna otydlighet kan skapa stora problem för till exempel mindre företag och organisationer. Det skapar inte de optimala förutsättningarna för att stärka motståndskraften. Miljöpartiet har därför en gemensam reservation i denna fråga med Centern och Vänsterpartiet, nummer 3 i betänkandet.

Herr talman! Jag står givetvis bakom Miljöpartiets alla yrkanden, men för tids vinnande yrkar jag bara bifall till reservation 1 under punkt 2.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 12 Kommissionens arbetsprogram 2026

Utrikesutskottets utlåtande 2025/26:UU5
Kommissionens arbetsprogram 2026 (COM(2025)
870)
föredrogs.

Anf. 46 CHRIS DAHLQVIST (SD):

Herr talman! Vi debatterar i dag kommissionens arbetsprogram för 2026, som presenteras i en tid av djup osäkerhet. Kriget i Ukraina fortsätter, Europas säkerhetsordning är satt under mycket hårt tryck och EU står inför ett avgörande vägval.

Sverigedemokraterna delar i huvudsak utskottets bedömning av arbetsprogrammet, vilket vi också uttrycker i vårt särskilda yttrande. Men vi vill samtidigt tydligt understryka några viktiga principer: Kriget i Ukraina kräver beslutsamhet, tydlighet och uthållighet. Vi ser ett mycket stort värde i enigheten inom EU:s utrikes- och säkerhetspolitik, inte minst när det gäller sanktionerna mot Ryssland och det långsiktiga och breda stödet till Ukraina – politiskt, ekonomiskt, militärt och humanitärt.

Den ryska aggressionen måste mötas av ett starkt och samlat EU, men samtidigt måste en sak framhållas lika tydligt: Kravet på enhällighet inom den centrala delen av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken måste bestå. Den ryska aggressionen måste mötas av ett starkt och samlat EU. Det är en avgörande garant för ett nationellt självbestämmande och en princip som inte blir mindre viktig i tider av kris – tvärtom. EU:s styrka ligger i ett samarbete mellan fria nationer, inte överstatliga lösningar som riskerar att driva unionen i en riktning som medlemsstaterna inte står bakom.

Kommissionen lyfter i arbetsprogrammet fram Ukrainas och Moldaviens EU-processer. Sverigedemokraterna står bakom dessa ambitioner, men med vissa grundläggande villkor. Vi stöder Ukrainas och Moldaviens kandidatprocesser, men respekt för kriterierna måste råda. Och framsteg i reformarbetet ska ligga till grund för varje steg framåt.

Sverigedemokraterna vill därför betona att utvidgningen måste vara meritbaserad. Det krävs mycket goda skäl för en EU-utvidgning utöver vad kommissionen anger i arbetsprogrammet. Legitimiteten och hållbarheten kräver att EU inte skyndar fram politiska beslut för symbolikens skull. Det är endast genom en ansvarsfull och regelbunden process som EU kan växa utan att försvagas.

Herr talman! Kommissionen lyfter i arbetsprogrammet fram sitt arbete för att skydda barn från övergrepp på nätet. Det är ett djupt angeläget mål. Men arbetet har alltför ofta lett till förslag om långtgående inskränkningar i rätten att skydda kommunikationen. Sverigedemokraterna kommer även fortsättningsvis att stå upp för rätten till krypterad kommunikation, rätten till privatliv och motstånd mot EU:s förslag som öppnar för en generell övervakning av medborgares digitala kommunikation. Att skydda barn är en skyldighet, men det får inte bli en förevändning som öppnar dörren för massövervakning från EU.

Herr talman! Det kanske viktigaste budskapet som jag vill lyfta fram i vårt särskilda yttrande, särskilt i dag, är att EU behöver fokusera, inte expandera. Arbetsprogrammet rymmer ett stort antal initiativ och ambitioner. Det växer i bredd snarare än i precision, vilket gör att EU riskerar att bli för omfattande, för överlastat av strategier och för byråkratiskt samt att hamna för långt ifrån sina kärnuppgifter.

Sverigedemokraternas syn är tydlig. EU måste reformeras för att bli smalare, vassare och mer handlingskraftigt. Det innebär att man ska fokusera på verkliga gränsöverskridande områden:

- handel
- ekonomiskt samarbete
- säkerhet
- försvar
- miljöfrågor.

Man behöver minska byråkratin, antalet strategidokument och administrativa strukturer. Man behöver se till att det blir färre symbolpolitiska projekt, mer konkret nyttjande för Europas medborgare, fler regelförenklningar, stärkt konkurrenskraft och minskande av företagens bördor. Beslut där nationen är självstyrande behövs återbördas till medlemsstaterna. Det är så vi skapar ett EU som gör skillnad.

Det som verkligen krävs är en union som hjälper Europas ekonomi att stå stadigt och där medlemsstaterna minskar beroendet av auktoritära aktörer och stärker sina industriella teknologiska motståndskrafter.

Herr talman! Europa befinner sig i en tid då lösningen inte är fler visioner, dokument och utvecklingsområden. Det behövs i stället koncentration, kostnads-effektivitet och klara mandat som inte urholkar nationens självbestämmande. Ett EU som försöker göra allt riskerar i praktiken att inte lyckas med något. Ett EU som gör färre saker gör dem kanske lite bättre.

Herr talman! Sverigedemokraterna välkomnar flera delar av kommissionens arbetsprogram, inte minst enigheten om Ukraina, behovet av stärkt säkerhet och vikten av att minska EU:s externa beroende. Men vi står fast vid våra grundläggande principer:

- Enhälligheten ska värnas.
- Utvidgningen ska vara meritbaserad.
- Digital integritet ska skyddas.
- EU ska fokusera på sina kärnuppgifter.
- Byråkratin måste minska.
- Samarbetet måste renodlas.

Detta är vägen framåt för ett handlingskraftigt EU som stärker sina medborgare, inte sina institutioner, och som står fast vid den ordning av fria, självständiga europeiska nationer som unionen ytterst bygger på.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till utrikesutskottets förslag till beslut.

Anf. 47 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Herr talman! Den här debatten handlar alltså om EU-kommissionens arbetsprogram för 2026, kommissionens vägkarta för det kommande året. Det präglas starkt av vårt omvärldsläge. Det är nämligen en tuff tid för oss som tror på demokrati och en regelbaserad världsordning, på staters rätt att bestämma över sig själva och på att en stat inte har rätt att provocera angripa eller invadera ett annat land. Det är en tuff tid för oss som tror på multilateralismen, på att genom samverkan möta gemensamma utmaningar och på att stå upp för gemensamma regler.

Sedan Ryssland inledde sitt fullskaliga krig i Ukraina i februari 2022 har Ukraina utkämpat ett krig som handlar om deras säkerhet men även om vår säkerhet. Det är helt oacceptabelt att ett land provocerar angriper en annan stat. Det är Ryssland som har angripit Ukraina. Därför måste en fred ske på Ukrainas villkor. Allt annat är oacceptabelt.

Ett Ryssland som går segrande ur kriget mot Ukraina är ett ännu farligare Ryssland. Det innebär en farligare omvärld. Det betyder ytterligare ett avsteg från den regelbaserade världsordningen och de regler som vi gemensamt utformat.

Att stå bakom Ukraina och stå upp för dess suveränitet är Europas och EU:s viktigaste säkerhetspolitiska åtagande i dagsläget. Därför måste EU-länderna snart säkerställa att Ukraina får tillgång till de frysta ryska tillgångarna. EU måste ta nästa steg för att möjliggöra ett ukrainskt medlemskap i EU genom att öppna nästa förhandlingskluster. Vårt budskap är tydligt: Ukrainas suveränitet är inte förhandlingsbar. Ukrainas säkerhet är vår säkerhet.

Herr talman! För oss som står upp för den regelbaserade världsordningen och för folkrätten är de internationella domstolarna oerhört viktiga. Genom dem kan vi följa upp folkrätten och agera när stater och individer brister. Genom Internationella domstolen, ICJ,

har vi fått svart på vitt att Israels ockupation av de palestinska områdena är olaglig och strider mot folkrätten. Genom Internationella brottmålsdomstolen, ICC, finns en internationell arresteringsorder mot Rysslands president Putin. Den gäller i alla de 125 länder som har ratificerat Romstadgan. Europadomstolen å sin sida slog nyligen fast att alla EU-länder måste erkänna samkönade äktenskap.

Domstolarna är således viktiga instrument för att stå upp för folkrätten, våra friheter och våra rättigheter. Därför är det oerhört allvarligt att USA har riktat sanktioner som försvårar arbetet för Internationella brottmålsdomstolen, ICC. Det är sanktioner som riktar in sig på domstolarnas oberoende och som försvårar Internationella brottmålsdomstolens arbete och självständighet. De försvårar dess arbete med att utreda Putins krigsbrott, krigsbrotten i Sudan, Assadregimens folkrättsbrott i Syrien och krigsbrotten i Gaza. För att motverka sanktionernas inverkan har EU möjlighet att aktivera den blockerande stadgan. Det är EU-kommissionen som har möjlighet att initiera en sådan process. Vi socialdemokrater menar att detta bör göras snarast.

Herr talman! De senaste åren har gjort det tydligt att vi måste stärka vår beredskap och vår förmåga att försvara oss. Det är därför vi från svensk sida kraftigt ökar vår försvarsförmåga och har anslutit oss till Nato. Det är också därför vi inom EU under det senaste decenniet gjort allt fler ansträngningar för att stärka medlemslänternas gemensamma försvarsförmågor, utveckla ny materiel och stärka interoperabiliteten, det vill säga förmågan att verka tillsammans.

Under det senaste året har det blivit än tydligare att vi i Europa och i EU:s medlemsländer måste stärka vår egen förmåga ytterligare och att vi inte kan förlita oss på andra. Kommissionen skriver i arbetsprogrammet att det här är EU:s tid för självständighet. Vi socialdemokrater instämmer i att EU och medlemsländerna måste fortsätta rusta sig för de säkerhetspolitiska hot vi står inför. Men EU:s medlemsländer måste klara av att bli självständiga samtidigt som vi utvecklar vårt samarbete med andra länder och organisationer. EU kan inte ensamt stå upp för den regelbaserade världsordningen. Vi måste stärka våra relationer med länder i Afrika, Latinamerika och Asien. Vi måste prioritera arbetet i organisationer som FN. Samtidigt som vi ökar vår självständighet måste vi verkligen stärka våra relationer i världen.

Herr talman! Säkerhetspolitiken och frågan om EU:s säkerhet är en röd tråd som går genom arbetsprogrammet. Kommissionen är tydlig med att säkerhetsaspekten måste finnas med på alla politikområden. Samtidigt menar vi socialdemokrater att den aspekten saknas på klimatområdet. Kommissionen lyfter att vi ska skydda unionens medborgare från klimatförändringarnas effekter och reducera vår påverkan på ekosystemet.

Men klimatförändringarnas konsekvenser för säkerhetspolitiken lyser med sin frånvaro. Så sent som i går släpptes FN-rapporten Global Environment

Outlook, den största forskningssammanställning som någonsin gjorts på området. Rapporten larmar om hur klimatförändringar, markförstöring och föroreningar underminerar vår ekonomi, vår livsmedelssäkerhet, vår vattensäkerhet och människors hälsa. Det här utgör direkta hot mot vår säkerhet. Dessutom leder det till konflikter i många delar av världen. Klimatförändringarna utgör ett direkt säkerhetshot, men det nämns egentligen inte i kommissionens arbetsprogram.

Vi måste klara av att hantera dagens säkerhetspolitiska hot och morgondagens säkerhetspolitiska hot samtidigt. Jag vill därför avsluta med att yrka bifall till motivreservation 1.

Anf. 48 FREDRIK AHLSTEDT (M):

Herr talman! När vi nu diskuterar EU-kommissionens arbetsprogram för 2026 gör vi det i en tid då unionen står inför stora vägval. För oss moderater är den kanske enskilt viktigaste frågan under nästa år det fortsatta militära och civila stödet till Ukraina. Rysslands olagliga anfallskrig får under inga omständigheter rättfärdigas. Vi tror att det är otroligt viktigt att kommissionen och medlemsländerna kan fortsätta att behålla sitt fokus på det. Vidare måste för oss moderater fokus ligga på att stärka Europas konkurrenskraft, värna vår miljö och säkerhet samt bygga upp ett EU som är mer handlingskraftigt och mindre byråkratiskt.

Herr talman! Europa behöver en mer offensiv tillväxtagenda. År 2026 behöver bli det år då vi återgår till en politik som frigör företagets kraft och där handel inte ses som ett nödvändigt ont utan som en motor för välbefinnande. Vi behöver fler frihandelsavtal med strategiska partner, moderniserade regler för den inre marknaden och en industri- och innovationspolitik som sätter konkurrenskraft före detaljstyrning. EU måste våga släppa fram marknadslösningar och entreprenörskap, inte kväva dem med onödiga regler.

Herr talman! När vi går vidare i klimatomställningen måste vi göra det på ett sätt som håller ihop både ekonomin och samhällsutvecklingen. EU ska fortsätta att vara en global ledare i omställningen, men fokus för 2026 bör ligga på teknikneutralitet, innovation och kostnadseffektiva lösningar i stället för symbolpolitik. Naturvärden måste stärkas utan att man minskar medlemsstaternas möjligheter att bruka sin mark och sin skog. Klimatpolitiken vinner inte på att vi ökar centraliseringen med fler regler utan på att vi har en genomförbar politik.

Herr talman! Skogen är en nyckelresurs för flera medlemsländer, inte minst för Sverige, vilket vi har debatterat här i kammaren flera gånger. EU bör respektera nationell kompetens och bygga sin politik på vetenskap och inte på polariserande riskbedömningar. Skogsbruket ska inte betraktas som ett problem utan som en del av lösningen för klimatet, ekonomin och landsbygden. Detsamma gäller fisket; en hållbar förvaltning måste kombineras med livskraftiga kustsamhällen. 2026 bör bli året då EU stärker samarbetet med forskningen och branschen för en mer flexibel och regionalt anpassad havspolitik. Detta gäller inte minst i

Östersjön. Sveriges arbete med att begränsa trålfisket där måste fortsätta att vara en prioriterad fråga i EU.

Herr talman! Åter till Ukraina! Rysslands fullskaliga anfallskrig i Ukraina fortsätter att prägla Europas politiska och ekonomiska verklighet. Det är därför naturligt att frågan även spelar en central roll i genomförandet av kommissionens arbetsprogram för 2026. Två grundläggande utmaningar som finns de kommande åren, inte minst nästa år, är behovet av att fortsätta stödja Ukraina både civilt och militärt men också förbereda för återuppbyggnad och behovet av att stärka EU:s säkerhet, energioberoende och ekonomiska stabilitet.

I arbetsprogrammet för 2026 väntas kommissionen fortsätta att prioritera åtgärder som bidrar till ett långsiktigt och hållbart stöd till Ukraina. Det gäller särskilt diskussionen om de frysta ryska tillgångarna. Men det gäller att hitta ett stöd som kan hantera de humanitära frågorna och de ekonomiska frågorna och även fortsätta att bygga Ukraina starkt institutionellt.

Detta inkluderar fortsatt samordning av ekonomiskt bistånd och militärt bistånd mellan medlemsstaterna. Vi behöver också förstärka det civila skyddet och ha ett tydligt fokus på återuppbyggnad av kritisk infrastruktur. Det gäller inte minst för el och för logistik.

Samtidigt är det sannolikt att kommissionen kommer att lägga stor vikt vid att fördjupa samarbetet med Ukraina inom ramen för landets steg mot ett framtida medlemskap. Kommissionen kommer att ha krav på reformer som leder till att säkerställa minskad korruption och att utveckla rättsstatens principer samt till fortsatt demokratisk utveckling.

För EU innebär kriget att frågor om säkerhetspolitik, energiförsörjning och ekonomisk motståndskraft förblir centrala. Arbetsprogrammet för 2026 har till uppgift att fortsätta arbetet med att stärka unionens och medlemsländernas försvarsförmåga, förbättra beredskapen mot hybridhot och cyberhot och fortsätta omställningen bort från ryska fossila bränslen.

Det behövs diskussion och förslag för att hantera de långsiktiga ekonomiska konsekvenserna av kriget, högre försvarsutgifter, samtidigt som konkurrenskraften inom Europeiska unionen måste stärkas.

Dessa diskussioner bör intensifieras. Målsättningen blir att möta dagens kris utan att förlora sikte på EU:s långsiktiga strategiska mål med en starkare, mer resiliënt och mer enad union.

Herr talman! Europa behöver trygghet. Därför måste också nästa års arbetsprogram prioritera ett stärkt försvarssamarbete, bättre stöd till medlemsländernas militära kapaciteter och inte minst en fungerande gränsbevakning.

Schengensamarbetet är beroende av att våra yttre gränser är säkra. Vi behöver stoppa de kriminella nätverk som utnyttjar människor, bedriver kriminell verksamhet – och då särskilt människosmuggling och droghandel – och i förlängningen hotar vår egen säkerhet.

Här handlar det inte om ett EU för sakens skull. Det handlar om att ha ett effektivt EU där

medlemsländerna får verktyg som krävs för att skydda sina gränser och sina medborgare.

Herr talman! För oss moderater är utvidgningen är ett strategiskt instrument för fred och stabilitet i Europa. Men den får aldrig ske på bekostnad av rättsstatens principer eller unionens funktionsförmåga.

2026 måste EU stå fast vid principen att man måste uppfylla kraven för att gå vidare. Gör man det inte det, då väntar man. Vi behöver vara tydliga, förutsägbara och principfasta. Med det sagt så gör många kandidatländer stora framsteg som visar på att de vill och har förmåga att ansluta sig till de principer som samarbetet i EU vilar på.

Slutligen, herr talman: EU behöver mindre av mikrostyrning. Vi behöver fler marknadslösningar, färre detaljregler, mindre administrativa bördor och mer innovationskraft. Kommissionens arbetsprogram för 2026 ska inte vara ännu en katalog av nya regler, utan ett program för förenkling, konkurrenskraft och återhållsamhet.

Europa blir starkt när vi lutar mer på människor, företag och forskning och mindre på byråkratin. Jag yrkar därmed bifall till utskottets förslag i betänkandet. (Applåder)

I detta anförande instämde Ann-Sofie Alm (M).

Anf. 49 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):

Herr talman! Jag instämmer i många delar av utskottets ställningstaganden, inte minst vad gäller Ukraina. Men jag vill ändå redogöra för Vänsterpartiets ståndpunkt i några andra frågor och bland annat när det gäller situationen i Palestina.

Det humanitära lidandet i Gaza är enormt. Sedan Hamas brutala attack den 7 oktober 2023 har Israels bombningar dödat fler än 65 000 människor. FN har slagit fast att Israels krig mot Gazas befolkning är ett folkmord. Vapenvilan i Gaza har inte inneburit något definitivt stopp för våldet och dödandet.

Hundratals människor, däribland många barn, har dödats i israeliska attacker, samtidigt som Israel hävdar att vapenvilan fortfarande gäller. Det internationella samfundet måste kraftsamla för att säkra en fredlig utveckling i Gaza. För att en varaktig fred ska vara möjlig krävs att alla civila, oavsett sida, kan leva i trygghet och att den palestinska statsbildningen respekteras.

Gazas framtid måste bestämmas av dess egen befolkning. Alla samtal om fred måste föras på det palestinska folkets villkor. Det bör också vara EU-kommissionens ståndpunkt. Jag anser att det tydligt borde ha framgått av utskottets ställningstagande.

Jag anser även att utskottet borde ha framfört att EU har tagit en alltför passiv roll gentemot Israel. Det första steget mot en verklig fred i Gaza är att garantera humanitärt tillträde och tillräcklig humanitär hjälp, något som också kommissionen beskriver som den omedelbara prioriteringen.

EU-kommissionen bör ta tydlig ställning för UNRWA:s möjligheter att agera fritt i Gaza. Israel

måste dessutom hållas ekonomiskt ansvarigt för förstörelsen av Gaza. Israel måste betala ut de palestinska tullavgifter och skatter som enligt Osloavtalet tillhör den palestinska myndigheten.

Så länge Israel fortsätter med våldet och inte håller ingångna avtal måste förslaget om att suspendera avtalen mellan EU och Israel fortsatt vara aktuellt. Israel kan inte ha ett handelsutbyte med EU och borde inte heller kunna delta i Horisont Europa och få europeiskt stöd till sin militära forskning.

Herr talman! De som bär ansvar för våldet i Gaza, på Västbanken och i Israel måste ställas inför rätta. Straffrihet får inte råda, varken för dem som deltog i Hamas kallblodiga massaker eller för den israeliska regeringens folkmord och krigsbrott mot Gazaborna.

Internationella brottmålsdomstolen har utfärdat en arresteringsorder mot Israels premiärminister Benjamin Netanyahu och tidigare försvarsminister Yoav Gallant. EU bör stå redo att bistå i lagföringen av dem och införa sanktioner mot både Israel, extremistiska bosättare, ministrar och Hamas.

Den svenska regeringen har vägrat att ta emot svårt skadade patienter från Gaza trots EU-kommissionens vädjan. Det hade varit önskvärt att kommissionen följt upp sin begäran och ökat pressen på att även Sverige ska erbjuda vård.

Vänsterpartiet anser att utskottet borde framföra detta i utlåtandets ställningstagande. Jag vill därför lyfta fram vår motivreservation nummer 2.

Herr talman! Utöver EU:s bristande arbete när det gäller Palestina finns det fler delar av kommissionens arbetsprogram som förtjänar att kommenteras.

En viktig del av programmet är regelförenklingar. Regelförenklingar och enkla regler är så klart bra. Men vi kan redan se hur regelförenklingar också blir ambitionssänkningsåtgärder.

För ett par dagar sedan enades medlemsstaterna och parlamentet om att kraftigt minska kraven på företags hållbarhetsredovisning och ansvar för mänskliga rättigheter. Tusentals företag undantas från regler som klubbats de senaste åren. Många anser att detta är ett haveri för klimatarbetet.

Lagstiftarna har valt att försvaga två centrala EU-hållbarhetslagar i stället för att stärka dem, trots bred kritik från forskare, människorättsexperter, civilsamhälle, företag och investerare, säger till exempel Swedwatch.

Svenska företag har tagit täten när det gäller att implementera EU:s hållbarhetsmål. Det svenska näringslivet är förlorare när reglerna tas bort eller skjuts på framtiden. Det är en konkurrensfördel som har försvunnit.

I det fortsatta arbetet med regelförenklingar måste kommissionen och medlemsstaterna se till att regelförenklingarna inte innebär minskade ambitioner i till exempel klimat- och miljöarbetet eller försämringar för exempelvis djurvelfärd, mänskliga rättigheter och arbetstagares rättigheter.

Herr talman! En annan del av kommissionens arbetsprogram är att omsätta pakten om asyl och

migration i praktiken. Vi delar synen att människohandel och smuggling behöver bekämpas, men vi ser också att asyl- och migrationspakten har tagit det sämsta av flyktingpolitiken och gjort den till EU-lag. Det handlar bland annat om rättsosäkra snabbkontroller vid gränserna och en utökad möjlighet att placera människor i förvar. Vi kommer att få se fler fängelse-liknande läger, som de som redan finns i Grekland, men nu utanför EU:s gränser i så kallade återvändandehubbar.

I dag vilar ett alldeles för stort ansvar på de länder som är människors första ankomstland. Det kommer även fortsättningsvis att vara länder som Spanien, Italien och Grekland som får ta det största ansvaret. Här ger paktens möjlighet att köpa sig fria från att ta emot flyktingar, och tyvärr har Sveriges regering valt den vägen i stället för att solidariskt välkomna sin del av dem som får flyktingstatus.

Kommissionens målsättning inom migrationsområdet borde vara att EU ska ge ett humant och rättssäkert skydd till människor som tvingas fly från krig, förföljelse och förtryck samt att människor på flykt ska ha rimliga chanser att söka och få skydd i Europa och goda förutsättningar att etablera sig i samhället. Det borde vara ett ökat fokus på lagliga och säkra vägar samt insatser för att säkerställa att asylrätten och dess andemening respekteras och efterlevs.

Herr talman! Det finns mycket mer att säga om kommissionens arbetsprogram, men jag väljer att begränsa mig till dessa nedslag.

Anf. 50 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Herr talman! Vi debatterar i dag utrikesutskottets utlåtande om kommissionens arbetsprogram för 2026. Det kan låta tekniskt – ett arbetsprogram bland många andra dokument, men i själva verket handlar det om EU:s kurs i några av de allvarligaste tiderna för Europa på decennier.

För Kristdemokraterna är utgångspunkten tydlig: EU är Sveriges viktigaste utrikespolitiska plattform för att hantera kriget, kriminaliteten, klimatet och konkurrenskraften. Ett starkt och värderingsdrivet EU gör Sverige säkrare och mer välmående och stärker vår röst för demokrati och mänskliga rättigheter i världen.

Herr talman! Kommissionens arbetsprogram slår fast att EU och EU-länderna måste ta ett större ansvar för sin säkerhet och sitt försvar, vilket vi kristdemokrater instämmer i. När Ryssland för ett brutalt anfallskrig mot Ukraina, när den regelbaserade världsordningen pressas tillbaka och när auktoritära regimer flyttar fram sina positioner duger det inte att Europa lutar sig tillbaka och hoppas på andra.

Vi behöver en stark europeisk försvarsindustri, en bättre förmåga att gemensamt upphandla materiel och ett tydligare säkerhetsperspektiv i all EU-politik. Samtidigt ska vi slå fast att Nato utgör grunden för det kollektiva försvaret av Europa och att varje lands säkerhetspolitiska val ska respekteras. EU:s roll är att komplettera – inte ersätta – Nato, men att göra det på ett betydligt mer kraftfullt sätt än i dag.

Herr talman! Ukraina är den stora prövningen för Europas trovärdighet. EU:s stöd till Ukraina ska vara orubbligt och långsiktigt och omfatta politiskt, militärt, ekonomiskt, humanitärt och rättsligt stöd. Det är en linje vi kristdemokrater helhjärtat delar. Vi vill se ett ökat och mer förutsägbart stöd från EU till Ukraina, inte bara från månad till månad utan planerat över flera år. Det gäller både vapenleveranser, återuppbyggnad och reformstöd på Ukrainas väg mot EU-medlemskap.

Ryssland måste betala för den enorma skada man har vållat genom sin fullskaliga invasion. Därför är det rätt att EU arbetar vidare med hur immobiliserade ryska tillgångar kan användas för att stödja Ukraina, i enlighet med folkrätten och EU-rätten. Sanktionerna mot Ryssland ska vara effektiva och rättssäkra och genomföras enhetligt i hela unionen men också vidareutvecklas när Ryssland försöker hitta kryphål.

Herr talman! EU:s trovärdighet handlar inte bara om hård säkerhet utan också om värderingar. Utskottet välkomnar kommissionens betoning av rättsstat, demokrati och skydd för fria medier. Här måste vi vara mycket tydliga: Inga EU-medel ska gå till regeringar som systematiskt underminerar oberoende domstolar, fria medier och grundläggande rättigheter. En meritbaserad utvidgningsprocess, inte minst för Ukraina och Moldavien, är också ett viktigt verktyg för att stärka demokrati, bekämpa korruption och öka stabiliteten i vårt närområde. När länder gör sin hemläxa, genomför stora reformer och visar att de menar allvar med rättsstat och mänskliga rättigheter ska EU svara med konkret stegvis integration.

Herr talman! Arbetsprogrammet innehåller också en kommande strategi för Mellanöstern. Sverige ska, inom ramen för EU, stå upp för internationell rätt och de humanitära principerna om humanitet, opartiskhet, neutralitet och oberoende. Hjälpens ska nå fram till dem som behöver den mest. Samtidigt måste vi vara tydliga med att Hamas inte kan vara en del av det framtida styret i Gaza.

På längre sikt måste EU bidra till återuppbyggnaden av Gaza, stödja reformeringen av den palestinska myndigheten och värna förutsättningarna för en förhandlad fred. Vi behöver fler länder som är involverade, både regionalt och globalt, i det arbetet. Vi behöver också lägga mer politisk kraft på att stödja demokrati och stabilitet även i länder som Syrien och Libanon.

Herr talman! Kommissionens arbetsprogram lyfter även behovet av att reformera det globala systemet för humanitärt bistånd. Här har EU en särskilt viktig roll att spela, både som stor givare och som normbildare. För oss kristdemokrater är det centralt att humanitärt bistånd ska vara behovsstyrt och grundas i den enskilda människans okränkbara värde. Vi välkomnar att EU vill arbeta för snabbare och mer effektiva insatser i krissituationer, men det får aldrig ske på bekostnad av de humanitära principerna.

Herr talman! Stärkt säkerhet och ett robust internationellt system behöver också en stark ekonomi i ryggen. Arbetsprogrammet innehåller viktiga delar om

regelförenklingar, stärkt konkurrenskraft och investeringar i innovation, forskning och den inre marknaden. Vi kristdemokrater ser positivt på att det görs förenklingar som underlättar för företag och medborgare.

EU behöver också vara en verklig energiunion, med stärkt elnät, borttagna flaskhalsar och teknikneutralitet där också kärnkraften har en given plats. Det minskar sårbarheten och beroendet av auktoritära regimer, och det stärker både klimatet och konkurrenskraften.

Herr talman! Europa provas nu både i sin förmåga att försvara sig och i sin vilja att stå upp för sina värderingar. Kommissionens arbetsprogram för 2026 är inte hela svaret, men det är en viktig del av den kurs vi nu sätter för unionen. Vi kristdemokrater vill att Sverige, genom EU, fortsatt ska vara en tydlig röst för frihet, ansvar och människovärde i Ukraina, i Mellanöstern och i hela den regelbaserade världsordning som nu är under press.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i utlåtandet i dess helhet.

Anf. 51 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Det är en mycket speciell tid vi upplever. Jag kom just, nu på morgonen, tillbaka från Washington, och med bilden av de utmaningar som väntar oss på näthinnan läser jag arbetsprogrammet och utskottets ställningstaganden.

Detta är ett utlåtande som bara läggs till handlingarna, så vi fattar inget beslut. Men vi hanterar ett arbetsprogram som möjligen fungerade när det skrevs men som jag tror kommer att påverkas oerhört mycket av det som händer under de kommande veckorna.

Det är tveklöst så att det här är en del av de riktlinjer som togs fram för 2024–2029 och som byggde på insikten att Europa behöver stärka sin säkerhet och strategiska förmåga att lösa uppgifter inom vårt område. Det kommer nog att bli ännu mer fokuserat under nästkommande år, för om bilden är att Europa självt ska klara sitt försvar från 2027 är det ett tydligt besked: Det måste gå snabbt, och vi måste kunna klara mycket mer under det kommande året än vi möjligen har tänkt när bilden har varit lite mer framåtlutad.

Jag är därför övertygad om att det kommer att bli ett mycket utmanande år för EU och för oss. Tyvärr är det så, och det är klart att i det sammanhanget kommer det som händer i Ukraina och möjligheten för Ukraina att få en fred som de anser trovärdig och hållbar att vara helt avgörande för utvecklingen av vårt närområde, EU och världen i stort.

Det vi nu ser är en återgång till intressesfärernas politik globalt, och det är klart att det kommer att påverka hur EU arbetar. Men en utveckling av Rysslands angreppskrig på Ukraina som innebär att Ukraina tvingas till en fred och till att ge upp territorium, där vi inte kan säkra de resurser som Ukraina behöver för att kunna stå emot, klarar vi inte ensamma. Det är naturligtvis ett oerhört nederlag för vår förmåga att lösa de uppgifter som vi står inför och någonting som kommer att prägla kommande årtionden för vår del.

Jag upplever därför att det arbetsprogram och det utlåtande som vi har från utskottet i dag fångar förhoppningar men kanske inte det vi kommer att se. Redan nästa vecka, herr talman, har vi i EU möjlighet att lösa frågan om de ryska tillgångarna. Det är oerhört viktigt att vi klarar det då, för om det skjuts på framtiden kan det vara andra som har löst frågan, och det vore naturligtvis inte heller någonting som skulle underlätta för vår gemensamma framtid.

Det handlar alltså oerhört mycket om trovärdighet och förmåga under kommande arbetsår i EU. Självklart ska vi stå upp för det som sägs och som har varit grunden för EU, nämligen fredsprojektet. Vi är ett fredsprojekt, och detta kommer naturligtvis också att provas under kommande år. Jag hör diskussionerna om ett medlemskapsperspektiv för Ukraina och Moldavien. Det kommer att kunna vara en fråga som handlar om fred. Där skulle vi möjligen behöva ett starkare ledarskap som är berett att ta beslut – inte ett starkare enskilt ledarskap men att vi tillsammans kunde vara ett starkare ledarskap som kunde ta beslut om att öppna upp och som en fredsmarkör göra Ukraina och Moldavien till en del av EU.

Utskottet har en gemensam syn på att vi ska öka trycket på Ryssland och att vi ska fasa ut rysk fossil energi från EU. Det är ju skandal att EU fortfarande handlar upp fossiltillgångar för mer än vi ger till Ukraina, inte Sverige specifikt men EU som helhet.

Herr talman! I texten som gäller just de ryska tillgångarna är bilden att det bara får ske i enlighet med folkrätten och EU-rätten. Här är det nödvändigt att utveckla folkrätten, för vi har att möta en situation där ett land, Ryssland, så totalt har utmanat och agerat i strid med folkrätten. Vi får inte låta detta gå straffrihetens väg där det inte heller handlar om något skadestånd för det man har gjort mot Ukraina. Här är det alltså viktigt att vi ser möjligheter.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag peka på motivreservationen från Centerpartiet. Det handlar om någonting som vi tycker är viktigt, nämligen att vi stärker vår konkurrenskraft. Det är oerhört centralt att vi gör det här i Sverige, och det är oerhört centralt att EU gör det. Det handlar om regelförenklingar och lagstiftning som gör att vi kan stärka vår konkurrenskraft. Men det handlar också om att ta vara på de fördelar som EU faktiskt har i den kommande konkurrensen med andra länder, inte minst Kina, och då handlar det om klimatet.

Klimatet är en säkerhetsfråga och även en konkurrensfråga. Jag vill betona det vi skriver i vår motivreservation: Vi får inte gå klimatförnekarnas eller klimatförsenarnas väg, för om vi gör det blir det som uttrycket säger: Vi säljer smöret och tappar pengarna. Man gör någonting som man tror är väldigt bra för konkurrenskraften genom att rasera en del av miljöreglerna – och förlorar den konkurrensfördel som EU faktiskt har.

Jag yrkar bifall till reservation 3.

Anf. 52 JACOB RISBERG (MP):

Herr talman! Jag kan konstatera att alla läser upp sina anföranden och att det inte blir så mycket debatt. Det är ändå ganska skönt, men vi har ändå vissa olikheter, och det är framför allt det som vi vill belysa under den här stunden i kammaren.

EU-kommissionens arbetsprogram är ett litet steg framåt i arbetet med miljö- och klimatfrågor, men det finns stora risker som kan hota den gröna omställningen.

En av de mest kritiska punkterna i kommissionens arbetsprogram är revideringen av Reachförordningen. En förändring riskerar att försämra snarare än stärka skyddet mot farliga kemikalier, särskilt med tanke på det pågående lobbyarbetet från industrin för att urholka det föreslagna PFAS-förbudet och andra typer av skyddsåtgärder.

EU:s lagstiftning måste omfatta hela livscykeln för farliga kemikalier, från produktion till avfallshandling. Skärpta regler ska såklart även gälla industrin och inte bara konsumentledet. Reach måste ha fortsatt fokus på skydd av både hälsa och miljö.

Herr talman! När det kommer till utsläppsminskningar ser vi fortsatt att EU-kommissionen har alltför låga ambitioner. Det är långtifrån tillräckligt för att leva upp till Parisavtalets 1,5-gradersmål. För att ha någon som helst chans att klara det krävs att EU har ett negativt utsläpp redan 2040. Detta är något som kommissionen borde ha föreslagit redan tidigare år, så vi skulle välkomna ett tydligt lagförslag vad gäller detta.

I stället ser vi nu alternativa scenarier, vilket skapar en risk för att målet inte uppnås. Att EU:s 2035-mål skjuts fram och inte hanteras genom EU:s vanliga lagstiftningsprocedur ser vi också stora risker med. Vi kräver att Sverige i ministerrådet driver på för en högre ambitionsnivå där negativa utsläpp 2040 är målet. Att använda sig av artikel 6-krediter för att klara EU:s åtaganden enligt Parisavtalet kommer inte att räcka och är helt fel väg att gå.

Herr talman! När det kommer till regelförenklingar menar jag att det generellt är bra med förenklingsarbete men att det samtidigt är viktigt att det inte utförs på bekostnad av miljö och klimat. Jag ser med stor oro på omnibusförslaget, som syftar till att minska regelbördan och även lagstiftningar som är avgörande för den gröna omställningen. Det kommer att leda till mindre skarpa åtgärder. Så ska det såklart inte vara. Vi motsätter oss förändringar som riskerar att försvaga dessa lagar och kräver att förenklingsarbetet endast fokuserar på administrativa lättnader, inte innehållsmässiga försämringar.

Det är oroande att kommissionen riskerar att ensidigt fokusera på regelförenklingar för och subventioner till fossilberoende företag. En omställning till fossilfri industri är inte en belastning. Kommissionen bör i stället styra investeringar mot framtidens hållbara industrier. Vi menar att strategin måste innehålla tydliga incitament för industriell omställning men även sociala åtgärder för att stödja arbetare och regioner som påverkas av förändringar.

Herr talman! Jag har under mitt relativt korta anförande valt att koncentrera mig på framför allt åtgärder vad gäller klimat och miljö. Jag vill påpeka att jag i stor utsträckning instämmer i de uttalanden som både Socialdemokraterna och Vänsterpartiet gjorde under debattens gång om EU:s hantering av Israel och dess illegala ockupation av Palestina.

Jag hade även kunnat lägga tid på frågor som djurvälstånd, signalerna om en eventuellt förändrad fiskeripolitik som vi har fått de senaste veckorna, frågor gällande diskriminering som i stor utsträckning saknas, de urvattnade reglerna om vatten samt arbetet med den kommande jordbrukspolitiken som riskerar att innebära ytterligare försvagningar av miljökrav. Men jag kan avsluta med någonting vi är ganska överens om, alla åtta partier i riksdagen, och det är att vårt stöd till Ukraina står fast.

Jag yrkar bifall till motivreservation nummer 4.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 17.)

§ 13 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU1
Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg (prop. 2025/26:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 53 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Herr talman! Regeringen har presenterat en budget som gör det möjligt för Sverige att resa sig. När vår regering tillträdde för tre år sedan hade människors ekonomi försämrats till följd av höga skatter och skenande mat- och bränslepriser. Sverige hade en inflation på nästan 10 procent och låg tillväxt. Det som inför vallet 2014 var ett socialdemokratiskt löfte om Europas lägsta arbetslöshet hade i stället lett till den fjärde högsta arbetslösheten i EU. Stor invandring och misslyckad integrationspolitik hade lett till social utsatthet och växande gängkriminalitet. Otryggheten bredde ut sig i takt med ungdomsrånen, och Sverige slog rekord i skjutningar.

Det tar förstås tid att vända utvecklingen. Tre år in i mandatperioden är vi långt ifrån klara, men vissa saker börjar röra sig i rätt riktning. Inflationen är bekämpad. Skjutningarna minskar, även om mycket mer krävs i kampen mot brottsligheten. Sverige har den lägsta asylinvandringen sedan 1985 och det lägsta skattetrycket på 50 år. Det är klart att vardagen blir lite lättare och att familjernas ekonomi stärks när en vanlig arbetande familj får en hel månadslön mer i plånboken varje år. Vi fortsätter att rusta såväl polis och rättsväsen som socialtjänstens brottsförebyggande arbete så att fler barn får växa upp i trygghet. Regeringen har lagt fram en budget som gör Sverige starkare.

Sjukvården är särskilt viktigt för oss i Kristdemokraterna. Du ska kunna lita på att vården finns där när

du eller någon i familjen behöver den, men alldeles för många människor väntar alldeles för länge på vården man har rätt till. Man möts inte heller alltid av en jämlik vård beroende på var i landet man bor.

Under Socialdemokraternas åtta år vid makten mer än fördubblades vårdköerna. De var rekordlånga redan före pandemin, och köerna till bup tredubblades. S lämnade över en sjukvård med lägst antal bemannade vårdplatser per capita i hela Europa. Kristdemokraternas främsta prioriteringar under den här mandatperioden har därför varit att komma till rätta med orättvisorna och ojämlikheten inom vården genom att successivt öka den statliga styrningen, så att de regionala skillnaderna minskar och fler kan få del av en jämlik och rättvis vård.

En annan prioritering har varit att öka tillgängligheten så att fler kan få vård i tid. Jag vill vara tydlig med att det fortfarande saknas vårdplatser. Allt för många får vänta för länge. Vi behöver göra upp med den byråkrati och det slöseri med skattebetalarnas pengar som de 21 självstyrande regionerna innebär.

Mycket arbete återstår, men det finns samtidigt hopp även för svensk sjukvård. Vårdköerna är nu kortare, vårdplatsbristen är mindre och allt fler söker sig till vårddyrket.

Vi har inrättat en nationell vårdförmedling som gör att den som inte får vård i tid snabbare kan erbjudas vård i en annan del av landet eller hos en privat vårdgivare. Vi har vidtagit åtgärder för att skärpa vårdgarantin och införa sanktionsavgifter mot regioner som inte klarar sitt uppdrag att erbjuda vård i tid, eftersom vi behöver ta ytterligare steg framåt.

I budgeten för 2026 avsätter vi 6,6 miljarder i prestationsbundna insatser för att korta vårdköerna. Det blir ytterligare 1 miljard och mer av nationell samordning för att växla upp arbetet med att korta vårdköerna. Anslaget för att korta vårdköerna för vissa specifika diagnosgrupper såsom framfall, höftledsprotos och gråstar ökas med 750 miljoner, eftersom den åtgärden har haft effekt och minskat vårdköerna under det år som gått.

Nu väntar dessutom historiska satsningar på psykiatrin. Den psykiska ohälsan ökar bland unga, och förtryck är naturligtvis väldigt stor hos de familjer som inte får den hjälp de behöver. Vi avsätter därför fortsatt en bupmiljard för att öka tillgängligheten och korta köerna till barn- och ungdomspsykiatrin.

Vi lägger 100 miljoner specifikt på att korta köerna för dem som lider av ätstörningar. Vi lägger 300 miljoner per år på suicidprevention. Vi lägger en halv miljard på att stärka primärvårdens möjligheter att ge barn och unga vård i tid. Inte minst fortsätter satsningen på de nationella utvecklingsteam som syftar till att regionerna ska förbättra och effektivisera sin psykiatri, så att vi kan hjälpa fler av de barn och ungdomar och även vuxna som i dag mår dåligt och väntar på att få komma i kontakt med antingen bup eller vuxenpsykiatrin. När bidraget till psykiatrin ökar med så mycket som 23 procent är det viktigt att pengarna används på rätt sätt.

Det finns många andra satsningar i budgeten som skulle kunna nämnas. Regeringen har under mandatperioden arbetat fram en ny cancerstrategi och tredubblat satsningen på cancervården så att den nästa år uppgår till hela 1,5 miljarder kronor. Vi fortsätter satsningen på mödrahälsovård, förlossningsvård och flickors och kvinnors hälsa, bland annat för att fler kvinnor ska få möjlighet att känna trygghet inför, under och efter sin förlossning.

Vi stärker även brottsofferperspektivet. Det gör vi inte bara genom skärpta straff för vålds- och sexualbrott och slopad mängdrabatt för seriebrottslingar, utan vi gör det också genom att stärka vården för sexuellt våldsutsatta med 200 miljoner kronor. Det gör vi därför att kunskapen om sexuella övergrepp, sexuellt våld och den vård och behandling som krävs efter sådana övergrepp behöver öka.

Låt mig avslutningsvis också säga något om Sveriges äldre. Att äldre ska hedras och behandlas med värdighet och respekt är inte bara en politisk målsättning för mig. Det är en grundläggande värdering som mitt parti, Kristdemokraterna, en gång bildades för att försvara. Det är en värdegrund som historiskt byggt Sverige och hela västvärlden starkt. Jag skulle vilja säga att det är en svensk värdering att äldre ska behandlas med respekt. Som kristdemokrat skulle jag därför vilja lyfta fram något av det som nu händer på äldreomsorgens område.

Vi förstärker och förlänger Äldreomsorgslyftet, vilket underlättar bemanningen och skapar bättre förutsättningar för en värdig omsorg där det finns tid att samtala och äldre behandlas med respekt.

Vi har stärkt den medicinska kompetensen med medicinsk bedömning av sjuksköterska på särskilda boenden. Vi har infört krav på en medicinskt ansvarig för rehabilitering i kommunerna. Och i inför nu en fast omsorgskontakt på landets äldreboenden, vilket banar väg för bättre kvalitet.

Jag är särskilt glad över att vi nu förstärker anhörigstödet för alla makar och fruar som tar så stort ansvar för varandra och för alla söner och döttrar som vecka ut och vecka in kämpar för att stötta sina föräldrar. Det gäller inte minst i tider som nu när julen närmar sig.

Det går inte att tala om trygghet när äldre inte kan göra sig förstådda på sitt eget språk i sitt eget land. Det går inte att tala om värdighet om det inte finns möjlighet att samtala om livet med den som är satt att sköta ens vård och omsorg. Därför är jag stolt över att vi kristdemokrater tillsammans med våra samarbetspartier nu inför språkkrav inom äldreomsorgen. Det gäller i hela landet, och det införs från och med den 1 juli 2026.

Regeringen har lagt fram en budget som stärker människor och familjer i vardagen, som stärker vården och som förbättrar äldreomsorgen. Jag yrkar bifall till regeringens budget och till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 54 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Ledamoten! Det här med äldre är något universellt. Det är inte bara Sverige som ser äldre som en oerhört viktig fråga. Och det vore väldigt bra om ni såg över de saker som händer just nu. Väldigt många som jobbar inom äldreomsorgen riskerar att slängas ut ur Sverige, oavsett om de talar perfekt svenska eller inte.

Jag har även något annat jag vill ta upp. Prestationsbundna medel läggs in i budgeten. Det är inte särskilt många inom professionen glada över. Exempelvis säger Svenska Läkaresällskapets ordförande Catharina Ihre Lundgren: "Vårdköerna kortas inte genom kort-siktiga prestationskrav. För att skapa en långsiktigt hållbar vård med tillräckligt många vårdplatser måste vi satsa på kompetensförsörjning och en utbyggd primärvård." De gör inte direkt vägen.

Det gör heller inte Vårdförbundets Sineva Ribeiro: "Hade prestationsbaserade medel fungerat hade vi inte haft några vårdköer. Att korta köerna får aldrig ske på bekostnad av arbetsmiljö, kvalitet eller patientsäkerhet. Det behövs långsiktiga investeringar i personal och vårdens förutsättningar – det är det enda som på riktigt kortar vårdköerna."

Jag undrar därför varför ni åter satsar på prestationsbundna medel när det inte verkar fungera i verkligheten. Det låter väldigt bra att regionerna ska redogöra för saker och ting. Er starka *mission* verkar vara att lägga allt ansvar på regionerna. Ert eget ansvar får man nästan ringa Missing People om.

Det var mina frågor till ledamoten.
(Applåder)

Anf. 55 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Självklart ska vi inte korta köerna på bekostnad av personalen eller villkoren för personalen – tvärtom. En nyckel för att vi ska kunna korta vårdköerna är ju att få upp antalet bemannade vårdplatser. För att göra det behöver vi bättre villkor för personalen. Vi måste göra det mer attraktivt att söka sig till vården.

Det är därför positivt att den här regeringen är den första som tagit fram en nationell plan för kompetensförsörjning som identifierar vad som behöver hända ute i regionerna för att det ska bli mer attraktivt att jobba inom vården. Och vi ser nu ett trenderbrott. Fler väljer att söka sig till vårdyrket. En del av regeringens politik är alltså att vi genom att förbättra villkoren för personalen också kan skapa förutsättningar för kortare vårdköer.

Den andra frågan var: Varför gör vi inte som man alltid gjorde i vänsterstyret, det vill säga ösa pengar i generella bidrag och hoppas på det bästa? Jo, för under de åtta år som Socialdemokraterna styrde landet mer än fördubblades vårdköerna. Inte en enda gång under de år när ni var stödparti till Socialdemokraterna lyckades ni minska vårdköerna. Det kan jämföras med hur det såg ut när Alliansen styrde. Då halverades vårdköerna.

Vad händer nu? Nu har vi mer av riktade statsbidrag. Vi sätter fokus på att öka tillgängligheten, och vi ser att vårdköerna nu minskar. Vår politik har effekt. De gamla socialdemokratiska vänsterlösningarna funkar inte. Det är hela anledningen till att vi nu bedriver en annan politik. Enskilda människor som är sjuka ska kunna få den vård de har rätt till, och de ska kunna få vård i tid.

Anf. 56 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Ledamoten! Nu är det så att vårdköerna inte minskar drastiskt, och det är bara i tre regioner man kan se en minskning.

Jag går över till en helt annan fråga. Den handlar om Arbetsmiljöverket, som har granskat 437 arbetsplatser inom sjukvården mellan 2022 och 2024. 73 procent fick krav på åtgärder. På akutsjukhusens vårdavdelningar var bristerna ännu större. 80 procent levde inte upp till arbetsmiljölagens krav. I primärvården var motsvarande siffra 69 procent. Det var många siffror här.

Den genomgående bristen handlar om ohälsosam arbetsbelastning, en obalans mellan krav och resurser. Min ena fråga är därför: Vad säger ni till vårdpersonalen som ser att ängarna inte riktigt blomstrar ens under er regim?

Jag har även en annan fråga. Jag satt med i Vårdansvarskommittén, och jag tycker att vi gjorde ett jättebra jobb. Vi landade i vissa frågor som skulle genomföras. Det var samtliga partier med på. Det handlade om kompetensförsörjning, som skulle styras nationellt. Även läkemedel, vaccinationer, screening och rättspsykiatrisk vård skulle styras nationellt. Det var den idé vi hade. Men det fanns också mycket mer.

Jag måste få fråga vad som händer nu med utredningen, som höll på i över två år. Det var en jättebra utredning med ett fantastiskt kansli. Vad har ni gjort? Vad kommer ni att göra med förslagen? Är det så här det fungerar nu för tiden? Utredningar som man inte gillar till fullo lägger man i en svart låda som man tänker ta med sig när man förlorar makten 2026. Är det så det fungerar?

Anf. 57 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Låt mig understryka att vårdköerna absolut inte har minskat tillräckligt – långtifrån. Trots det ser vi nu ett trenderbrott. Ett sådant trenderbrott kunde vi inte se någon gång under de åtta år som vänstern styrde Sverige.

Anledningen till att vi nu vill satsa mer på att korta vårdköerna och göra mer saker, till exempel skärpa vårdgarantin och se till att påskynda arbetet med den nationella vårdförmedlingen, är att vi behöver göra mycket mer för att människor ska få vård i tid.

Det är ett underbetyg till landets självstyrande regioner att de inte klarar arbetsmiljön för personalen. De uppgifter som rapporteras är naturligtvis allvarliga. Den nationella planen för kompetensförsörjning är en bra vägledning för vad som skapar en bra arbetsmiljö för personalen. Det handlar om många olika saker,

såsom att få påverka schemaläggning och till exempel när man får vara ledig. Kristdemokraterna i Region Stockholm driver på för att man inom enheterna ska få behålla överskott så att man som personal ska få större påverkan på sin egen arbetsmiljö. Allt detta kommer att ha effekt i strävan efter en förbättrad arbetsmiljö och efter att fler ska vilja jobba inom vården.

Beträffande Vårdansvarskommittén är det ingen hemlighet att Kristdemokraterna är det parti som tydligast framhållar i att det är dags att avskaffa de 21 självstyrande regionerna och låta staten ta över ansvaret för vården så att vi kan erbjuda människor vård i tid och en mer jämlik vård. Vi ser Vårdansvarskommitténs slutsatser, som alla partier var överens om, som ett jättebra första steg mot vårt slutmål om att avskaffa regionerna och låta staten ta över ansvaret.

Både sjukvårdsminister Elisabet Lann och socialminister Jakob Forssmed jobbar för att detta ska kunna bli verklighet. Inte minst kommer läkemedelsfrågan att vara prioriterad. Men det finns även annat.

Anf. 58 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Christian Carlsson, för anförandet!

I valrörelsen 2022 sa den då blivande sjukvårdsministern att Sverige har kriminellt långa köer till vården – olagligt långa köer för att komma till ett första vårdbesök och få operation i enlighet med vårdgarantin. Ledamoten själv sa i sitt anförande att den främsta prioriteringen för Kristdemokraterna är att komma till rätta med ojämlikheten och otillgängligheten inom vården. Otillgängligheten inom vården handlar ju inte minst om just de olagligt långa vårdköer som vi hade när mandatperioden började.

Frågan till ledamoten är, herr talman: Är det fortfarande olagligt långa vårdköer i Sverige? Det var det ju när Kristdemokraterna tog över ansvaret för detta. Sedan dess har man lagt 22 miljarder på prestationsbaserade insatser, inklusive årets budget. De prestationsbaserade insatserna har inte gett önskade resultat. De kan hjälpa när det gäller vissa operationer, enskilda år – det är vi säkert helt överens om. Men de har inte lett till de strukturella förändringar som behövs.

Alldeles häromdagen kom SKR:s rapport om hälso- och sjukvården, som visade att 40 procent väntat längre än vårdgarantin anger. Det är inte rimligt.

Min fråga är därför: Hur kommer det sig att Kristdemokraterna, trots de löften man gav i valrörelsen och trots att man har innehaft sjukvårdsministerposten under hela den här mandatperioden, ändå inte har lyckats komma till rätta med de svenska vårdköerna?

Anf. 59 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Det är fortfarande alldeles för många människor som väntar för länge på vård, längre än den tid inom vilken de har rätt till vård enligt vårdgarantin. Därmed väntar man olagligt länge på vård.

Det här är vi inte nöjda med. Det är därför vi har riktat särskilda medel för att just korta vårdköerna och

öka vårdkapaciteten runt om i landet. Vi ser nu ett trendbrott: Vårdköerna minskar. Det är bra. Vi är långtifrån färdiga, men vi ska fortsätta på den inslagna vägen.

Ett av problemen är den dysfunktionella sjukvårdsorganisationen. Vi har 21 självstyrande regioner som inte ser till patientens bästa utan sätter sin egen regionala ekonomi och sina egna regionpolitikens prioriteringar framför patientens rätt att få vård i tid, enligt lag. Det är ett stort problem. Vi har ledig vårdkapacitet i andra delar av landet för personer som har väntat för länge på vård.

Det var därför vi pekade ut framfall, höftledsprotes och grå starr som tre diagnosgrupper där köerna är långa men ledig vårdkapacitet finns i andra regioner och hos privata vårdgivare i den egna regionen. Vi sa: Vi betalar varenda krona som det här kostar, bara ni regioner låter era patienter få den vård de har rätt till. Men har alla regioner agerat så, trots att vi stod för alla pengar? Nej, det har man helt enkelt inte gjort. Det är ett dysfunktionellt system.

Vi har inrättat en nationell vårdförmedling för att vi på sikt ska kunna hjälpa patienten att få den vård man har rätt till och på så vis runda regionernas självstyre.

Vi har tillsatt en utredning om att skärpa vårdgarantin, inte för att dagens vårdgaranti efterlevs utan för att patienten ska få makten att vända sig till en annan vårdgivare i ett tidigare skede. Vi är också beredda att införa sanktionsavgifter för att straffa de regioner som inte ger patienterna den vård de har rätt till trots att de skulle kunna göra det.

Anf. 60 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Herr talman! Om det rör sig om ett trendbrott när det gäller vårdköerna återstår kanske att se; det krävs lite längre tid för att kunna konstatera det. Men det vi kan se i dag är att alldeles för många väntar alldeles för lång tid. Bara förra månaden var det 50 269 patienter som väntat mer än 90 dagar på en nödvändig operation.

Problemet är inte de självstyrande regionerna i sig. Ingen ska inbilla mig att man löser detta genom att svensk sjukvård, med 350 000 anställda, styrs av en generaldirektör i Stockholm. Däremot skulle mycket av problemet kunna avhjälpas om patienterna fick mer makt över sin egen vård, även vad gäller specialistvården.

Centerpartiet har under hela mandatperioden drivit att vi vill se en nationell jämförelsetjänst via 1177, där man kan se både hur långa vårdköerna till olika operationer är och hur operationerna har fungerat enligt kvalitetsindikatorer, så att man själv från dag ett kan välja specialistvård var man vill i hela landet. Det liknar den vårdförmedlingsinsats som Tidöpartierna nu lanserat, men jag konstaterar att det är en mer byråkratisk modell där det fortfarande i slutändan är läkarna som äger besluten om var patienterna hamnar. Vi menar att den makten faktiskt kan läggas hos patienterna

själva. Om de själva får möjlighet att välja kommer vårdköerna strukturellt att kunna minska.

Sedan är det som sagt inte fel att lägga pengar på prestationsbaserade insatser, men det är inte så vi löser strukturproblemen inom svensk sjukvård.

Jag kan med ögonen i backspegeln konstatera att Kristdemokraterna inte under tre års tid har lyckats förkorta de olagligt långa köerna i svensk vård.

Anf. 61 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag vill vara väldigt tydlig med att vårt mål med den nationella vårdförmedlingen är att du som patient ska kunna se var i landet det finns ledig vårdkapacitet och att du ska kunna få hjälp av den nationella vårdförmedlingen att vända dig till en privat aktör eller till en annan region för att få den vård du har rätt till. Vi tycker alltså inte på något vis att den nationella vårdförmedlingen så långt vi har kommit nu är färdigutvecklad. Men under rödgrönt styre var det ingen som ville påbörja detta arbete, utan det är något som vi har gjort nu. Efter tre år är vi helt enkelt inte färdiga med det arbetet, men det är något som vi avser att fullfölja.

Vad gäller vårdköerna och att de minskar nu har vi inte bara tittat på en ögonblicksbild utan också jämfört eftersom vårdköerna fluktuerar över året. Om man jämför under en tolv månadersperiod bakåt och tittar på det genomsnittliga antal patienter som väntat för länge på vård ser man att vårdköerna i september var betydligt mindre än de var när Magdalena Andersson förloade valet i september 2022. Även i oktober fortsatte vårdköerna att minska.

Detta gör att jag känner mig trygg med att säga att vi just nu ser ett positivt trendbrott. Låt oss hoppas att det fortsätter! Men för att det ska fortsätta är det viktigt att vi fortsatt satsar på att rikta medel för att regionerna ska öka sin vårdkapacitet och korta köerna. Det är viktigt att vi är beredda att stärka patienternas egenmakt genom skärpt vårdgaranti och genom att utveckla den nationella vårdförmedlingen men också att införa sanktionsavgifter mot de regioner som kan ge människor vård i tid hos någon annan men som prioriterar sin egen ekonomi framför patienternas rätt till vård.

Anf. 62 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik:

Herr talman! Äldreomsorgen befinner sig i en situation där personalen många gånger inte räcker till, där arbetsmiljön är så tuff så att människor lämnar yrket och där alldeles för många äldre inte får den tid eller omsorg de förtjänar.

Under det här året har vi sett en rad rapporteringar, granskningar och avslöjanden som pekar på problemet och utmaningarna inom äldreomsorgen. Ändå väljer regeringen, med Kristdemokraterna som huvudansvariga, att inte göra de satsningar som skulle göra skillnad.

Vi socialdemokrater lägger 2 miljarder på ökad bemanning inom äldreomsorgen. Kristdemokraterna lägger ingenting när det handlar om bemanning. Det är

svårt att se logiken i att säga sig värna de äldre men vägra investera i det som avgör kvaliteten: fler kollegor och mer tid.

Herr talman! En äldreomsorg där personalen inte hinner se människor är inte värdigt ett land som Sverige. Min fråga till ledamoten är: Hur ska äldreomsorgen bli tryggare och mer värdig när Kristdemokraterna och regeringen vägrar att satsa på det som möjliggör fler anställda inom svensk äldreomsorg?

Anf. 63 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Vi är helt överens om att äldre förtjänar en värdig äldreomsorg. Man ska behandlas med respekt. Det ska finnas tid att se, bekräfta och samtala med de äldre inom svensk äldreomsorg. Det stämmer också att bemanningen inom äldreomsorgen är en stor utmaning för kommunerna.

Det stämmer däremot inte att regeringen inte skulle tillskjuta några pengar för att underlätta för kommunerna. Vi har de generella statsbidragen. Vi har ett särskilt sektorsbidrag till äldreomsorgen. Inte minst har vi valt att gå vidare med Äldreomsorgslyftet, som Socialdemokraterna införde och som det har varit väldigt viktigt för oss kristdemokrater att fortsätta att bygga på. Därför har vi ökat ambitionerna jämfört med det äldreomsorgslyft som Socialdemokraterna stod för. Vi har utökat summan och vidgat användningsområdet.

Detta är satsningar för att underlätta för kommunerna att rekrytera tillräckligt mycket utbildad personal för att ge de äldre en bra och värdig äldreomsorg. Vi kommer att fortsätta att prioritera äldreomsorgen.

Att vi ställer krav på omsorgskontakt inom äldreboendena, vilket också ställer krav på språkkunskaper, kommer också att förbättra kvaliteten i äldreomsorgen. Det kommer att förbättra kvaliteten för de äldre, och det kommer också att kännas mer meningsfullt för personalen att jobba inom yrket. Därför har vi en väldigt bra politik just för att fler ska söka sig till äldreomsorgen och för att vi ska kunna förbättra värdigheten och kvaliteten för de äldre.

Anf. 64 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik:

Herr talman! Jag tänker att värdighet inte bara är ett ord man säger. För oss som politiker handlar värdighet om att verkligen skapa förutsättningar för att det ska bli bättre.

Det är jättebra att Kristdemokraterna bygger vidare på sektorsbidrag, äldreomsorgssatsning och äldreomsorgslyft. Det var en verklighet under den föregående regeringen som den här regeringen har valt att fortsätta. Det är därför vi brett i den här kammaren stöder de delarna.

Men man behöver göra mer. Det är tydligt att de satsningar vi i dag har på äldreomsorgens område är otillräckliga. Det är därför vi så tydligt i vår budget lägger ytterligare 2 miljarder på området just för att öka bemanningen.

Kristdemokraterna säger gång på gång att man vill värna de äldre. Men den budget de lägger fram här i kammaren visar ju någonting helt annat.

Ingen arbetsmiljöfråga i äldreomsorgen går att lösa utan fler kollegor. Visst kan man skruva och förbättra. Man kan göra mycket med ledarskap och arbetsmodeller. Men i grunden är svensk äldreomsorg underbemannad. Där behöver politiken göra insatser också på nationell nivå. Det går inte att prioritera skattesänkningar och samtidigt satsa och prioritera välfärden. Matematiken och verkligheten hänger inte ihop.

Min avslutande fråga är: Varför ska Sveriges äldre betala priset för att Kristdemokraterna prioriterar skattesänkningar framför bemanning i äldreomsorgen? (Applåder)

Anf. 65 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Skattesänkningarna är viktiga, för hushållen befinner sig i en tuff ekonomisk situation. Det gäller inte minst många av de äldre pensionärerna. Jag vet att Socialdemokraterna vill ta mer av deras pengar och på så vis göra dem fattigare. Vi vill inte det. Vi vill att människor ska behålla mer av sina pengar, så att de kan stå starkare i sin ekonomi och känna en större trygghet.

Jag konstaterar att Socialdemokraterna i opposition inte har några problem med att lägga mer pengar på personalsatsningar i äldreomsorgen. Jag säger inte att det är fel i sak, men jag konstaterar att de satsningar som Socialdemokraterna gjorde på äldreomsorgen när de själva styrde inte kommer i närheten av det de nu pratar om. Då undrar jag varför de inte kunde göra det när de hade möjligheten.

Socialdemokraterna måste också lära sig att allting inte handlar om mer pengar, utan mycket handlar också om andra saker. Inget i den långa rad saker jag nu räknade upp – medicinskt ansvarig för rehabilitering, fast omvårdnadskontakt, språkkrav i äldreomsorgen – valde Socialdemokraterna att gå vidare med. Det är åtgärder som på riktigt stärker kvaliteten i äldreomsorgen, förbättrar tryggheten och gör det mer attraktivt att jobba inom äldreomsorgen.

Det hade också varit önskvärt om Socialdemokraterna inte bara lade mer pengar på samhällsproblemen utan också kunde se att hur vi styr också har en stor effekt på den kvalitet vi får i välfärden. (Applåder)

Anf. 66 NILS SEYE LARSEN (MP) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja börja med kompetensförsörjningsfrågan.

En av de absolut viktigaste kompetensåtgärder man kan vidta inom vård och omsorg just nu är att få stopp på de utvisningar av vårdpersonal som sker runt om i Sverige. Jag är glad över att ledamoten nämnde att vi ser ett ökat intresse för att utbilda sig och jobba inom vård och omsorg. Då ska vi också konstatera att en stor del av den utökningen handlar om personer som är utrikesfödda. De spelar alltså en viktig roll för oss och vår välfärd.

Jag har varit med om debatten kring språkkrav inom äldreomsorgen många gånger. Visst är det viktigt att man kan göra sig förstådd på sitt språk. Men det absolut bästa sättet att säkerställa en god svenska är att satsa på svensk utbildning för den vårdpersonal som finns. Alternativet, som ofta glöms bort, är att den äldre står utan hjälpande hand.

Faktum är att vi har väldigt många utrikesfödda som klarar sig bra på svenska och gör ett fantastiskt arbete inom äldreomsorgen och sjukvården. De förtjänar vår respekt och vår tacksamhet. Men det sägs alltför sällan.

Jag tänkte bara ställa en kort fråga när det gäller sjukvården. Den här budgeten innebär ju trots allt en minskning när det gäller satsningar på sjukvården, trots att Kristdemokraterna har sjukvården som sin viktigaste fråga. Jag skulle därför vilja höra hur ledamoten ser på just sjukvårdens finansiella förutsättningar.

Anf. 67 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Det är viktigt att vi tar vara på de goda krafter som vill jobba inom svensk äldreomsorg, oavsett var personerna kommer ifrån. Det är vi naturligtvis helt överens om. Men vi kan inte se äldreomsorgen som något slags integrationsåtgärd där man först ska börja jobba och sedan få den kompetens som man behöver. Man måste ha tillräckligt god språkkunskap för att kunna ge de äldre den omsorg och trygghet som de förtjänar. Det är en fråga om trygghet och trivsel.

Det är också en fråga om patientsäkerhet. Det har vi sett skrämmande exempel på i närtid, då man behövde larma ambulans till ett äldreboende där personalen inte kunde kommunicera fullt ut med ambulanspersonalen, vilket satte den äldres liv och hälsa på spel. Vi ska naturligtvis ställa krav på språkkunskaper, och vi ska erbjuda vidareutbildningsinsatser, så att så många som möjligt får chansen att nå upp till de kraven.

När det gäller satsningar på svensk sjukvård vill jag säga att det är regionerna som ansvarar för större delen av svensk sjukvårds finansiering. Vi kommer från ekonomiskt tuffa tider där staten har skjutit till extra mycket pengar för att rädda regionerna ifrån de pensionsavtal de hade ingått, för regionerna hade väldigt stora underskott på grund av inflationen. Då biffade vi upp statens budget.

Nu ser vi att kommuners och regioners budget ser ut att gå bättre framöver. Då kan man också justera hur mycket staten går in och stöder. Sektorsbidraget för sjukvården, på några miljarder kronor, som nu har försvunnit var just till för att stötta regionerna tillfälligt i den tuffa situation som de befann sig i. Det är förklaringen.

Anf. 68 NILS SEYE LARSEN (MP) replik:

Herr talman! Jag reagerade starkt på just ett uttryck som jag så ofta fått höra i kommunfullmäktige i Umeå. Då var det bara Sverigedemokraterna som sa det, men nu har det tydligen letat sig upp i finrummet. Man

säger att äldreomsorgen skulle vara ett integrationsprojekt. Den har aldrig varit ett integrationsprojekt.

Det har alltid varit en situation där man haft en akut brist på personal och man har varit tvungen till att ta in dem man kunde. Jag vill bara ha detta sagt. Äldrevården har aldrig varit något integrationsprojekt. Vi ska vara ytterst tacksamma för dem som varit beredda att göra allt för att hjälpa våra svenska äldre.

När det gäller vården vill jag bara lyfta lite saker. Jag tänker till exempel på Vårdförbundet, som konstaterar: Det här är en nedprioritering av svenskarnas allra viktigaste fråga. I stället för att förstärka hälso- och sjukvården väljer regeringen att minska den. Trots ett historiskt reformutrymme är tillskottet till hälso- och sjukvården magert. Sektorsbidraget försvinner. Mer pengar läggs på engångsinsatser för att kapa köer.

SKR säger tydligt att regeringens höstbudget inte var en välfärdsbudget. Trots rekordstort reformutrymme höjdes de generella statsbidragen inte alls, och vården får sammantaget mindre pengar.

SKR och Läkarförbundet säger att de står gemensamt när det gäller vårdens finansiering. De vill se ett slut på kortsiktig och ryckig styrning och finansiering från statens sida. De säger: En ökad långsiktighet skulle ge oss bättre förutsättningar att utveckla hälso- och sjukvården.

Detta är alltså alldeles uppenbart. Jag vet att sjukvården, åtminstone i valrörelsen, varit en prioriterad fråga för Kristdemokraterna. Därför undrar jag hur det känns för ledamoten att man inte fick större gehör i budgetförhandlingarna i regeringen.

(Applåder)

Anf. 69 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Herr talman! Att SKR riktar kritik mot regeringen för att man ställer krav på vad skattebetalarnas pengar går till tar jag med väldigt mycket ro. Vi har nämligen provat att vräka pengar till regionerna, och det har inte haft effekt. Inte ens när vi från statens sida har ingått överenskommelser med SKR och sagt att vi från statens sida är beredda att lägga många miljarder för att vi ska kunna klara en omställning till god och nära vård och stärka primärvården har SKR klarat av att hålla sitt ord. Man har inte fått pengarna att nå ut till regionerna och till golvet inom primärvården. Det är patienterna som hamnar i kläm.

Vi har nu valt att sidsteppa SKR i flera avseenden, för vi kan inte lita på att det får effekt när vi samarbetar med dem. Nu har vi förordningsstyrda statsbidrag. Vi jobbar direkt mot regionerna, vilket är ett mycket effektivare sätt.

Jag förstår att SKR gärna vill ha dragningsrätt när det gäller statens bidrag till regionerna och gärna vill bestämma vad de ska gå till. Men det är slut med det. Det funkar inte, och därför väljer vi helt enkelt att ha mer av riktade statsbidrag.

Vi lyckades som sagt aldrig korta vårdköerna när de rödgröna styrde landet. Nu har vi riktade statsbidrag för att korta vårdköerna. Vårdköerna minskar. Låt oss hoppas att den trenden håller i sig.

(Applåder)

Anf. 70 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S):

Herr talman! Låt oss börja i den verklighet som människor just nu möter. Sverige fungerar inte som det ska. Vårdköerna är bland de längsta någonsin. Äldreomsorgen pressas till max. Människor har svårt att klara månaden, och barn växer upp i en tid där otryggheten kryper allt längre ned i åldrarna.

Det här är ingen slump. Det är inte otur. Det är resultatet av tre förlorade år med en regering som har valt helt fel prioriteringar.

Herr talman! När hushållen pressades av skenande priser och fallande reallöner valde Sverigedemokraterna och regeringen att sänka skatten för de rikaste. När människor oroade sig för att de inte skulle ha råd med sina mediciner gjorde regeringen och Sverigedemokraterna högkostnadsskyddet sämre. När unga behövde hjälp att gå till tandläkaren gjorde Kristersson och Åkesson tandvården dyrare. Och när Sveriges ekonomi behövde stöd för att ta sig ur en lågkonjunktur genomförde regeringen en bakåtvänd politik som placerade oss i träsket av Europa när det gäller tillväxt – i bottenligan för den europeiska tillväxten. Samtidigt är i dag 100 000 fler människor arbetslösa jämfört med när den här regeringen tillträdde.

Det är tre år då människor har fått ta smällen medan regeringen och Sverigedemokraterna har gjort politiska prioriteringar som förvärrat problemen.

Herr talman! I en sådan tid vi nu lever i borde välfärden stärkas. Sverigedemokraterna och regeringen har gjort precis tvärtom. Jag har sagt det tidigare här i kammaren och kommer att säga det fler gånger: Välfärden är ingenting vid sidan av. Den är hjärtat i ett tryggt samhälle. Den är en del av vårt totalförsvar, och den är värd att prioritera.

Men regeringens politik har urholkat välfärden år för år. Statsbidragen räknas inte upp i takt med kostnadsökningarna. Regionerna tvingas till nedskärningar. Personal lämnar äldreomsorgen och sjukvården. Och nyrekryteringen till kriminaliteten fortsätter utan att de sociala insatserna förstärks.

Ska man förstå de senaste tre åren räcker det att fråga en sjuksköterska, en undersköterska, en socialsekreterare eller en hemtjänstmedarbetare. Det blir svårare att göra ett bra jobb – fast behoven ökar.

Herr talman! Sverige behöver en annan väg, och det börjar med välfärdens finansiering. Vi socialdemokrater föreslår att statsbidragen till kommuner och regioner ska räknas upp med inflationen varje år. Det är en bottenplatta som ger långsiktighet, som stoppar nedskärningarna och som gör att man vågar anställa i stället för att skära ned. Det är inte lyx. Det är en förutsättning för att välfärden ska fungera.

Herr talman! Tydligast syns det kanske i sjukvården. Regeringen avslutade Socialdemokraternas stora personalsatsning. Det var ett misstag. Ska vården fungera måste personalen få rimliga villkor. Vi lägger därför 2,4 miljarder mer än regeringen på personal, utbildning och arbetsmiljö och 600 miljoner mer till

kvinnors hälsa och mödra- och förlossningsvård. Vi återställer när det gäller regeringens försämringar av högkostnadsskyddet för läkemedel och tandvård för unga. Ingen ska behöva välja mellan mat och medicin, och ingen ska tvingas avstå från tandvård för att plånboken inte räcker.

Herr talman! En välfärd värd namnet måste också ge äldre den omsorg och värdighet de förtjänar. Äldreomsorgen är en av de mest pressade delarna av svensk välfärd. Personalen vittnar om en arbetsmiljö som inte håller, om för få kollegor och en orimlig stress. När bemanningen är för låg går det ut över både personalen och de äldre. Vi socialdemokrater väljer därför i den budget vi i dag debatterar att satsa nästan 2 miljarder kronor på ökad bemanning inom äldreomsorgen. Det är pengar som betyder fler kollegor, bättre arbetsmiljö och en äldreomsorg där man hinner se människan.

När andra pratar om värdighet skapar vi förutsättningar för att faktiskt uppnå den.

Men, herr talman, välfärden handlar också om att göra Sverige tryggare för framtiden. Vi kan inte "polisiera" oss ur allt. Vi kan inte bara reagera när skadan redan är skedd. Vi måste agera tidigt. Därför föreslår vi också ett socialtjänstlyft på 1,7 miljarder, så att socialtjänsten kan vara närvarande där barn och unga finns – tidigt och på riktigt.

Jag är helt övertygad om att svensk politik skulle behöva kraftsamla och gå samman för att säkerställa att vi som samhälle ser barnen innan gängen gör det.

Herr talman! När man lägger ihop allt det här blir skillnaderna mellan våra budgetalternativ väldigt tydliga.

Regeringen och Sverigedemokraterna väljer skattesänkningar för de rikaste. Vi socialdemokrater väljer en stark välfärd för vanligt folk. SD och regeringen gör det dyrare att vara sjuk – som kroniker, astmatiker, diabetiker och reumatiker. Vi gör det tryggare att vara människor. Regeringen saknar en plan för sjukvården, för äldreomsorgen och för tryggheten. Vi går till val med att presentera en ny riktning för Sverige med fokus på en sjukvård som fungerar, en äldreomsorg som är värdig, en socialtjänst som stoppar rekryteringarna och en välfärd som håller ihop landet.

Efter tre förlorade år med regeringen och Sverigedemokraterna behöver Sverige en förändring: en regering som prioriterar välfärden, inte skattesänkningar för de rikaste.

Jag är helt övertygad, herr talman, om att Sverige kan bättre än så här och att Sverige förtjänar bättre än detta.

(Applåder)

Anf. 71 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Herr talman! För två år sedan stod Sverigedemokraternas gruppledare Linda Lindberg i kammaren i en debatt om just det här. Hon frågade Socialdemokraterna varför vårddköerna ökade under deras tid vid makten. Förra året ställde jag mig i kammaren och ställde samma fråga under en debatt om samma sak. Båda gångerna uteblev svaret.

Varför jag nu ställer frågan igen – det blir många chanser för Socialdemokraterna – är att ledamoten från Socialdemokraterna i sitt anförande antydde att det är den så kallade SD-regeringens fel att vårddköerna är långa. Termen SD-regeringen är såklart smickrande, men detta är felaktigt på två sätt. Vårddköerna ökade enormt mycket under Socialdemokraternas tid vid makten – de tredubblades. Nu kan vi äntligen se ett trendbrott som har pågått sedan den så kallade SD-regeringen kom till makten.

Jag vill ge Fredrik Lundh Sammeli en till chans att svara på frågan. Varför kunde man, om vänstersidans politik nu är lösningen, inte korta ned vårddköerna under Socialdemokraternas tid vid makten utan tvärtom lyckas tredubbla dem? Det är min fråga.

Anf. 72 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S)

replik:

Herr talman! Jag tror att jag har sagt detta tidigare: Det är helt klart att sjukvården har haft utmaningar över tid och kommer att ha det framöver. Kostymen för svensk sjukvård är för trång. Vi skulle behöva lägga mer resurser på sjukvården.

Jag tycker att det är märkligt att man stolt verkar företräda en regering som inte har tagit denna utmaning vidare. Vi gjorde det vi kunde under våra år – med välfärds miljarder under en pandemi – för att stärka välfärden och klara av att ta Sverige genom utmaningarna.

Sedan har vi dock fått en nationell sjukvårdskris för att den här regeringen när kostnadskrisen slog till och alla regioner gick på knä valde att inte möta hälso- och sjukvårdens behov. I stället har man prioriterat återkommande skattesänkningar under mandatperioden. Vi har till skillnad från regeringen valt att fördubbla pengarna till välfärden för att på det sättet säkerställa att vi inte får längre köer.

Under den här mandatperioden har köerna fortsatt att växa. Om man är kritisk till att sjukvårdsköerna var långa förut, varför har man då inte bedrivit en politik för att korta köerna? Varför har man abdikerat från detta och prioriterat skattesänkningar som har bidragit till att regionerna gått på knäna och att köerna under det här året är de längsta någonsin?

Anf. 73 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för svaret! Nu blir det många chanser att faktiskt svara på frågan – här är en sista sådan.

Jag tycker först och främst att det är ganska lustigt att vi fick höra i anförandet och även nu att detta är regeringens fel. Vi fick höra att det inte är en slump att köerna är bland de längsta någonsin. Köerna är dock inte de längsta någonsin, för de var längre när vi tog över efter Socialdemokraterna. Det är dock intressant att det är en slump när den här regeringen styr, men det var inte en slump under Socialdemokraterna.

Jag väntar fortfarande på svar. Jag tror att det vid det här laget är många med mig som väntar på svar. Vad var det konkret som gjorde att köerna trots

Socialdemokraternas fantastiska politik ökade, och vad är det som gör att det nu under Tidöregeringen och Sverigedemokraterna på något sätt inte räknas när vi bryter den här trenden?

Om vänsterns modell hade varit så bra och funkat hade det inte funnits några köer alls. Vi hörde i ett tidigare anförande att vi inte hade haft några köer om högerns modell hade funkat, men detsamma går att säga för vänstersidan.

Jag tycker att det är tydligt. Vi har gjort en ordentlig förändring i politiken. Kristdemokraterna redogjorde föredömligt för alla satsningar och vilka effekter de väntas ge. Vi ser nu början av ett trendbrott. Våga inte ropa hej riktigt än – men det är såklart en positiv indikator. Det är i alla fall bättre än vad vi kunde se förut under Socialdemokraterna.

Vi kommer säkert att få möjlighet att återkomma till detaljerna, men frågorna kvarstår. Varför tredubbades köerna under Socialdemokraterna? Vad skulle bli annorlunda den här gången om Socialdemokraterna skulle få styra?

Anf. 74 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S)
replik:

Herr talman! Regeringen pekade i sina egna underlag det här året, 2025, på att köerna är de längsta någonsin. Det går inte att backa från det. Det gör ju inte saken bättre att vi har haft långa köer tidigare. Frågan är vad vi ska göra för att bryta den utvecklingen.

Jag är helt övertygad om att en styrning av detaljer mot mer prestation inte kommer att skapa den långsiktighet man behöver. Därför lägger vi mer pengar på personalsatsningar som kan bli långvariga.

Varför växte köerna under våra år? Jo, bland annat för att vi gick igenom flera år av pandemi, då allting annat fick stå tillbaka för att vi skulle klara att ta oss igenom det. Detta är dock någonting vi behöver fortsätta att jobba med.

Jag förvänas över att den här regeringen snart har haft fyra år vid makten och ändå inte prioriterar välfärden. Även om Sverigedemokraterna sa att de ska vara garanten för välfärden är det ju inte det som visats i budget efter budget. Statsministern har suttit på bästa tv-tid och sagt: Vi ska leverera en budget som säkerställer att inga människor varslas inom sjukvården. Sedan backade man ifrån det, för det blev inte verklighet.

Jag tänker att svensk hälso- och sjukvård har många utmaningar. En handlar om att skapa långsiktighet, och det behöver politiken förmå. Vi behöver prioritera mer resurser till hälso- och sjukvården framöver. Enbart den utveckling vi har – som är fantastisk när det gäller nya preparat och nya metoder – gör att vi kommer att behöva lägga mer pengar för att få en väl fungerande sjukvård med korta köer. Det måste ändå vara målet för politiken på bredden.

(Applåder)

Anf. 75 LEONID YURKOVSKIY (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut i socialutskottets

betänkande nummer 1 *Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg*.

Jag ser det här utgiftsområdet som ytterligare ett bevis på att Tidösamarbetet faktiskt fungerar. Det finns mycket positivt som jag och kollegorna vill lyfta fram här i dag, men jag ser ett särskilt behov av att fokusera på våra äldre och på all den fantastiska politik som vi lyfter fram till dem. Den här politiken är ett tack till dem som har byggt Sverige och förhoppningsvis ett hopp till alla som ska få förmånen att bli gamla just här i Sverige.

Först och främst gäller det rätten att göra sig förstådd och faktiskt känna sig hemma. Jag ska säga något om språkkrav. Det som skadar värden kanske mer än något annat är att ha personal som inte tillgodoser vårdtagarens behov. Detta sker ofta på grund av språkbrister. När en person inte blir förstådd, får fel mängd läkemedel eller fel mat eller när personalen inte kan avrapportera till ambulansen – som jag hört om i nyheterna – finns det seriösa problem som behöver åtgärdas. Nu kan Sverigedemokraterna med stolthet säga att vi antligen är på rätt väg att just åtgärda detta.

Tack vare Sverigedemokraterna och Tidöregeringen blir språkkraven nu verklighet inom äldreomsorgen. Det är något som höjer kvaliteten och som gör äldreomsorgen mer jämlik över landet. Vi har alltså haft en helt oacceptabel situation där våra äldre inte har kunnat göra sig förstådda på svenska i sitt eget land Sverige och där personalen av exakt samma anledning har fått en sämre arbetsmiljö och en ojämn arbetsfördelning. Nu kan vi antligen göra något åt det.

Socialtjänstlagen ändras så att den som arbetar inom äldreomsorgen kommer att behöva ha en relevant språknivå, i det här fallet Gers B2. För den som inte visste det står Gers för gemensam europeisk referensram för språk, och B2 är en ganska hög nivå. Det innebär att personen i fråga ska kunna tala mer eller mindre flytande, det vill säga vara självständig i språket och kunna resonera och reflektera på svenska. Det är helt nödvändigt.

Vi sverigedemokrater kommer självklart att fortsätta driva på för dessa krav och för att de implementeras ännu hårdare, men det här är i alla fall ett efterlängtat första steg på vägen. Man kan se det som en del av den större satsningen på äldreomsorgen, där vi nu ökar anslaget till äldreomsorgslyftet till 1,8 miljarder kronor per år under de kommande två åren.

Detta kombinerat med den efterlängtade återvändningspolitiken gör att vi kan ge våra äldre en värdig och trygg tillvaro inom äldreomsorgen. Våra äldre har alltför länge varit föremål för det misslyckade socialdemokratiska integrationsexperimentet, och jag kan med glädje konstatera att den tiden nu antligen är över, herr talman.

(Applåder)

Herr talman! Alla vi som jobbar inom socialutskottet har tyvärr nåtts av nyheter om att våra äldre utsätts för brott. Det handlar om allt från det "tänkbara", såsom stölder, till det helt otänkbara: våld och till och med sexualbrott mot våra äldre. Här vill jag vara

tydlig: Inget samhälle som tolererar detta är värdigt att kalla sig ett välfärdsland. Det kommer därför inte att tolereras, utan det kommer att stoppas.

I den här frågan är jag övertygad om att vi alla här inne är helt eniga, vilket är betryggande. Jag kommer kanske inte att säga vad jag skulle vilja göra med de här kriminella, men jag kan i alla fall säga att jag är väldigt tacksam för de straffskärpningar som justitieutskottet inför.

Dock har flera kommuner uppmärksammat att lagen inte är tillräckligt tydlig vad gäller bakgrundskontroller. Från och med den 1 mars 2026 kommer kommunerna därför att ha ett tydligt lagstöd för att genomföra bakgrundskontroller av dem som ska arbeta med våra äldre, och det gäller både belastningsregistret och misstankeregistret.

För att ge en bild av vilken effekt det här skulle kunna ge kan vi titta på en exempelkommun. Bara i Östhammars kommun nekades fem personer jobb inom hemtjänsten baserat på just bakgrundskontroller. Detta gällde alltså bara inom hemtjänsten i en kommun med drygt 20 000 invånare, så då förstår man hur mycket olämplig personal och potentiella brott mot äldre som kan undvikas när det här implementeras nationellt.

Sverigedemokraterna vill självklart göra dessa kontroller obligatoriska, men i just den frågan inväntar vi fortfarande en aktuell utredning. Vi kommer nog alltså att få anledning att återkomma till detta.

Herr talman! En bra politisk julkapp till våra äldre som vi dock inte längre behöver vänta på är den största tandvårdsreformen på över 20 år. Det handlar om ett nytt högkostnadsskydd som liknar det för den övriga vården och som kommer att göra det betydligt billigare att gå till tandläkaren för den som är 67 eller äldre.

Det här råkar självklart också vara en av Sverigedemokraternas hjärtefrågor, så vi är extra stolta att även detta nu blir verklighet. Förra veckan hade vi en lång debatt om detaljerna kring det här, och vi kanske får anledning att återkomma. Jag kan dock konstatera att Sverigedemokraterna i framtiden såklart vill gå ännu längre men att detta för oss är ett första realistiskt och rättvist steg på vägen mot att slutföra det här projektet.

Det är de äldre som har byggt upp vårt välfärdssystem, och det är de äldre som i dag har de största behoven inom tandvården. Därför träffar den här reformen helt rätt. Kort sagt får Sveriges äldre 90 procents rabatt på tandvård. Priset är reglerat och förutsägbart, och samma villkor gäller oavsett om du går till folk-tandvården eller till en privat klinik. Det är mycket bra.

Herr talman! Man kan nog inte tala om det här utgiftsområdet utan att nämna de satsningar som görs för att bekämpa vårdköerna. Vi skjuter till ytterligare 1 miljard kronor, med nya prestationskrav, för att växla upp arbetet med att korta vårdköerna.

Nu blir det inte som det var förr, då man strösslade pengar över regionerna. Någon kanske minns förra årets debatt och att jag då nämnde Region Skåne bland många andra som hade sysslat med regionalt

skatteslöseri. Det är just prioriteringar som Skånes klonade gran för 8 miljoner kronor som det kanske får vara slut med nu. Den granen verkar för övrigt ha vissnat, vilket jag tycker är ganska symboliskt för den sortens politik.

Under den här mandatperioden anslår vi totalt cirka 18 miljarder kronor till hälso- och sjukvården för att korta vårdköerna. Det blir sammanlagt 6,6 miljarder kronor i just prestationsbaserade medel till regionerna 2026. Detta tillsammans med en nationell digital infrastruktur är helt avgörande för att korta väntetiderna och få transparens och en mer jämlik vård i hela landet.

Sverigedemokraterna har även varit drivande i frågan om nationell vårdförmedling, och nu har E-hälso-myndigheten utvecklat en första version av ett digitalt stöd som vårdförmedlare kan använda för att söka en möjlig vårdgivare utifrån patientens behov. Det kommer att göra det enklare att hitta en vårdgivare som snabbare kan utföra den vård som en väntande patient är i behov av och därmed uppfylla vårdgarantin. Även detta avsätter vi såklart medel för.

Jag kan också tipsa om att sjukvårdsministern i närtid kommer att hålla en pressträff där man kommer att presentera nya vårdområden där riktade insatser görs för att korta vårdköerna. Som jag nämnde tidigare ser vi dock redan nu en positiv trend. Det är inte sant att vårdköerna är längre än de någonsin varit. Jag vet inte vilken statistik som vänstersidan utgår från, men den kan vara något föråldrad. Min statistik är från november månad, och i den syns trendbrottet tydligt.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag återknyta till äldreomsorgen och kanske främst till synen på ålderdom. Man brukar tala om ålderns höst, vilket är ett uttryck som antyder kyla och att man närmar sig något slags slut. Jag anser att det är dags att ta alla viktiga steg som behöver tas för att vi ska börja tala om ålderns vår – en tid i livet att se fram emot och där man kan känna sig trygg i att hela samhället är på ens sida. Det är Sverigedemokraternas vision, och det är det vi nu lyckas åstadkomma steg för steg.

Jag ser fram emot kommande replikskiften.
(Applåder)

I detta anförande instämde Jonas Andersson, Carita Boulwén, Chris Dahlqvist och Mona Olin (alla SD).

Anf. 76 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Ledamoten och jag har olika ingångar, kan man säga – ni säger att allt är invandrarnas fel, Leonid Yurkovskiy, och vi pratar om alla människors lika värde. Så är det.

Jag tänker prata lite om hälso- och sjukvården i stället för om äldreomsorgen. Det gäller de prestationsbundna medel som ni lägger in i budgeten och verkligen vurmar för.

Ordföranden i Svenska Läkaresällskapet Catharina Ihre Lundgren säger så här: "Vårdköerna kortas inte genom kortsiktiga prestationskrav. För att skapa en långsiktigt hållbar vård med tillräckligt många vårdplatser måste vi satsa på kompetensförsörjning och en

utbyggd primärvård.” Där är vi inte riktigt än, herr talman.

Vårdförbundet, också en del av det stora kollektivet vårdarbetare, säger så här: ”Hade prestationsbaserade medel fungerat hade vi inte haft några vårdköer. Att korta köerna får aldrig ske på bekostnad av arbetsmiljö, kvalitet eller patientsäkerhet. Det behövs långsiktiga investeringar i personal och vårdens förutsättningar – det är det enda som på riktigt kortar vårdköerna.” Det säger Sineva Ribeiro, ordförande för Vårdförbundet.

Hon säger vidare att regeringen i stället borde ha investerat för att säkra sjukvården. ”Våra medlemmar bär upp vården varje dag – men de kan inte göra det utan resurser och politiskt ansvarstagande.”

Därför frågar jag ledamoten: Varför är prestationsbundna medel så bra? Har Svenska Läkaresällskapet och Vårdförbundet fel?

Anf. 77 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar Karin Rågsjö för frågan. Jag delar upp den lite grann.

Låt mig först hantera den del som gäller prestationsbaserade medel. De generella medel som man sysslade med förut är en väl beprövad och misslyckad strategi; det har vi sett gång på gång. Jag vet inte om jag kommer att behöva redogöra för allt skatteslöseri som regionerna sysslar med en gång till, men jag kan eventuellt göra det i nästa runda här.

När det gäller den andra delen av frågan, som rör personalförsörjning, finns det helt enkelt ingen motsättning mellan det som ledamoten säger och det som regeringen gör. Det finns en nationell kompetensförsörjningsplan. Miljarder har investerats i detta redan tidigare år – det sker alltså inte bara nu. Det har till och med gjorts särskilda satsningar på hundratals miljoner för att utöka sjuksköterskeprogram och så vidare. Detta kombinerat med de arbetsstimulerande politiska insatser som görs av regeringen leder till väldigt goda förutsättningar att personalförsörja.

Jag vill såklart också fråga ledamoten vad hon menade med att Sverigedemokraterna skulle säga att allt är invandrarnas fel. Jag skulle vara tacksam för en konkretisering där.

Anf. 78 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! I varje debatt och under varje minut som Sverigedemokraterna står här framme associerar de omedelbart till invandrare på ett eller annat sätt. Blame them! Ursäkta att jag pratade engelska, men så förhåller sig Sverigedemokraterna i den SD-beroende regeringen till den här världen. Jag säger att den är SD-beroende, för om SD drar faller regeringen ihop som ett litet korthus.

Låt mig gå tillbaka till politiken på ett annat sätt. Vårdförbundet och Läkarförbundet har tittat på den här budgeten. Läkarförbundet säger att det sker en minskning med nära 2 miljarder under 2026 jämfört med 2025. Har Läkarförbundet fel?

Även om man räknar med regeringens siffror framstår 3,5 miljarder som otillräckligt, menar Svenska Läkaresällskapet, särskilt med tanke på att vården är en av väljarnas viktigaste frågor. De skulle bland annat vilja se att det satsas mer på primärvården, då den är avgörande. Väldigt många i det stora vårdkollektivet anser att primärvården är det stora problemet.

Jag undrar, herr talman, vad som är Sverigedemokraternas signal till alla vårdarbetare där ute i regionerna som undrar vart statens ansvar tog vägen. Vad är SD:s roll i detta förutom att slänga ut så många som möjligt med invandrarbakgrund inom vården? (Applåder)

Anf. 79 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar Karin Rågsjö för följdfrågan.

Beskedet är klart och tydligt: De som jobbar inom vården har nu att se fram emot att regionerna kommer att prioritera vården, då statsbidragen är prestationsbaserade. De kan vara säkra på att dessa bidrag inte kommer att slösas bort utan i stället kommer att gå till det som de faktiskt ska gå till.

Jag går vidare till invandringsfrågan. Det är ju lite skillnad mellan att säga att allt är invandrarnas fel och att konstatera fakta vad gäller hur invandringen har påverkat olika delar av samhället.

Det här blir en retorisk fråga, men Karin Rågsjö kanske kan återkomma till den i sitt anförande. För att ta ett konkret exempel: Menar Karin Rågsjö att de inte är ett problem om vi har kommuner där en majoritet av de anställda inte har svenska som sitt modersmål och till följd av detta inte kan kommunicera med de äldre? Menar Karin Rågsjö att det inte är ett problem att vi har haft en oproportionerligt stor andel invandrare som är i behov av välfärdssystemet men inte kan tillföra något till det?

Det råder inget tvivel om att alla invandrare som bidrar till välfärdssystemet ska ha ett stort tack, men man kan kritisera den förda migrationspolitiken och att den har varit dysfunktionell på alla nivåer i samhället utan att peka ut invandrare i sig som ett problem. Det är ju faktiskt de politiker som har drivit detta som har varit ett problem.

Vissa partier har förstått de här problemen, gjort om och gjort rätt. På vänstersidan har man inte gjort så. (Applåder)

Anf. 80 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! I valrörelsen pratade Sverigedemokraterna väldigt mycket om den svenska landsbygden och vilka satsningar man skulle göra för att få den levande, tillgänglig och jämlik. Efter valet kokade det där ned till att sänka priset på bensin och diesel – där efter tog den sverigedemokratiska landsbygdspolitiken slut.

Nu har man suttit och styrt den här skutan från aktern under tre års tid, men ändå har välfärden inte under

någon tid blivit prioriterad för att göras tillgänglig och jämlik i hela landet.

Förra veckan, herr talman, debatterade vi svensk tandvård och den största vårdsatsningen under den här mandatperioden med ett nytt högkostnadsskydd för äldre. Det fanns ett förslag om att göra tandvården mer geografiskt jämlik genom att tillskjuta kommuntyps-tillägg till våra landsbygdskommuner, men detta valde regeringen bort. Man har skjutit det på framtiden – kanske kommer det, kanske kommer det inte.

Vi kan se att tillgängligheten i den svenska sjukvården skiljer sig markant mellan stadsområdena och landsbygden. Tillgången till en fast läkarkontakt är 20 procent om man bor på Sveriges landsbygd, medan den är över 30 procent om man bor i något av storstadsområdena. Det här är inte rimligt.

Det har funnits möjlighet på möjlighet för Sverigedemokraterna att med rimliga satsningar se till att vi får en jämlik välfärd i hela Sverige, men det har man inte lyckats med. Min bild är att man inte ens har haft ambitionen att lyckas med det.

Min fråga, herr talman, är: Hur kommer det sig att Sverigedemokraterna inte har förmått att prioritera en jämlik sjukvård i hela landet?

Anf. 81 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Jag kommer att låta väljarna recensera huruvida Sverigedemokraterna och regeringen gör tillräckligt för landsbygden. De verkar vara ganska tydliga med att de uppskattar det vi gör; det säger inte minst opinionsundersökningarna och valresultatet. Jag tycker inte att man på något sätt ska underskatta det vi har gjort för bensin och diesel och för kostnaderna i samhället i övrigt, bland annat genom skattesänkningar. Det finns en rad olika saker utanför just det här utgiftsområdet som hjälper landsbygden; det märks supertydligt.

Med detta sagt är ju en del av de saker som ledamoten säger helt korrekta, till exempel det om kommuntypstillägg. Det är någonting som vi från Sverigedemokraternas sida i grunden är positiva till. Som jag har förstått det fanns det juridiska tvivelaktigheter som man behövde ta ställning till och som gjorde att man inte kunde gå fram med detta på en gång. Jag kan i alla fall ge det tydliga beskedet att Sverigedemokraterna är för detta och kommer att fortsätta driva det.

Det är också korrekt att det skiljer sig mellan stad och land. Det här är ett jätteproblem. Jag kan bara beklaga att vi fortfarande bara är två partier i Sverige som ser behovet av att förstatliga vården och ge staten huvudmannaskapet för att kunna bekämpa ojämlikheten. Det känns ganska orealistiskt att förvänta sig att varenda kommun och region, med varierande resurser, varierande politiker och varierande kvalitet på dessa, ska lyckas leverera jämlik vård över hela landet. Även detta system har vi nu provat under olika regeringar, men problemen verkar kvarstå. Även Centerpartiet har haft möjlighet att ha inflytande här.

Jag konstaterar att vi ser dessa problem. Vissa av dessa frågor driver vi redan. I vissa andra frågor behöver vi få mer stöd i riksdagen.

Anf. 82 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)

replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att landsbygds politik handlar om prioriteringar – om att välja att prioritera eller att inte prioritera. Vad gäller tandvårdsfrågan hade regeringen kunnat prioritera att klarlägga att det inte fanns någon strid med EU:s statsstödsregler innan propositionen lades fram till riksdagen, men man prioriterade inte att göra den juridiska analysen. Därför sköt man detta på framtiden, och det är oerhört beklagligt.

Därefter blev svaret från Sverigedemokraterna att ett förstatligande av vården skulle rädda Sveriges landsbygder. Ingen ska inbilla mig att en vårdorganisation efter ett gigantiskt omorganisationskaos, styrt av en generaldirektör i Stockholm, kommer att leda till att den svenska vården fungerar ut i kapilläerna på våra landsbygder. Tvärtom kan man nog räkna med att nedläggningarna av svenska sjukhus kommer att gå som en chockvåg genom landet efter att byråkraterna i Stockholm huggit tag i vad som är ett rationellt och effektivt svenskt sjukhus. Det är den sverigedemokratiska landsbygdspolitiken. Den kommer inte att hjälpa landsbygden, utan den kommer att stjälpa landsbygden.

Det som behövs är att möjliggöra för vården att finnas tillgänglig överallt. Centerpartiet lägger därför fram ett förslag som vi kallar landsbygdsläkare. I praktiken ska allmänläkare få möjlighet att driva små läkarstyrda vårdenheter ut i kapilläerna för att täcka upp på den landsbygd där vårdcentraler saknas.

Alla i hela landet ska ha rätt till tillgänglig och jämlik vård. Det har Sverigedemokraterna inte lyckats med under sina tre år vid makten – och vi får hoppas att det inte blir fler.

Anf. 83 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Herr talman! Jag önskar att Centerpartiet hade samma kritiska syn på centralisering och överstatlighet när det gäller Europeiska unionen. Då hade man i alla fall varit konsekvent. Men i och med att man inte är det blir det lite svårt att ta denna kritik på allvar.

Sverige är ett relativt litet om än avlångt land med cirka 10 miljoner invånare. Det motsvarar en medelstor asiatisk stad. Att då dela upp organisationen på 21 olika vårdssystem med egna budgetar, prioriteringar, väntetider och journalsystem resulterar i ojämlik vård. Med 10 miljoner människor går det inte att rättfärdiga en sådan fragmentiserad vårdstruktur.

Det finns tydliga fördelar med att inte göra så som Sverige har gjort och misslyckats med under alla år. Resursfördelningen blir betydligt bättre om vi kan hantera den på nationell nivå. Det är egentligen det enda sätt jag ser att man kan få till en jämlik vård över hela landet.

Jag har fortfarande inte fått något konkret förslag från Centerpartiet vad gäller att justera jämlikhetsparametern. Hur ska gemensamma journalsystem och digitala system lösas utan ett förstaförstag? Det gäller även dubbelarbete och administration – och i slutändan även långsiktighet i planeringen, som nu också är helt fragmentiserad.

För oss är det tydligt att det finns stora fördelar som starkt överväger att en och annan tjänsteman i Stockholm får jobba lite övertid.

Anf. 84 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S)
replik:

Herr talman! Verkligheten är beviset för att Tidösamarbetet fungerar. Så ungefär inledde ledamoten sitt anförande. Jo, jag tackar, jag. Verkligheten är att Sverigedemokraternas och regeringens försäkring av högkostnadsskyddet gör det dyrare att vara sjuk i Sverige. Det är människor med kroniska sjukdomar, funktionsnedsättningar och multisjuka äldre med stora omsorgsbehov som får ta smällen. Sverigedemokraterna säger sig stå på vanligt folks sida men har bidragit till att göra denna försäkring möjlig.

Jag tror att SD-ledamoten liksom jag vet att det redan före försämringen av högkostnadsskyddet fanns människor som tvingades avstå från sina mediciner för att det var för dyrt, och nu har Sverigedemokraterna och regeringen höjt kostnaderna ytterligare. Det är inte trygghet utan ett svek mot dem som har det största behovet.

Vi socialdemokrater lägger i vår budget mycket pengar på att återställa denna försäkring, för vi tycker att det här är ett uselt förslag som slår hårt mot dem som har det absolut tuffast.

Men Sverigedemokraterna vill göra det dyrare. Min fråga är därför: Hur förklarar ni att människor som är sjuka ska betala mer för sin medicin samtidigt som ni driver igenom stora skattesänkningar för de allra rikaste i vårt samhälle?

Anf. 85 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Herr talman! Jag delar i viss mån frustrationen, men det ledamoten utelämnar är bakgrunden med ökade priser. Det handlar om marknadskrafter som varken Socialdemokraterna eller regeringen kan styra. På tio år har priserna på läkemedel ökat med ungefär 30 procent, och de förväntas öka ännu mer. Detta är en enorm utgift för alla skattebetalare. Det är rimligt att staten fortsätter att ta den största delen av kostnaden, men statens kostnad ökar också sett till den prisökning som har skett. Att detta inte på något sätt skulle återspeglas hos patienterna är orealistiskt, särskilt i längden om vi vill fortsätta att ha ett fungerande system.

Resultatet blir dock inte alls som Fredrik Lundh Sammeli beskriver, alltså att de som är mest sjuka inte har råd. De som är mest sjuka når ju upp till högkostnadsskyddet och får därmed sina läkemedel finansierade. I stället är det möjligtvis de som är mindre sjuka eller sjuka ibland som får betala mer. Men fortfarande står staten för den största delen av kostnaden, och så

ska det även fortsättningsvis vara. Men att marknadspriserna kan gå upp hur mycket som helst utan att det över huvud taget påverkar patienter i Sverige är på sikt inte hållbart.

Anf. 86 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S)
replik:

Herr talman! Man kan som parti inte säga att man står på vanligt folks sida och samtidigt i reform efter reform och prioritering efter prioritering göra det sämre för vanligt folk. Detta är ett tydligt exempel. Ni har gått med på att försämra högkostnadsskyddet, som verkligen är till för att de med de tuffaste förutsättningarna ska ha samma möjlighet till medicin som alla andra.

Det står klart att kostnaderna för medicin ökar lavinartat, och det behöver man hantera. Men det har regeringen inte gjort. Ni har inte gjort något arbete för att tämja marknaden och öka samordningen för att pressa kostnaderna. I stället har Sverigedemokraterna gått fram med en försäkring av högkostnadsskyddet som ensidigt slår mot dem som har det tuffast. Det slår mot pensionärer, multisjuka och kroniker. Ledamoten säger att dessa inte drabbas, men det gör de eftersom de måste betala mer innan högkostnadsskyddet kickar in. Redan nu kommer rapporter om att människor i ännu större omfattning avstår från sina mediciner.

Högkostnadsskyddet är en trygghetsreform, och Sverigedemokraterna har gjort den svagare. För mig är det självklart att ingen ska behöva dela upp sin medicinering eller avstå från medicin för att få ekonomin att gå ihop. Min fråga är: Var går gränsen för Sverigedemokraterna? Hur sjuk måste man vara för att ni inte ska höja kostnaderna för ens medicin?

Anf. 87 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Herr talman! Jag får väl tacka ledamoten för följdkommentarerna.

Det finns ett grundläggande problem i vårt replikskifte, och det är att Socialdemokraterna bortser från allt jag har sagt och allt Kristdemokraterna har sagt, förmodligen även alla interpellationsdebatter och alla pressträffar där vi har presenterat fantastiska reformer inom välfärden för alla i Sverige. Som oppositionsparti kan man givetvis ha synpunkter på prioriteringar; det är inget konstigt med det. Men det är väldigt konstigt att säga att vi på punkt efter punkt gör försämringer.

Åter till högkostnadsskyddet för läkemedel, där man ändå kan säga att försämringen är en följd av marknadspriserna. Det vi gör är att säkra systemets långsiktighet. Om den kanske redan största kostnaden i hela utgiftsområdet växer hur mycket som helst för staten kommer systemet inte gå att upprätthålla. Vår åtgärd i kombination med läkemedel som blir bättre och bättre så att man inte behöver lika mycket läkemedel för att bota sjukdomar ger ändå en acceptabel utveckling.

Med detta sagt struntar vi inte i marknadsutvecklingen, och här är EU faktiskt inte helt värdelöst. Sverigedemokraterna är för ökad läkemedelsproduktion i

Europa så att man får ökad kontroll på produktion och tillgång. Detta ska kombineras med frågor som rör patent, generika etcetera.

Allt detta sammantaget är ett steg i rätt riktning vad gäller läkemedel.

Återigen: Sverigedemokraterna är för att systemet är kvar eftersom det är viktigt, och vi ser nu till att det kan vara kvar under lång tid framöver.

(Applåder)

Anf. 88 NILS SEYE LARSEN (MP) replik:

Herr talman! När jag får hjälp och omsorg av mina assistenter är det klart att det är en fördel om vi kan förstå varandra, men allra helst vill jag ha någon som finns där. Många gånger är det det valet som många inom äldreomsorgen står inför runt om i Sverige.

I den rapport som jag håller i står det att det bland de människor som har kommit till Sverige under de senaste tio åren finns närmare 4 000 läkare, 2 000 sjuksköterskor och fler än 33 000 undersköterskor och vårdbiträden som arbetar i svenska kommuner och regioner.

Jag har rest runt och sett att det inte bara är jag som har förlorat en assistent på grund av avskaffandet av spårbytet. I Jörn och Norsjö mötte jag utvisningshotade familjer. Hela bygder är otroligt upprörda och oroliga därför att de förlorar ovärderliga medarbetare – personer som finns där för att ta hand om deras äldre. När de försvinner finns inget alternativ. I Harads har 25 procent av äldreomsorgspersonalen utvisats, och man är i ett desperat läge.

Min fråga till ledamoten, som önskar en ålderns vår, är givetvis: Ser man det problem som existerar runt om i Sverige när tusentals som arbetar inom vården nu utvisas?

Anf. 89 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar för en mycket relevant fråga.

Den statistiken stämmer inte, av allt att döma. År 2023, som är det senaste år jag kunnat hitta, beviljades 249 arbetstillstånd gällande alla former av sjukvårdspersonal – allt från tandhygienister till vårdbiträden och läkare. Det motsvarar knappt 1 procent av arbeidskraftsinvandringen. Det ska sättas i relation till Socialstyrelsens siffror: 44 000 sysselsatta läkare, 128 000 sjuksköterskor och minst 180 000 färdigutbildade undersköterskor. Det gäller alltså en väldigt liten del av den totala arbetskraften.

Man ska komma ihåg att spårbytet inte bara är en bekväm funktion för att stärka arbetskraften i Sverige, utan det har i grunden varit ett dysfunktionellt system. Det har inte bara bidragit till att vissa människor – en liten andel, av allt att döma – nu kanske jobbar inom vården och drabbas av det här, utan det har också lett till att en enorm andel människor belastar vårt välfärdssystem. Det är en del av det utanförskap som skapas i Sverige och alla andra problem kopplade till integration som nu är allmänt erkända inom svensk politik.

Den fråga man kan ställa sig som miljöpartist är hur vi klarade sjukvården på 50- och 60-talen. Hur klarade alla länder sin sjukvård och assistans utan massinvandring? Vi har väldigt många som utbildar sig inom vården, men det är inte tillräckligt många av dem som vill arbeta med patienter. Det är den frågan som behöver lösas. Dysfunktionella spårbytessystem behövs inte.

Anf. 90 NILS SEYE LARSEN (MP) replik:

Herr talman! Jag hoppas att Sverigedemokraternas ledamot inte hoppas och önskar att vi ska gå tillbaka till den vård vi hade på 40-, 50- och 60-talen.

Något som är typiskt när man leker med siffror och tittar på små detaljer och som man kanske glömmert bort, men som jag känner till eftersom jag har personliga assistenter från hela världen som jobbar hos mig, är att det här rör exempelvis personer som har kommit hit som asylsökande från kriget i Syrien, som har tillfälliga uppehållstillstånd och som jobbar under tiden därför att de inte vill leva på bidrag.

De utför ett ovärderligt arbete, men vad händer nu? Risker är stora att de inte kommer att få förlängt uppehållstillstånd. Det gäller 18-åringar, som när de fyller 18 år plötsligt, på grund av att föräldrarna bara har tillfälliga uppehållstillstånd, måste ha egna skäl för att få ett tillstånd. Det är nästan omöjligt för en 18-åring att få ett arbete som ger en inkomst på 30 000 kronor i månaden.

Vi pratar om många olika fall. Det gäller inte bara dem som har arbetstillstånd, utan det är en verklighet som finns. Jag förstår att Sverigedemokraterna inte gärna vill se den, men det finns data och siffror. Jag har varit ute och besökt dessa personer – svenska invånare som är födda här och som bor här sedan generationer tillbaka. Det är pursvenska äldre i Norsjö, Malå, Vindeln, Harads och Jokkmokk som är desperata därför att de saknar människor som kan ta hand om dem.

Min fråga kvarstår: Ser ledamoten detta problem, och vad tänker man göra för att säkerställa att vi behåller den vårdpersonal som vi behöver i Sverige?

(Applåder)

Anf. 91 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik:

Herr talman! Det jag fortfarande hör från Miljöpartiet är försvar av spårbytet som koncept. Det man vill då är att ha en välfärd som i grund och botten är uppbyggd på illegitim invandring. Det är människor som har kommit till landet och fått ett nej när det gäller de grunder som de har kommit hit på. Sedan stannar de ändå genom att byta anledning till att de kom till Sverige.

Att vissa av dem har fått viktiga jobb förnekar jag inte. Det är ett direkt svar på frågan. Det finns fall där det nu kommer att uppstå problem. Men i grund och botten handlar det om att man har byggt upp delar av välfärden på illegitim invandring, inte om att vi nu åtgärdar de problem som den illegitima invandringen har skapat. Sedan ska man ha med sig alla andra delar i

samhället där det här också spelar roll, och man ska även ha med sig totalkostnaden.

Ledamoten pratar om att snöa in på detaljer. Ja, i det stora hela blir det här en liten detalj när det gäller invandringen, men man kan räkna alla kostnader som invandringen har inneburit inom allt från kriminalpolitik till välfärdsbrottslighet och brottsfri välfärdsbelastning. Om man hade tagit en bråkdel av de resurserna för att försäkra sig om att kompetensförsörjningen fungerar hade vi inte haft det problem vi har i dag.
(Applåder)

Anf. 92 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Nästa år är det val. Det är då vi ska välja riktningen för Sverige. Vi vill inte att det ska fortsätta att gå utför för väldigt många medan det blir räkmacka för de redan väldigt rika.

Vi har 9 procents arbetslöshet, och ungdomsarbetslösheten ligger på 24 procent. Vi toppar snart EU-ligan. 700 000 fattiga – det är nuläget i Sverige just nu. När ojämlikheten ökar tenderar skolresultat, förväntad livslängd, social rörlighet, psykisk ohälsa, droganvändning och kriminalitet att utvecklas negativt. Men ni i regeringen bryr er inte. Ni har bara ökat takten mot ett mer ojämlikt samhälle, även hälsomässigt.

Jag ska ge ett exempel. Den 1 juli 2025 förändrades högkostnadsskyddet för läkemedel så att patienterna nu betalar en högre egenavgift. Højningen sker i en tid då väldigt många svenska hushåll är extremt pressade av den ekonomiska kris de fortfarande lever i. Regeringen vägrar att hantera den på något annat sätt än att förvärra klyftorna i samhället.

De fattigaste delarna av befolkningen, som växt explosionsartat, ska nu även betala för sina läkemedel, lite mer alltså. Sverigedemokraternas och regeringens politik gör människor ännu fattigare genom åtstramningar av försörjningsstödet och nedtrappad a-kassa. De ska nu inte ha råd att köpa sina egna mediciner. Detta beror i grunden på att regeringen prioriterar att sänka inkomstskatten med över 50 miljarder kronor under den här mandatperioden.

Räkmackorna yr runt på Regeringskansliet, som SD räddar i bakgrunden. Vänsterpartiets förslag är att dra tillbaka højningen av högkostnadsskyddet för läkemedel. Drygt 2 miljarder kronor går till det.

Herr talman! Vänstern går in med 8 miljarder mer i statsbidrag än regeringen, 50 procent till regionerna. Det är viktigt att man kan axa ute i vården, både för patienterna och för personalen, för i fyra år har vi hört att allt är regionernas fel. Det säger den här regeringen. Det egna ansvaret finns inte på kartan. Det är bortblåst. Då krävs det politisk vilja för att täcka upp för stigande löner och demografiska förändringar. Vi vill se kraftfullt højda och indexerade statsbidrag utifrån välfärdens verkliga kostnader.

Socialstyrelsen slog 2025 fast att det råder brist på vårdplatser i alla regioner utom tre. Inom intensivvården är det fortsatt väldigt knöligt. Det behövs 10 procent fler platser. För att fortsätta rikta det statliga stödet

till vården dit där behoven är som störst föreslår Vänsterpartiet en förlängning av sektorsbidraget till hälso- och sjukvården. Vi vill tillföra 5 miljarder kronor för 2026 och fortsätta förlängningen med 5 miljarder även för 2027 och 2028.

Herr talman! Primärvården har vi pratat om. Vi älskar alla begreppet nära vård. Men det saknas en klar riktning för nära vård. Det är något som alla vill ha, men det är långt borta. Primärvården måste rustas upp. Tillgängligheten – att vi kan ringa hälso- och sjukvården, vår vårdcentral, på morgonen och få en tid – måste bli bättre.

Riktvärdet för hur många invånare en läkare ska ansvara för inom primärvården är 1 100. Läkarförbundet tittade på det här alldeles nyligen, och då visade det sig att det är ett snitt på 1 750 invånare per läkare. Det är något som inte funkar som det ska. Den nära vården känns som sagt långt borta.

Det är också så att vården alltid kommer att vara mer kostnadskrävande i glesbygd och exempelvis på Gotland. Därför har vi lagt in ett generellt statsbidrag på 1 miljard för att om möjligt täcka upp för det – ett glesbygdstillägg.

Regeringen och SD sänkte åldersgränsen för fri tandvård från 23 till 19 år och slopade det dubbla tandvårdsbidraget för personer mellan 23 och 29 år. Vi diskuterade den frågan förra veckan.

Nu visar det sig att 60 procent färre i den här gruppen går till regionens tandläkare. När man diskuterade frågan i *Godmorgon världen* höll alla de ledarskribenter från höger till vänster som sitter i den panelen med om att det är kapitalförstöring att göra så här. Lyssna gärna på det inslaget!

Vänsterpartiets förslag är att tandvård ska jämsställas med sjukvård. Vi avsätter i den här budgeten 1 miljard kronor mer än regeringen för att återställa tandvårdskostnaderna för unga. Vi kommer också att se till att det blir en riktig tandvårdsreform.

Inom vården i Stockholm har 25 procent av alla anställda invandrarbakgrund. Inom vård och omsorg nationellt är 15 procent invandrare. De är oumbärliga för vården och även för äldreomsorgen. Men ni skickar ut även dem.

Det är helt bedrövligt att Tidöpartiernas signalpolitik nu slår till med full kraft mot människor som jobbar inom svensk sjukvård. Personer som bidrar, som betalar skatt, som lär sig svenska och som kallades hjältar under pandemin slängs ut ur landet sedan möjligheten att söka arbetstillstånd genom spårbytet utan övergångsregler tagits bort. Exempelvis i Stockholm sitter människor nu i en situation där människor som de jobbar med, deras arbetskamrater, ska lämna landet. Det är en ganska svart samtid vi lever i.

I den här rasistiska marinaden kan inget gott växa – inte inom hälso- och sjukvården, inte inom äldreomsorgen och inte över huvud taget samhällsmässigt. Vi måste i stället satsa på sådant som får människor att känna tillit och hopp. Det måste väl ändå vara vår *mission*, kan man tycka.

Under åren 2022–2024 inspekterade Arbetsmiljöverket arbetsplatser inom sjukvården. 73 procent fick krav på åtgärder. På akutsjukhusens vårdavdelningar var bristerna jättestora – 80 procent levde inte upp till arbetsmiljölagens krav. I primärvården var motsvarande siffra 69 procent.

Vad tittade man på? Ja, den mest genomgående bristen handlade om ohälsosam arbetsbelastning för vårdkollektivet, en obalans mellan krav och resurser, som har funnits länge i sjukvården. Vårdkrisen handlar om den åderlätning som skett länge, inte bara under Tidöregeringen utan också tidigare.

Vi måste göra något som syftar till att stärka personalens förutsättningar, för det handlar om brist på vårdplatser. Det handlar om att regionerna inte lyckas lösa personalkrisen. Det krävs högre löner, fler anställda och bättre arbetstider, exempelvis förkortad arbetstid för dem som jobbar natt. Det behövs att staten tar ett ansvar för utbildning inom samtliga vårdyrken. Det krävs nationell ekonomisk styrning inom vården. Det behövs reglering av hela sjukvårdsmarknaden för att exempelvis nätläkarna inte ska kunna sko sig på regionens bekostnad. Vi måste också bekämpa maffian inom välfärden, det vill säga de som i dag skor sig inom äldreomsorg, inom LSS-boenden, you name it, överallt.

Personalen inom sjukvården måste få se att de satsningar som görs inte är kortsiktiga utan långsiktiga. Det ska finnas en långsiktig planering för hela sjukvården. Det behövs en nationell plan och en analys av antalet vårdplatser som behövs och vad man ska göra åt detta på lång sikt. Vi pratar inte om i morgon, nästa år eller om fyra år utan om en längre plan där man vet vad man ska göra långsiktigt.

Det behövs också en långsiktig ekonomisk nationell plan som ansvarar för grundutbildning, vidareutbildning och fortbildning för sjukvårdspersonal, till exempel att sjuksköterskor erbjuds möjlighet till betald specialistutbildning på lika villkor i hela Sverige.

Det behövs en bredare vårdberedning. Vi kan inte sitta och lappa och laga, utan vi måste ha en bättre syn på det här framöver och göra något på riktigt. (Applåder)

Anf. 93 NORIA MANOUCHI (M):

Herr talman! Utgiftsområde 9, det vi debatterar här i dag, är en stor och viktig del av statsbudgeten. Det är utgifter för det som jag skulle vilja säga gör Sverige till just Sverige: hälso- och sjukvården och den sociala omsorgen.

Låt mig börja med hälso- och sjukvården. Det är såklart mycket som fungerar väldigt bra inom svensk hälso- och sjukvård; det kan vara värt att påminna om. Få länder satsar så mycket skattemedel på vården som Sverige gör. Vi har välutbildad personal som gör ett fantastiskt arbete varje dag. Vi har modern teknik och medicinska resultat i världsklass. Vi svenskar lever längre och friskare liv än någonsin tidigare. Detta ska vi såklart värna och vara stolta över.

Samtidigt, herr talman, upplever alltför många att det är svårt att få den hjälp man behöver när man behöver den. Köerna är för långa och de regionala skillnaderna för stora. Kvinnors hälsa har länge fått stå tillbaka, och allt fler unga mår psykiskt dåligt.

Det är orimligt att behöva vänta i månader på vård. Det är orimligt att skickas runt mellan vårdinstanser utan att någon tar ett helhetsansvar. Vi vet att våra gemensamma resurser kan användas smartare. Det handlar om att ta ansvar men också om omtanke.

Jag tänker på människor jag träffat genom åren.

Jag tänker på Karin, som hade ont i höften. Hon hade väntat på sin operation i över sju månader. Hon har jobbat i hela sitt liv, betalat skatt och gjort rätt för sig. När hon behövde vården var kön för lång.

Jag tänker på Abdi, 14 år gammal. Han mår psykiskt dåligt. Ångesten håller honom vaken om nätterna, och han väntar fortfarande på att få träffa BUP i Stockholm. För honom känns varje dag som en evighet.

Och jag tänker på min vän Malin, som i årtal har kämpat mot smärtan. Genomsnittet är väl 8 eller 9 år, men för henne tog det 13 år att få diagnosen endometrios – 13 år då ingen tog henne på allvar och läkarna vägrade lyssna. I dag kämpar hon för att fler unga tjejer ska få vård i tid.

Det här är alla människor som förtjänar bättre, och det finns betydligt fler av dem ute i landet.

Den här budgeten är en budget för hårt arbetande människor. Du som bidrar och gör rätt för dig ska veta att vi värnar dina skattepengar. Moderaterna är den främsta garanten för att pengarna ska göra nytta för patienterna.

Vi levererar också konkreta reformer.

För det första intensifierar vi arbetet för att korta värdköerna.

Den förra regeringen lämnade rekordlånga värdköer efter sig. De dubblerades under deras åtta år. Utöver att stötta välfärden genom kostnadskrisen som följde av den höga inflationen har vi nu påbörjat arbetet med att korta köerna, och vi ser nu ett litet men hoppfullt resultat i mätningarna.

Det finns såklart undantag, herr talman. I Uppsala verkar vänsterstyret hellre ställa patienter i kö än ta vara på de statsbidrag som regeringen erbjuder för höftledsoperationer och operationer för framfall. Det kan man läsa om i tidningarna.

I många regioner ser vi dock hur riktade statsbidrag gör skillnad, och vi satsar därför ytterligare 1 miljard kronor för att beta av köerna här och nu. Det betyder fler operationer av höftproteser, grå starr och framfall. Vi har också inrättat en nationell samordnare för att korta köerna och ta ett helhetsansvar, och vi växlar upp arbetet med en ny nationell vårdförmedling genom att öka incitamenten för regionerna att ansluta sig till vårdsökssystemet.

Vi vill ge dig som patient rätt att söka vård i en annan region om det går snabbare där – en reform med stor potential för att se till att du får vård där den finns och när du behöver den.

För det andra, herr talman, ser vi till att fler prioriterar kvinnors och flickors hälsa och tar deras problematik på största allvar.

Malin är inte ensam. Endometrios drabbar upp till var tionde kvinna. Kvinnor med hjärtinfarkt får fortfarande felaktiga diagnoser för att forskningen inte varit anpassad till kvinnors symtom. Det är inte bara orättvist; det är dessutom livsfarligt.

Vi ser till att kvinnors hälsa får den uppmärksamhet den förtjänar. Vi satsar 1 miljard kronor 2026 och ytterligare 1 miljard 2027 på att stärka vården för flickors och kvinnors hälsa. Totalt har vi under mandatperioden lagt nästan 6 miljarder på detta viktiga område, vilket är mer än någon tidigare regering har gjort. Bland annat inkluderas satsningar mot endometrios och klimakteriebesvär. Vi satsar på stärkt förlossningsvård med barnmorsketeam. Hela vårdkedjan ska hänga ihop från mödravård till eftervård. Implementeringen av den nationella förlossningsplanen förbereds också.

Vi har gett Socialstyrelsen ett långsiktigt uppdrag att nationellt samordna detta arbete. För vår del är detta inte en tillfällig satsning som vi skryter med när vi befinner oss i opposition men aldrig genomför i majoritet. Detta är vad vi gör när vi styr – en systematisk förändring av hur svensk sjukvård ser på kvinnors hälsa.

För det tredje, herr talman, möter vi den psykiska ohälsan bland unga och vuxna med kraft.

Under den förra regeringen tredubblades köerna till bup. Vi har presenterat en långsiktig nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention, den första i sitt slag, som 28 myndigheter ska arbeta med. Vi satsar 1 miljard kronor, bupmiljarden, för att korta köerna till barn- och ungdomspsykiatri.

I moderatstyrda Skåne är köerna korta, och i socialdemokratiskt styrda Stockholm är köerna långa. Aldrig tidigare har så många barn väntat på ett första besök som just nu i Stockholm. 8 procent har fått ett första besök, att jämföra med Skåne där man pendlar mellan 60 och 70 procent i vanliga fall.

Bara för 2026 satsas totalt 5,4 miljarder på arbetet inom området. Jag måste säga det igen: Aldrig tidigare har någon regering varit i närheten av att satsa så mycket på psykisk hälsa och psykiatri som den moderatledda regeringen gör just nu.

Vi genomför dessutom en del systemförändringar. Vi river sekretesshinder så att skola, socialtjänst och bup kan samarbeta kring barnet. Vi stärker elevhälsan. Vi sätter in hembesöksprogram tidigt via barnhälsovården. Vi vet att det är bättre att förebygga än att reparera.

Herr talman! Jag ser att jag kommer att dra över min anmälda talartid. Detta är min första debatt i det här utskottet på det här budgetområdet, så jag hoppas på överseende.

För det fjärde stärker vi barnens rätt och det förebyggande arbetet.

Alltför för många barn i vårt land lever i utsatthet – barn som växer upp i hem med våld, missbruk eller kriminalitet, barn som riskerar att placeras eller redan är placerade utanför sina familjer.

Regeringen föreslår i budgeten för 2026 ett paket på nästan 1 miljard kronor för att förebygga att barn och unga far illa eller dras in i gängen. Vi bygger ut och utvecklar familjecentraler, särskilt i utsatta områden, så att barnfamiljer tidigt kan få stöd från barnhälsovård, öppen förskola och socialtjänst under samma tak.

Vi stärker de skolsociala teamen. Vi vet att en gymnasiebehörighet är den bästa skyddsvakten mot kriminalitet och utanförskap.

Samtidigt ger vi socialtjänsten, förutom den nya socialtjänstlagen som ska verka förebyggande, fler verktyg när samtycke saknas så att man kan börja arbeta med en familj tidigare, innan eller kanske i stället för att ett barn behöver omhändertas.

För de barn och unga som slitits in i gängkriminalitet förstärker vi stödet så att den som vill lämna denna kriminalitet får tidiga, samordnade insatser från socialtjänsten och polisen för att faktiskt kunna göra sig fri. Varje barn förtjänar en trygg uppväxt, herr talman.

Jag bläddrar bland mina papper för att korta mitt anförande. Som ni märker är detta frågor som ligger mig väldigt varmt om hjärtat.

Herr talman! Moderaterna genomför viktiga satsningar och historiska reformer som tar svensk hälso- och sjukvård och social omsorg framåt på riktigt. En röst på Moderaterna är en röst på en sjukvård som fungerar bättre, en socialtjänst som förebygger och stöder och en äldreomsorg som är värdig.

Jag yrkar bifall till utskottets budgetförslag.
(Applåder)

Anf. 94 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Herr talman! Jag vill passa på att hälsa ledamoten Noria Manouchi välkommen till ett av alla de repliksiften som vi av tradition brukar ha i socialutskottet.

Till Moderaternas ansvarsområden under denna mandatperiod hör ju funktionshinderspolitiken. Den socialtjänstminister vi har, Camilla Waltersson Grönvall, är ju moderat till partibeteckningen. Därmed får man utgå från att det också har varit ett prioriterat område för Moderaterna under mandatperioden.

Det har man däremot inte kunnat se i resultaten vad gäller funktionshinderspolitiken. Ska man tala om någonting som varit en förlorad mandatperiod skulle jag väl säga att det är det området – ett område där utredning har staplats på utredning men där resultaten har uteblivit.

Vi har en utredning om att göra om ansvaret inom personlig assistans till ett statligt huvudmannaskap. Där har det inte hänt något. Förutsättningen för att göra det är en utredning om behovsbedömningar. Den är inte ens tillsatt ännu. Det finns en utredning om hur färdtjänsten kan förbättras. Den har inte lett till några förändringar från regeringen. Det finns en utredning om ledsagningen som visar att det behöver tillskapas en ny lagstiftning. Där har vi i majoriteten blivit så upprörda att vi till och med har gett regeringen ett tillkännagivande, men ingenting har hänt.

Det sista som borde utredas men inte har utretts är en indexering av schablonen inom den personliga assistansen. Min fråga till ledamoten är: När kommer indexeringen inom schablonen för personlig assistans?

Anf. 95 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågorna.

Det stämmer att det här politikområdet inte har reformerats på lång tid och att mycket behöver göras. Vi delar den uppfattningen. Därför har regeringen tillsatt ett antal utredningar, precis som ledamoten redogör för från talarstolen.

Om en utredning inte når den kvalitetsnivå som regeringen förväntar sig eller inte producerar tillfredsställande underlag kan frågor ta längre tid att arbeta med. Det är viktigt för oss att när vi presenterar reformer, propositioner och olika förslag som ska förbättra en verksamhet ska de vara genomtänkta och genomarbetade, inte förhastade.

Angående när indexering ska ske skulle jag vilja föra ett resonemang med ledamoten om de problem vi har inom området med att kriminella aktörer utnyttjar välfärden. Det är klart att det finns en ambition att se till att pengar kommer på plats och att en indexering ska ske. Detta har många påpekat vid flera tillfällen. Men vi kan inte heller ha ett system som innebär att pengar inte kommer dem med behoven till nytta utan förskingras – anskaffas av kriminella aktörer. Den typen av förslag ger inte de goda effekter vi vill att de ska få på den typen av områden.

Det är min förhoppning att vi ska kunna göra detta under mandatperioden – eller i alla fall under nästa. Men vi behöver också komma till rätta med en hel del av de problem som finns på området.

Anf. 96 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Nu tror jag att ledamoten lite grann blandar ihop olika saker. Att vi ska ha ett fungerande system för kontroll inom den personliga assistansen är vi alla i kammaren överens om. När det gäller kopplingen till uppräkningsen av schablonen för personlig assistans är risken i stället att en för låg uppräkningsen, vilket bland annat Vårdföretagarna har framhållit flera gånger, kommer att leda till att de seriösa företagen slås ut från branschen. Kvar blir kanske kriminella aktörer eller sådana som har ett dåligt uppsåt i den verksamhet de ska bedriva.

Min fråga handlar om när det kommer en indexering. Vid den presskonferens som hölls i samband med att den förra budgeten presenterades sades att en indexering skulle utredas för ett genomförande 2026. När sedan den här budgeten närmade sig upptäckte man att det inte fanns en färdig utredning. I stället ändrade man i den Powerpointpresentation som fanns vid det här tillfället och konstaterade att det skulle ske en utredning men att man inte visste när den skulle komma.

Trycket har varit hårt från funktionsrättsrörelsen. Jag har noterat att ledamöter från Kristdemokraterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna har sagt att de

vill se en indexering presenteras i samband med vårbudgeten. Det enda parti som inte har svarat är det parti som sitter med ansvaret via ministerposten för funktionshinderspolitiken.

Kommer de andra partierna i Tidösamarbetet att få rätt, det vill säga att det kommer en presentation av en indexering i samband med vårbudgeten? Eller kommer Moderaterna att stoppa den?

Anf. 97 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! Precis som ledamoten vet är regeringens ambition att driva ut de kriminella aktörerna ur välfärden. Det är en prioriterad fråga över hela det politiska brädet att bli av med dem som utnyttjar delar av vårt samhälle, de som tyvärr inte har den typen av skyddsmekanismer som borde finnas på plats.

När det gäller ledamotens fråga om indexeringen är min förhoppning att en sådan sker inom en snar framtid.

(Applåder)

Anf. 98 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik:

Fru talman! Varmt välkommen, ledamoten Manouchi, till budgetdebatten på detta otroligt viktiga område: välfärdsområdet.

Det är i en tuff tid som ledamoten kliver in som förstnamn för Moderaterna. Tillväxten är i bottenligan av Europa. Tio år av reallöneökningar är bortspolade. Fattigdomen och den sociala utsattheten har närapå fördubblats de senaste åren, och ungdomsarbetslösheten är på närmare 25 procent – i linje och nivå med Grekland, om jag inte har fel.

I det här läget beslutar Moderaterna att göra tandvården dyrare för unga. Det är något som slår direkt mot dem som redan har det tufft ekonomiskt. Moderaterna sänkte åldern för rätten till avgiftsfri tandvård från 23 till 19. Moderaterna tog bort det dubbla tandvårdsbidraget för alla unga upp till 29 års ålder. Konsekvenserna är enkla, nämligen att fler unga kommer att avstå tandvård och fler kommer att få dyrare problem senare i livet. Vi vet att tandhälsa är en klassfråga från ung till äldre, och vi vet att unga redan skjuter upp tandläkarbesök av ekonomiska skäl.

I det här läget gör regeringen och Sverigedemokraterna situationen värre, samtidigt som man väljer att lägga pengarna på att sänka skatter för dem som har det allra bäst.

Som jag sa i mitt anförande vill vi socialdemokrater återställa stödet. Moderaterna väljer att försämra det. Jag vill bara höra hur ledamoten motiverar att unga ska betala mer för tandvård samtidigt som ni genomför skattesänkningar för höginkomsttagare.

Anf. 99 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! Efter åtta år med socialdemokratiskt styre hade vi facit i hand. Bup-köerna tredubblades, vårdköerna fördubblades, skjutningarna tredubblades, inflationen steg över 10 procent, en liter diesel kostade

28 kronor och skatten var så hög att människor med lägre löner inte klarade månaden.

Detta är det Sverige vi har fått ta över. Då har Socialdemokraternas ledamot, en företrädare för det så kallade arbetarpartiet, mage att stå i talarstolen och ljuga om ungdomsarbetslösheten. Jag vet inte hur många gånger journalister ska behöva skriva om att ungdomsarbetslösheten och de siffror som Magdalena Andersson och hennes partiföreträdare använder sig av är falska, eftersom de inkluderar heltidsstuderande ungdomar.

Är det verkligen ett hederligt sätt att använda sig av statistiken att måla upp Sverige som ett land där ingen ung människa går till jobbet för att de studerar på heltid? Är det Socialdemokraternas mening att de inte borde göra det? Vad är det för signal arbetarpartiet försöker sända ut till vår befolkning när det är så man behandlar statistik?

Bluff och båg. Det är rätt pinsamt.

Tandvården är helt finansierad upp till vuxen ålder. Barn och ungdomar under 19 år har fått lära sig hur de ska ta hand om sina tänder, och när de inte har gjort det fullt ut har de fått hjälp att fixa dem. Så ska det vara, och så vill vi ha det.

När vi tar ansvar för en budget och inte trixar med siffrorna ser vi till att de personer som har störst behov är de som får mest hjälp. I vårt land är det äldre människor som har flest trasiga tänder och lider av dem. Det råder vi nu bot på.

(Applåder)

Anf. 100 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S)
replik:

Fru talman! Ingen ung människa ska behöva välja mellan tandläkaren och hyran. Jag tycker att vi tydligt visar att vi inte behöver en politik som ställer unga mot äldre. Det är en ren och skär prioritering att Moderaterna väljer skattesänkningar före att behålla de tandvårdsstödet som finns, med den avgiftsfria tandvården upp till 23 års ålder och det fördubblade tandvårdsstödet upp till 29 års ålder. Dålig tandhälsa kostar mer i längden, både för individen och för samhället.

Att avstå från tandvård är redan vanligt bland unga, och Moderaterna gör det ännu vanligare.

I går kunde vi ta del av att specialisttandläkarna i Örebro län pekar på att flera unga har tackat nej till behandling eftersom de inte kan betala en del av behandlingen, vilket de nu behöver göra, för att reglera tänderna.

Varför vill man skapa den orättvisan? Varför vill man här och nu göra någonting som den enskilde och samhället kommer att få betala för i längden? Årslånga köer till tandreglering och långa behandlingstider leder nu till att vissa unga måste börja betala på grund av att tidigare kostnadsfria behandlingar inte har hunnit slutföras.

I det här läget behöver regeringen, med bland annat Moderaterna, och Sverigedemokraterna stå för sin prioritering. Min fråga är hur Moderaterna ser på konsekvensen att fler unga nu riskerar att avstå från tandvård

av ekonomiska skäl. Anser ni att det är en rimlig utveckling för Sverige?
(Applåder)

Anf. 101 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! I vanlig ordning lovar Socialdemokraterna allt åt alla när de är i opposition. Jag förstår att det känns hälsosamt för Socialdemokraterna att vara i opposition ibland. Då kan ni sprida de här löftena omkring er och fortsätta ert bedrägliga beteende inför valjarna, Fredrik Lundh Sammeli.

Men när vi tittar på er skuggbudget hittar vi stora hål, faktiskt miljardstora hål. Det är satsningar som inte är finansierade. Ni finansierar inte er arbetsmarknadspolitik, och det saknas finansiering av era byggsubventioner. Det saknas inte minst finansiering av er tänkta indexering av just statsbidragen till regionerna. Allt åt alla slutar med inget åt någon.

Under era år vid makten har de tusentals äldre som är utan tänder och som har så pass ont i munnen att de väljer flytande föda före fast föda blivit allt fler. Det är resultatet av socialdemokratisk politik, av att man vägrar att värna om dem som har arbetat hårt, slitit och gjort rätt för sig under hela livet. De har byggt det här landet. Ni har vägrat prioritera dem.

Vi gör nu en prioritering där alla barn och unga får gratis tandvård upp till vuxen ålder. Men vi ser också till att de som är äldre och har mycket stora behov nu får den hjälp de förtjänar. Vi är nämligen ett parti som värnar om dem som har störst behov.

Det är vad svenska folket får när Moderaterna styr.
(Applåder)

Anf. 102 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Välkommen till de hårda tagen vi har här, ledamoten!

Ledamoten nämnde Stockholm, min region. Då tänker jag förstås nämna Skåne. Vi ser nämligen att det inte går särskilt bra där. Det är ni moderater som styr där tillsammans med Kristdemokraterna och Liberalerna, med SD som stöd. Jag ser att man har ett underskott på 8,5 miljarder. Det kan mätas direkt i vården. Sparplaner har avlöst varandra. Vårdplatser stängs, och personalen tvingas lägga mer tid på att leta besparingar än på att ge patienter vård.

I september i år – det har kanske blivit fantastiska förbättringar, men jag har inte studerat det exakt – hade nästan hälften av patienterna i Skåne som väntar på operation väntat längre än vårdgarantin säger. Det är fler än i både Stockholm och Västra Götaland. Elisabet Lann, sjukvårdsministern som kommer från KD, säger att hon inte tror att mer resurser skulle lösa problemen. När personalen går på knäna menar KD att lösningen är att de ska effektivisera sig ur krisen.

Jag önskar få höra lite kommentarer om den misslyckade vården i Skåne. Visst hade ni behövt en större budget från regeringen?

Anf. 103 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! Inom skånsk sjukvård har man den här mandatperioden fått flera tusen fler anställda, kortare vårdköer och en av de kortaste köerna i landet till bup. Det är resultatet av ett moderat skånskt styre.

Samtidigt läser vi om ledamotens Stockholm där flickor ger sig ut i medierna i desperata försök att få tillgång till vård för sina ätstörningar. Och av dem som står i kön till bup får 8 procent träffa någon från bup. Det är de sämsta siffrorna som någonsin uppmätts. Det är resultatet i ledamotens Stockholm.

Fru talman! Jag vill i alla fall inte leva i en region eller ett land där barn behöver ge sig ut i medierna och vittna om att de blivit bältade på felaktiga grunder och att de missköts på ett sådant sätt inom ätstörningsvården att de i ren desperation väljer att gå ut med namn och bild, trots att de tycker att det är fruktansvärt jobbigt. Men det är vad de tvingas göra under det socialdemokratiska styret. Det är resultatet.

Om svenska folket vill veta vad det innebär när Socialdemokraterna styr med stöd av vänsterpartier kan man vända blicken mot Stockholm. Här har vi resultatet, till skillnad från i Skåne där man anställer fler, kortar köerna och gör en fantastisk skillnad för skåningarna. Tacka vet jag Carl Johan Sonesson, som styr i Skåne!

Anf. 104 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Så här är det: Inom ätstörningsvården i Stockholm har väntetiderna förbättrats otroligt sedan maktövertagandet. Ett rödgrönt lag drog igång detta och tog bort det fuskande bolaget. Till och med Jakob Forssmed har erkänt att väntetiderna går åt rätt håll.

I Stockholm är det nu 2 300 fler anställda i vården, eftersom man har tagit bort de löst anställda. Det har blivit 10 procent fler iva-platser och kortare väntetider till akutmottagningarna. Det genomförs till och med fler operationer. Att fler har anställts är oerhört viktigt. Och väntetiderna minskar inom i princip samtliga områden. Väntetiderna på akutmottagningarna, som under Moderaternas 16-åriga valde växte till de längsta i landet, har minskat varje år sedan 2022.

Vi ser inte längre några uppror bland vårdpersonalen. Det var väldigt många demonstrationer i Stockholmsregionen. Barnmorskor, läkare och patienter var vansinniga på den misskötta, moderatledda vården i Stockholmsregionen.

Jag hoppas verkligen att vi kommer att stå där med ett rödgrönt lag igen.

När det gäller Skåne tror jag att ledamoten ska prata med de anställda i Skåne, fru talman. Man går back med 8,5 miljarder. Vad ger det för vård? Det undrar jag verkligen. Blir det fantastiskt? Har väntetider förkortats? Vad har hänt på iva? You name it.

Jag ser Skåne som ett praktexempel på misskött ekonomi. Om jag var ansvarig i Skåne skulle jag säga till regeringen: Vi måste ha mer medel för att klara av detta, eftersom vården har blivit dyrare. Vi kan inte säga nej till fler patienter i Skåne-regionen på grund av en otroligt dåligt utväxlad budget från regeringen.

(Applåder)

Anf. 105 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! Ledamoten från Vänsterpartiet hoppas på ett fortsatt rödgrönt styre i Stockholm. Men de som inte gör det är de stackars fruktansvärt sjuka flickorna som bevitnar hur vänsterstyret i Stockholm slaktar de vårdinstanser som de är i så stort behov av. De hoppas inte på något fortsatt rödgrönt styre. De vänder sig desperat till medierna för att vittna om er misskötsel i hopp om att få hjälp någon annanstans ifrån, Karin Rågsjö. De hoppas inte, och jag hoppas inte.

Vänsterpartiet hävdar att det inte finns någon kris i Stockholm, trots att köerna till barn- och ungdomspsykiatri är längre än någonsin och trots att man slaktar antalet vårdmottagningar, precis som man för den delen slaktar kollektivtrafiken. Dessutom höjer man skatten.

Jag undrar: Vad gör egentligen Socialdemokraterna och vänsterpartierna i Stockholm med alla pengar? Uppenbarligen satsar man dem inte på vården, med tanke på att resultatet är den typ av vittnesmål som vi alla har tvingats ta del av.

När de här unga flickorna hör av sig till mig undrar de vad de ska göra, eftersom de dörrar till ätstörningsvården i Stockholm som tidigare har varit öppna nu är stängda och låsta av vänsteralternativet. Du kan hoppas att ni får fortsätta styra, ledamoten, men det hoppas ingen annan.

(Applåder)

Anf. 106 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Sverige behöver en välfärd som är tillgänglig och jämlik i hela landet. Det har vi inte i dag – inte inom skolan och inte inom vården. Tyvärr är ojämlikheten stor mellan våra regioner och ibland även inom samma region.

Från Centerpartiets sida kan vi aldrig acceptera att man får räkna med sämre tandstatus eller mer långdragna sjukdomsförlopp om man bor på landsbygden jämfört med storstäderna. Barn ska inte behöva födas i vägrenen för att man inte hann till sjukhuset. Ungdomar ska inte behöva bli suicidala för att man inte får kontakt med bup. Människor ska inte behöva dö i behandlingsbara tillstånd för att man inte får vård i tid. Men de här olikheterna ser vi i dag, och dem vill Centerpartiet lösa genom investeringar i Sveriges landsbygder, genom ett ökat nationellt ansvar där det behövs, genom flexibla lösningar och genom ökad egenmakt.

Svensk hälso- och sjukvård brottas med många utmaningar. Det handlar framför allt om tillgången till vård och om kompetensförsörjningen. Vi kan se att det i dag finns orimliga ojämlikheter över landet. Till stor del handlar det om skillnaden mellan tätbefolkade och glesbefolkade regioner, men det handlar inte bara om det. Staten behöver ta ett större ansvar inom vissa områden men också släppa kontrollen lite grann inom andra områden.

Tyvärr har regeringen förspillt en stor del av den här mandatperioden på att utreda ett förstatligande av vården. Det var redan från början ett dödfött förslag, dels för att det inte finns i närheten av en politisk majoritet för en sådan reform, dels för att ingenting kommer att bli bättre av att 350 000 sjukvårdsanställda styrs av en generaldirektör i Stockholm. Den som tror att ens ett enda nedläggningshotat sjukhus i Sverige skulle räddas när byråkraterna i en sådan organisation börjat räkna på vad som krävs för ett effektivt och rationellt sjukhus och vilket patientunderlag ett sådant sjukhus behöver kan räkna upp en hand. Den väg av nedläggningar av både vårdcentraler och sjukhus som skulle följa på en sådan reform skulle ta en ände med förskräckelse.

Nu avfärdades den frågan av Vårdansvarskommittén. Vad är då problemet? Jo, problemet är att det finns andra områden som faktiskt behöver mer av nationell styrning och som kommittén hade kunnat fokusera på från början om den inte behövt jobba med den övergripande förstatligandefrågan. Från Centerpartiets sida delar vi nämligen slutsatsen att det behövs en starkare nationell kontroll av läkemedel, vaccinationer, screening, luftburna transporter och ytterligare ett par områden. Men nu måste de här områdena utredas på nytt för att man ska kunna komma fram till författningsändringar.

Samtidigt löser inte detta frågan om tillgång till sjukvård i hela landet. Av den anledningen lägger vi från Centerpartiet fram ett skarpt förslag om landsbygdsläkare med 2 miljarder kronor i budget. För dem som bor i Stockholm är inte tillgängligheten till primärvården något stort problem, men för dem som befinner sig på våra landsbygder kan det vara väldigt långt mellan vårdcentralerna. Därför vill vi möjliggöra för små läkardrivna praktiker som kan täcka upp där dagens vårdcentraler har svårt att nå ut och på det sättet öka tillgängligheten till vården.

Nu hjälper inte heller Centerpartiets förslag om det inte finns personal att tillgå på våra landsbygder. Därför vill vi återinföra bastjänstgöringsåret inom tandläkarutbildningen, och vi anslår 900 miljoner för fler platser som ST-läkare i hela landet. En helt färsk rapport från SKR visar dessutom att hälften av Sveriges tandläkare och en tredjedel av Sveriges läkare inom regionerna är utrikes födda. Svensk tandvård och sjukvård vilar alltså till oerhört stor del på vår invandrade befolkning, som förtjänar en stor eloge i dessa tider då Tidöpartierna och Socialdemokraterna tävlar om att få invandrare att känna sig så ovälkomna som möjligt i vårt land.

Ytterligare ett stort problem i svensk sjukvård handlar om väntetider och vårdköer. Tidöpartierna hade när mandatperioden började som mål att kapa köerna, men verkligheten har visat något annat. Trots fagra löften och miljarder av kronor i prestationsbaserade anslag har resultaten inte blivit vad man önskat. Samtidigt ser vi att effektiviteten skiljer sig runt om i landet.

Vi menar att det bästa sättet att nyttja kapaciteten i systemet och premiera dem som är effektiva, antingen det är offentlig eller privat vård, är att låta patienterna själva välja utförare även inom specialistvården från dag ett. Genom 1177 ska man kunna se både kötider och kvalitetsindikatorer för att sedan kunna göra ett medvetet val. Med ett sådant system kommer köerna att minska samtidigt som makten hamnar hos patienterna.

Ett annat problem inom svensk hälso- och sjukvård är den kvinnorelaterade vården, såsom mödrahälsovård, förlossningsvård och klimakterievård. Centerpartiet lägger 600 miljoner kronor mer än regeringen inom det området. Sverige behöver inte bara en jämlik vård. Sverige behöver också en jämställd vård.

Inom socialutskottets ansvarsområde ligger även ett annat av mandatperiodens stora sorgebarn, nämligen funktionshinderspolitiken. De vackra orden har staplats på hög i debatter och panelsamtal, men resultaten har uteblivit. Högen av rapporter på Regeringskansliets bord har vuxit sig allt större under mandatperioden, men de nödvändiga reformerna har inte kommit på plats.

Fortfarande väntar vi på förslag om ett ändrat huvudmannaskap inom personlig assistans, men framför allt väntar vi på den nödvändiga utredningen om att säkerställa behovsbedömningarna, så att huvudmannaskapet över huvud taget kan förflyttas. Fortfarande väntar vi på förslag om att återupprätta färdtjänsten utifrån den rapport som Trafikanalys har lämnat. Fortfarande väntar vi på en ny lagstiftning om ledsagning efter riksdagens tillkännagivande för ett och ett halvt år sedan. Fortfarande väntar vi på en indexering av schablonen inom personlig assistans efter förra årets brutna löfte. Frågan är alltså om ett förslag till index kommer att komma före valet.

Från Centerpartiets sida är vi inte heller nöjda med regeringens låga uppräknings av schablonen för 2026 med 1,5 procent. Vi markerar det genom att räkna upp den till 2 procent och tillföra 135 miljoner kronor till den personliga assistansen.

Inte heller svensk äldreomsorg skulle fungera utan våra invandrare. Omkring en tredjedel av personalen har utländsk bakgrund. Sammantaget gör man ett fantastiskt arbete, men ofta är det alldeles för små marginaler och ett svagt ledarskap. Enligt Socialstyrelsen går det 50 medarbetare per chef. För att stärka ledarskapet vill Centerpartiet se en obligatorisk ledarutbildning för dem som får cheftjänster inom äldreomsorgen, liknande rektorsutbildningen. Samtidigt beskrivs arbetsbelastningen hos personalen ha ökat under senare år, och sjukskrivningstalen är alldeles för höga.

Problemet är störst i norra Sverige, och på sina ställen har personalbristen dessutom späts på av regeringens beslut om orimliga lönegolv för arbetskraftsinvandring. Vad som däremot är bra är den fortsatta satsningen på Äldreomsorgslyftet för att trygga kompetensen hos personalen.

Sist är jag också tvungen att kommentera regeringens arbete för barn och unga. Trots en ny

socialtjänstlag som betonar det förebyggande arbetet förefaller det som att hela politiken handlar om repression i stället för att förebygga.

Under hela mandatperioden har Centerpartiet krävt att vi måste komma till rätta med problemen på Statens institutionsstyrelsens vårdhem samt säkra upp vården på våra HVB-hem. Vi står helt bakom att överföra LSU-vården från Sis till Kriminalvården, men fram till dess måste verksamheten även för denna grupp fortsätta att utvecklas.

Regeringens besked om att man nu vill sätta 13-åringar i fängelse tar vi däremot helt avstånd ifrån. Har regeringen helt gett upp om barn och unga? Barn under 15 år ska inte sitta i fängelse utan få vård och hjälp på statens institutioner för att komma ur den kriminella identiteten.

Det är de vuxna som utnyttjar de här barnen som ska bestraffas. Samtidigt måste vi se till att nyrekryteringen upphör. Det är där det förebyggande arbetet kommer in och den nya socialtjänstlagen.

Det handlar för all del om såväl socialtjänsten som skolan och civilsamhället. Barn och unga måste framför allt se att det finns en bättre väg att välja i livet.

Fru talman! Centerpartiet strävar efter en vård och omsorg som finns tillgänglig för alla och som utgår från den enskilda människans behov. Rätten till självbestämmande och inflytande över den vård och omsorg som ges måste gälla alla.

Vare sig det handlar om äldreomsorg, funktionsrätt, sociala insatser eller hälso- och sjukvård ska man kunna förvänta sig att den är både jämlik och tillgänglig, oberoende av var i landet man bor.

Anf. 107 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman! Jag vill börja med att varmt yrka bifall till regeringens och utskottets förslag.

Det här området av svensk politik är oerhört betydelsefullt för sjuka, sköra och utsatta människors och självklart också för alla dessa människors anhöriga. Även de får bättre stöd med den budget som vi nu debatterar.

Jag vill kort nämna just de anhöriga. Jag är väldigt glad över att vi stärker det nationella stödet till stöddlinjer för anhöriga för att kunna stötta dem bättre.

Den satsningen kompletterar väldigt väl den större anhängigreform som regeringen håller på att genomdriva för att stärka just anhängigkontakter och insatser för fler. Det gäller till exempel även syskon, som tidigare har glömts bort i lagstiftningen och i sin vardag.

Sedan vill jag ägna mycket tid åt unga människor. Här satsar regeringen 200 miljoner för bättre elevhälsa för alla barn runt om i landet. Dessutom genomförs nu äntligen den reform som Liberalerna har slitit länge för: För vissa barn måste föräldrarna kunna vabba för möten i skolan. Det kan vara barn med funktionsnedsättningar eller barn med diabetes där skolan behöver veta vad barnet behöver för att kunna ha en trygg skoldag.

Tidigare har de här barnen på något sätt magiskt tillfrisknat på sin väg till skolan och betraktats som helt

friska. Föräldrar har varit tvungna att ta tjänstledigt eller att ta ut semesterdagar för möten med skolan om barnets sjukdom eller barnets behov. Nu är det äntligen slut med det. Det gör mig väldigt glad.

Fru talman! Den psykiska ohälsan bland unga är ett av vår tids stora bekymmer. Därför har vi satsat rekordmycket på barn- och ungdomspsykiatri. Vi förstärker och förlänger nu de satsningarna ytterligare. Vi satsar också en halv miljard på primärvården för att ge barn och unga människor insatser i tid.

Fru talman! En del barn som behöver stöd behöver inte just vård. På det sociala området behövs verkligen kraft och trygghet genom hela kedjan.

Fru talman! Jag vill ägna min talartid i dag åt de allra mest utsatta barnen, de ibland så gott som osynliga.

En viktig del vi gör där är att vi förstärker arbetet mot hemlöshet. Det gör vi självklart genom Bostad först för vuxna, men vi gör också mycket för barnfamiljer. Det gäller att i allra möjligaste mån förebygga att man någonsin vräker barnfamiljer.

Barns hem är naturligtvis grunden för nästan allt i deras värld. Barn som far illa måste genom hela sin vardag få bättre stöd tidigt än vad de har fått tidigare.

Där är jag väldigt glad över stort som smått. Jag är glad över att föräldrar nu även kommer att kunna vabba för möten med socialtjänsten för att kunna vara del av tidigare insatser som kan stötta deras barn.

Jag är glad över det så kallade mellantvånget som vi nu inför. Föräldrar som inte riktigt klarar av att vara föräldrar, som kanske är skälet till att barnen mår dåligt, ska kunna tvingas till insatser även om det är mot deras vilja. Barnens rätt måste gå före föräldrarnas rätt.

Fru talman! Vi klubbar också en nationell strategi för att bekämpa våld mot barn. Vi måste som samhälle ta vårt ansvar för dessa barn. Vi måste hjälpa dem med just det som de behöver. Vi ska inte ta någon hänsyn till andra saker, utan barnen måste vara de vi ser till.

Trots att kommunernas stöd såklart är helt avgörande händer det i dag att det är kommunens ekonomi som avgör om ett barn får stöd och vilket stöd, om ett barn omhändertas, när barnet omhändertas och vad som händer sedan. Detta är djupt sorgesamt, och det gör mig förbannad.

Den liberala borgerliga regeringen skjuter nu till pengar så att barn ska få den hjälp som är bäst för dem och inget annat. Det handlar inte om vad som är bäst för kommunens ekonomi.

Nu talar jag om de mest utsatta barnen. Det är de som växer upp till att bli vårt lands trasigaste människor, och ibland också de farligaste människorna.

Helst ska naturligtvis inget barn behöva Sis, Statens institutionsstyrelse. Men för de barn som gör det skjuter vi nu till en halv miljard, 500 miljoner kronor i snitt, per år för fler platser på Sis med mer trygghet, mer kompetens och vård som faktiskt gör skillnad.

Sis får också tydligare befogenheter att stoppa narkotika, vapen och hotfulla situationer innan de ens uppstår. Regeringens satsning gör vardagen tryggare för personalen, men framför allt för de unga människor

som har placerats på Sis för att få en ny riktning i sina liv och en ny chans. De ska inte fortsätta att fara illa när samhället har tagit över ansvaret för dem.

Som ni har hört kavlar regeringen nu upp ärmarna för att förebygga och att se till att barn aldrig står chanslösa, att de aldrig lämnas utan stöd för länge och att de aldrig dras in i kriminalitet.

Inga barn ska känna att deras liv är mindre värda än alla andra barns, eller kanske i värsta fall att det inte är värt något. Samtidigt vet vi att det inte räcker hela vägen. Ibland kommer de ändå att hamna snett. Det gäller framför allt dem som inte har fått det förebyggande arbete som behövdes i tid.

Därför satsar vi på avhopparverksamhet. Det ska aldrig vara för sent. Den som vill lämna kriminalitet bakom sig ska få en verklig chans att göra det. Samhällets stöd måste stå stadigt för den som har bestämt sig för att försöka att ta sig loss från gängen. Samhällets stöd kan inte ges för tidigt, men det ska heller aldrig vara för sent.

Fru talman! Jag skulle kunna berätta på samma sätt om många andra politikområden. På samma sätt som jag nu har talat om barn skulle jag kunna tala om vårt fokus på tandvård. Där förs behovsprincipen äntligen in. De med de allra största behoven ska nu få de allra största miljardsatsningarna.

Jag skulle kunna tala på samma sätt om psykiatri, där vi även för vuxna gör stora satsningar. Det gäller också satsningarna på vård i tid. Ingen ska behöva vänta i en vårdkö. Man ska naturligtvis få hjälp när man blir sjuk.

Oavsett vilket område vi väljer måste fokus för Liberalerna och för denna regering vara att de mest utsatta ska få de största reformerna, de största förbättringarna och det allra bästa stödet.

Det är därför jag är så stolt över denna budget, för det är precis det vi gör. Det här gäller i sjukvården, i vår sjukvårdspolitik, för de anhöriga, för dem som tidigare har varit osynliga och absolut för de barn som aldrig ska känna att de är bortglömda i ett av världens bästa länder.

Det ska finnas kraft och trygghet, fru talman, genom hela kedjan, oavsett om vi är barn eller äldre eller om vi på något sätt far illa under våra liv. Så, fru talman, bygger vi ett samhälle som vi kan tro på.

I detta anförande instämde Gustaf Göthberg (M).

Anf. 108 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Lina Nordquist, för anförandet!

Ett av de stora problemen och en av de stora utmaningarna inom svensk sjukvård är kompetensförsörjningen, och det gäller inte bara inom sjukvården utan även inom omsorgen i välfärdssektorn.

Låt oss se på personalen inom vård och omsorg i dag. En tredjedel av undersköterskorna har utländsk bakgrund, och samma sak gäller hälften av tandläkarna och en tredjedel av läkarna. Enligt ett tidigare

anförande från Sverigedemokraterna behövs inte de här personerna i svensk vård, och det bästa vore om de lämnade landet så att det blev som vi hade det på 50- och 60-talet, vad nu det skulle innebära.

I dag kan vi tyvärr se att både kompetensutvandringen och kompetensutvisningen ur Sverige är stora. Människor som i dag har tjänster inom välfärden lämnar landet. En av anledningarna är det statliga lönegolv på 90 procent av medianlönen som har införts. Det är 33 390 kronor, vilket kan jämföras med ingångslönen för ett vårdbiträde, som ligger någonstans mellan 24 000 och 27 000, eller ingångslönen för en undersköterska, som ligger någonstans mellan 27 000 och 30 000.

Samtidigt lägger regeringen enorma summor på återvandringsbidrag för att få människor att lämna Sverige.

Min fråga, fru talman, är: Varför är det så viktigt att få människor att lämna Sverige i stället för att låta dem jobba inom den välfärd där vi så väl behöver dem?

Anf. 109 LINA NORDQUIST (L) replik:

Fru talman och ledamoten! Låt mig börja med att tala om hur Sverige byggdes starkt. Det är ett faktum att vi alltid har behövt invandring, ända sedan valloernas tid med smedjor och bruk och senare under industrialiseringen och under Sveriges process att bli ett starkt och rikt land. Också de gånger vi inte har vetat att vi har behövt invandringen har den alltid gjort Sverige starkare. Så är det.

Sedan har vi under senare år haft stora bekymmer med ett väldigt lågt lönegolv, som har gjort att människor har farit illa i Sverige. I ett rikt land med en på många sätt fantastisk arbetsmarknad har personer som jobbar med att byta däck i värsta fall tvingats sova på däckfirman, och andra har utnyttjats på nagelsalonger. Vi har haft synen att alla arbetsgivare är vänliga, men det har inte varit sant.

Jag är därför glad över att vi inte längre tillåter lönedumpning. Samtidigt är det för mig som liberal otroligt viktigt att regeringen när man höjer lönegolvet och säger att människor ska ha en bra lön när de kommer till Sverige som arbetskraftsinvandrare också säger att det finns yrken som inte har den höga lön som regeringen nu har förhandlat fram mellan olika partier.

Det betyder att vi behöver en undantagslista. Det finns massor med bristyrken, sannolikt över ett hundratal, där vi måste göra undantag. De viktiga bidrag som människor från andra länder är för oss här ska de kunna fortsätta att vara. Det tycker jag är helt avgörande.

Anf. 110 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Arbetskraftsinvandringen är för all del inte den stora frågan för svensk välfärd, men vi har sett exempel från norra Sverige där man har varit tvungen att stänga ned verksamhet inom äldreomsorgen för att det inte har fungerat när man har behövt utvisa arbetskraftsinvandrare.

Golvet på 90 procent innebär att man inte kan anställa vare sig undersköterskor eller vårdbiträden inom svensk välfärd, för man når inte upp till detta.

När det gäller undantagslistan, som ledamoten pratar om, kommer det enligt vad jag har hört från de förhandlingar som pågår mellan era partier inte att bli någon sådan, utan det kommer att bli dessa 90 procent. Men det återstår att se. Jag kan bara se byråkratin framför mig när man ska komma överens om vilka yrken som ska undantas från lönegolvet. Det bästa vore att låta parterna sköta den delen.

Det var inte bara när vi hade invandring till Sverige tillbaka i tiden som vi blev beroende av invandrad arbetskraft, utan det gäller inte minst de senaste tio åren. Ibland låter det som att det bara handlar om den svårartade asylinvandringen och att människor har hamnat i arbetslöshet under de senaste tio åren.

SKR visar dock i en rapport som släpptes häromdagen att 4 000 läkare, 2 000 sjuksköterskor och 33 000 undersköterskor och vårdbiträden med utländsk bakgrund har anställts i svenska kommuner och regioner under de senaste tio åren. Vi är alltså helt beroende av dessa människor.

Det låter inte som att Sverigedemokraterna och Liberalerna är på samma linje, men man sitter i samma båt. Vilken politik är det egentligen som gäller från regeringens sida – är det bra för svensk välfärd med alla de invandrare som jobbar där, eller är det dåligt?

Anf. 111 LINA NORDQUIST (L) replik:

Fru talman! Jag ska försöka låta bli att skratta, men det blir ju väldigt intressant om Centerpartiet ska sitta i samma båt som sitt lag och försöka tycka samma sak som Vänsterpartiet, tycka samma sak som Socialdemokraterna och tycka samma sak som Miljöpartiet.

Jag tror att även ledamoten är medveten om att det faktum att man samarbetar och enas om frågor för att göra Sverige starkare inte betyder att partier börjar tycka likadant i alla frågor. Så är det naturligtvis inte.

Liberalernas uppfattning är att det även när det är svårt behövs liberal politik för att bygga Sverige starkare. Vi tänker aldrig ställa oss och säga: Vi tänker bara samarbeta med oss själva, för vi är inte intresserade av att försöka kompromissa, nå framåt och försöka få genomslag hos invånarna för vår politik!

Vi kommer aldrig att säga nej till samarbete. Vi tycker att Sverige i lätta tider och i svåra tider behöver mer liberal politik. Och den är inte ord i en talarstol, utan den är verkliga reformer som hjälper i människors liv.

Jag kan inte låta bli att avsluta med att ställa en fråga. När nu ledamoten är så intresserad av lönerna och villkoren för människor i omsorgen, varför lägger då Centerpartiet nästan en halv miljard mindre än regeringen på detta utgiftsområde? Trots alla dessa satsningar är er summa drygt 400 miljoner mindre än vad vi satsar. Det är väl ändå lite konstigt?

(Applåder)
(forts. § 18)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.48 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 14 Beslut om ärende som slutdebatterats den 3 december

UU1 Utgiftsområde 5 Internationell samverkan
Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 4 december

SoU11 Stärkt skydd för barn som riskerar att fara illa

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU1 Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU2 Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU4 Utgiftsområde 8 Migration

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 9 december

CU1 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik
Punkt 1 (Bostadspolitiskt mål)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

273 för utskottet

21 för res.

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 91 S, 61 SD, 59 M, 19 C, 15 KD, 14 MP, 13 L, 1 -

För res.: 1 S, 18 V, 2 -

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 C, 4 V, 4 KD, 4 MP, 3 L, 1 -

Carina Ödebrink (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU1 Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Punkt 1 (Mål för utgiftsområde 10)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

274 för utskottet

20 för res.

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 61 SD, 59 M, 19 C, 15 KD,
14 MP, 13 L, 1 -

För res.: 18 V, 2 -

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 C, 4 V, 4 KD,
4 MP, 3 L, 1 -

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU3 Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU14 Ytterligare en avdelning i Lagrådet

Kammaren biföll utskottets förslag.

UFöU2 Svenskt bidrag till Natos avskräckning och försvar under 2026

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Kärnvapen användning)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

273 för utskottet

19 för res.

2 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 61 SD, 59 M, 19 C, 15 KD,
14 MP, 13 L

För res.: 18 V, 1 -

Avstod: 2 -

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 C, 4 V, 4 KD,
4 MP, 3 L, 1 -

FöU1 Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap

Punkt 4 (Övriga grundorganisationsfrågor)

1. utskottet

2. res. (S)

Votering:

199 för utskottet

92 för res.

3 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 SD, 59 M, 19 C, 18 V, 15 KD,
14 MP, 13 L

För res.: 92 S

Avstod: 3 -

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 C, 4 V, 4 KD,
4 MP, 3 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU2 Ett starkt skydd för nätverks- och informationssystem – en ny cybersäkerhetslag

Punkt 2 (Finansieringen av den nya lagen)

1. utskottet

2. res. 1 (V, MP)

Votering:

259 för utskottet

34 för res. 1

1 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 61 SD, 59 M, 19 C, 15 KD, 13 L

För res. 1: 18 V, 14 MP, 2 -

Avstod: 1 -

Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 C, 4 V, 4 KD,
4 MP, 3 L, 1 -

Punkt 3 (Ledningens ansvar)

1. utskottet

2. res. 2 (C)

Votering:

271 för utskottet

19 för res. 2

3 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 60 SD, 59 M, 18 V, 15 KD,
14 MP, 13 L

För res. 2: 19 C

Avstod: 3 -

Frånvarande: 14 S, 12 SD, 9 M, 5 C, 4 V, 4 KD,
4 MP, 3 L, 1 -

Christian Lindefjärd (SD) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 4 (Påverkan på mindre företag och organisationer)

1. utskottet

2. res. 3 (V, C, MP)

Votering:

241 för utskottet

53 för res. 3
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 92 S, 61 SD, 59 M, 15 KD, 13 L, 1 -
För res. 3: 19 C, 18 V, 14 MP, 2 -
Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 C, 4 V, 4 KD,
4 MP, 3 L, 1 -

Punkt 6 (Cyberpolitikens utveckling)

1. utskottet
2. res. 5 (S)
Votering:
199 för utskottet
92 för res. 5
3 avstod
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 61 SD, 59 M, 19 C, 18 V, 15 KD,
14 MP, 13 L
För res. 5: 92 S
Avstod: 3 -
Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 C, 4 V, 4 KD,
4 MP, 3 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU5 Kommissionens arbetsprogram 2026

Utskottets förslag till beslut med godkännande av
1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 1 (S)
3. motiveringen i res. 2 (V)
4. motiveringen i res. 3 (C)
5. motiveringen i res. 4 (MP)
Förberedande votering 1:
20 för res. 3
14 för res. 4
260 avstod
55 frånvarande
Kammaren biträdde res. 3.
Anders Ekegren (L) anmälde att han avsett att avstå
från att rösta men markerats ha röstat ja.
Förberedande votering 2:
18 för res. 2
19 för res. 3
257 avstod
55 frånvarande
Kammaren biträdde res. 3.
Förberedande votering 3:
92 för res. 1
19 för res. 3
183 avstod
55 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.
Huvudvotering:
149 för utskottet
92 för res. 1
53 avstod

55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med god-
kännande av utskottets motivering.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 61 SD, 59 M, 15 KD, 1 MP, 13 L
För res. 1: 92 S
Avstod: 19 C, 18 V, 13 MP, 3 -
Frånvarande: 14 S, 11 SD, 9 M, 5 C, 4 V, 4 KD,
4 MP, 3 L, 1 -
Amanda Palmstierna (MP) anmälde att hon avsett att
avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Meddelande om inställd votering

Andre vice talmannen meddelade att voteringen
torsdagen den 11 december skulle utgå.
Nästa votering skulle därmed äga rum tisdagen den
16 december.

§ 18 (forts. från § 13) Hälsovård, sjukvård och social omsorg (forts. SoU1)

Anf. 112 NILS SEYE LARSEN (MP):

Fru talman! Natten mellan den 13 och 14 maj 2005
kom mitt liv att förändras för alltid. Som ung student
på fest tillsammans med mina vänner vid Nydalasjön i
Umeå fick jag den dumma idén att ta ett dopp i sjön
utan att tänka på hur djupt det var. Jag hoppade i med
huvudet före, vilket gjorde att min ryggmärg trycktes
ihop och att jag förlorade kontakten med min kropp.
Från det att mina vänner räddade mig ur vattnet till
dess att ambulanspersonalen tog vid och sedan hela
vägen genom de nio månader på sjukhuset som sedan
följde kom vårdpersonalen att vara helt avgörande för
mig i mitt liv.

Jag tänker på ambulanspersonalens fantastiska sätt
att ta hand om mig i en så chockartad situation liksom
på akutsjukvården och läkarna där som hastigt tvinga-
des fatta viktiga beslut. Så här i efterhand inser jag att
det var korrekta beslut. Jag tänker också på alla under-
sköterskor och sjuksköterskor på intensivvårdsavdel-
ningen och neurointensiven som fanns där genom alla
mina dalar och svackor. Nätterna var värst. Det var då
mardrömmarna tog vid. Men jag tänker på att jag alltid
hade någon som tog hand om mig, lyssnade, fanns för
mig och torkade tårarna på min kind när jag ännu inte
själv kunde göra det.

Jag tänker på alla sjukgymnaster, arbetsterapeuter,
kuratorer och läkare som gav mig motivation och
hopp, vård och behandling och som förberedde mig för
det nya liv som väntade. De finns alla i mitt hjärta och
är en stor anledning till att jag är här i dag.

Det här är min vårdberättelse, och det finns tusen-
tals andra i livets olika skeden. Men om det finns en
sak som jag har lärt mig av det hela är det att när vård-
personalen får förutsättningar att göra det de vill, det
de är utbildade för, deras jobb – att vårda med omsorg

– är det ovärderligt och säkerligen givande och meningsfullt arbete.

Därför gör det så ont att se hur villkoren för de människor som bar mig genom min svåraste tid försämrats år efter år. I en artikel i Dagens Nyheter skrev generaldirektören för Arbetsmiljöverket nyligen att svensk sjukvård pressas till gränsen, och det är personalen och patienterna som betalar det högsta priset. Tre av fyra arbetsplatser inom sjukvården prickades när Arbetsmiljöverket gjorde inspektioner. Bristerna är välkända, men problemen kvarstår år efter år. Resultaten från Arbetsmiljöverkets nationella tillsyn lämnar ingen i tvivel: Svensk sjukvård har ett strukturellt arbetsmiljöproblem som nu är så allvarligt att det påverkar både vårdens kvalitet och vårdpersonalens hälsa.

Svensk hälso- och sjukvård befinner sig med andra ord i ett mycket ansträngt läge, och underfinansieringen av sjukvården förvärrar situationen. Trots det skär regeringen i årets budget ned på de statliga medlen till sjukvården. Man har valt att prioritera skattesänkningar för de allra rikaste, medan sjukvårdens ovärderliga personal går på knäna.

För Miljöpartiet är det helt fel väg att gå. I vår budget gör vi därför stora satsningar på sjukvården. Vi satsar 3 miljarder i ett sektorsbidrag till sjukvården för att kunna ge regionerna förutsättningar att satsa på vården och personalen och på att kunna anställa fler och förbättra arbetsvillkoren för vårdens ovärderliga medarbetare. Vi satsar 1,5 miljarder på ett primärvårdslyft för att stärka primärvården i hela landet. Det är en långsiktig satsning för att få en fungerande primärvård, som utgör navet i din vård, oavsett var du bor.

När det gäller kvinnohälsa, mödravård och förlossningsvård vet vi att det finns stora brister runt om i Sverige. Det gäller både bristande kunskap om kvinnospecifika sjukdomar och brister i behandling i fråga om kontinuitet och diagnostisering. Många kvinnor upplever att sjukvården inte lyssnar på dem och inte tar deras problem på allvar. Trots det väljer regeringen i årets budget att minska satsningarna på kvinnosjukvården och förlossningsvården med över en tredjedel. För Miljöpartiet är detta oacceptabelt, och vi väljer därför att satsa 600 miljoner kronor på en förstärkt kvinnosjukvård och förlossningsvård.

Fru talman! Vi vet att trycket på barn- och ungdomspsykiatri är hårt och att de har svårt att mäta med. För barn och unga som desperat väntar på hjälp kan det få konsekvenser som följer med genom hela livet. Barn och unga måste kunna få hjälp i tid, och det gäller även vid övergången till vuxenlivet. Fungerar inte denna övergång kan konsekvenserna bli förödande, för individen såväl som för samhället. Därför vill Miljöpartiet satsa en halv miljard på att förstärka psykiatri, med särskilt fokus på övergången mellan barn- och ungdomspsykiatri och vuxenpsykiatri.

Fru talman! Regeringens val att ersätta långsiktighet inom sjukvården med detaljstyrning är fel väg att gå. Prestationsbaserade ersättningar kopplade till vårdplatser och köer leder i bästa fall till en marginell förändring. Det leder också till mer administration och

mer press på personalen men inte till långsiktigt bättre vård. Regionerna behöver inte detaljstyrning och kort-siktig ryckighet från Stockholm. De behöver resurser och långsiktigt hållbara förutsättningar för att kunna planera vården utifrån sina regionala behov.

Fru talman! Vi säger nej till högre läkemedelskostnader och det höjda högkostnadsskyddet för läkemedel, som drabbar sjuka, äldre och personer med olika funktionsnedsättningar värst och slår hårdast mot de mest utsatta i samhället. Ingen ska behöva avstå nödvändig medicin för att man inte har råd. I vår budget väljer vi därför att skjuta till över 2 miljarder för att sänka högkostnadsskyddet för läkemedel till den nivå som gällde före regeringens kraftiga höjning.

Under de senaste decennierna har vi tyvärr fått se hur stödet för personer med funktionsnedsättning försämrats markant. Det är människor som nekats eller blivit av med sin assistans, ledsagning eller färdtjänst – listan kan göras lång. Detta är fullständigt oacceptabelt, och det är med sorg jag konstaterar att vi i Sverige kommit allt längre från vårt mål om universell tillgänglighet och full delaktighet.

För oss i Miljöpartiet är det självklart att det behövs ett rejält omtag. Vi satsar 70 miljoner kronor på kostnadsfri ledsagning för personer med synnedsättning. Det är ofattbart att vi i Sverige har personer med synnedsättning som blir ofrivilligt isolerade från samhället i stort för att de endast får en ytterst begränsad ledsagning, som dessutom kan kosta dyrt beroende på var i landet man bor. Vi behöver få till en ny ledsagningslag och en kostnadsfri ledsagning.

För personer med personlig assistans är de personliga assistenterna helt avgörande för livet. För att de ska kunna behålla sina personliga assistenter är det självklart att man behöver kunna erbjuda rimliga anställningsvillkor. Därför blev regeringens budget ett dubbelt svek, dels för att den utlovade indexuppräkningsen av assistansersättningen uteblev, dels för att uppräkningsen var så katastrofalt låg.

Detta är ett dråpslag mot den personliga assistansen som vi i Miljöpartiet inte kan acceptera. Därför väljer vi att i vår budget satsa 475 miljoner kronor på att höja assistansersättningen med 3 procent.

Fru talman! I somras kom en ny socialtjänstlag, den största socialpolitiska förändringen på nästan 50 år. Den innebär en markant ambitionshöjning för en förebyggande och kunskapsbaserad socialtjänst. Men om resursförstärkningarna uteblir riskerar denna reform att stanna vid vackra ord utan praktisk förändring.

Vi måste satsa på det förebyggande arbetet, och därför har vi i Miljöpartiet valt en satsning på just socialtjänstens förebyggande arbete med 300 miljoner kronor.

Fru talman! Vi har mindre än ett år kvar till valet. Det står nu helt klart att regeringens linje är nedskärningar, detaljstyrning och försämrade villkor för vårdens personal.

Miljöpartiets linje är den motsatta. Vi satsar på välfärden och sjukvården. Vi prioriterar en välfungerande välfärd i hela landet framför skattesänkningar för de

allra rikaste. Vi satsar på sjukvårdens personal och deras arbetsmiljö.

Det är så vi behåller sjukvårdens ovärderliga medarbetare. Det är så vi långsiktigt kortar vårdköerna. Det är så vi stärker patientsäkerheten, och det är så vi bygger en sjukvård som håller – i dag, i morgon och för framtiden.

(Applåder)

Jag kan inte yrka bifall till vår budget hur mycket jag än skulle önska det, men vi har ett särskilt yttrande för den som vill läsa mer.

I detta anförande instämde Camilla Hansén, Katarina Luhr och Jan Riise (alla MP).

Anf. 113 MAJ KARLSSON (V):

Fru talman! För mig och mitt parti är barns rätt till ett gott liv inte en slogan. Det är ett löfte, som ska gälla alla barn. För den mark vi krattar åt de barn som växer upp i Sverige i dag blir den jord som framtidens vuxna ska stå på.

Ett samhälle är aldrig starkare än sin svagaste länk. I Sverige står vi i dag med en kedja där länk efter länk håller på att brista. Bostadsköerna är historiskt långa, hyrorna skenar och arbetslösheten är rekordhög. Matpriser och elpriser pressar hushållen till bristningsgränsen.

I en lågkonjunktur och en tid av hög inflation skulle man kunna tro att regeringen inser att när alla drabbas hårt drabbas vissa nästan outhärdligt hårt. De som alltid drabbas värst i varje kris är kvinnor och barn, och så är det även nu. Glappet mellan barn som lever i trygg ekonomisk stabilitet och barn som inte gör det har ökat dramatiskt. Det är 200 000 barn i Sverige som lever i fattigdom, men det verkar inte påverka den här regeringen över huvud taget, i alla fall inte om man ser till deras politik. I den SD-ledda regeringens prioriteringar ingår inte att varje barn ska kunna ta det mest grundläggande för givet. För dem är det uppenbarligen acceptabelt att vissa barn faller hårt.

Fru talman! Finansministern talar om frihetsreformer när hon sänker skatten. Men vilken frihet känner tioåriga Anders av? Anders oroar sig för att pengarna inte ska räcka till hyran och vågar inte säga att han behöver nya skor. Han vet att elen blivit dyr och att det måste vändas på varje krona. Han tillhör inte den grupp som får del av skattesänkningarna. Han är bara ett barn som får ta hela smällen i den ekonomiska krisen – ett av 200 000 barn som hamnat i regeringens döda vinke.

Att detta är regeringens linje blir ännu tydligare när de i årets budget deklarerar att de vill införa ett bidragstak – ett tak som inte lyfter människor utan pressar dem ännu djupare ned i ekonomisk utsatthet. Regeringen försöker måla upp försörjningsstöd som en bekväm tillvaro och använder överdrivna och direkt felaktiga exempel. Man låtsas som att bidrag staplas. Man får det att låta som att stora barnfamiljer lever lyxliv. Man gaslightar människor genom att påstå att det här är för att barn ska se sina föräldrar gå till jobbet,

samtidigt som regeringens egen politik gör att människor förlorar sina jobb varje dag och arbetslösheten når nya rekordnivåer. Men ansvaret för detta tänker man skjuta över på barnfamiljer.

I sin egen budget skriver regeringen att andelen som får försörjningsstöd minskar, vilket den gjort länge. Det är andelen som tvingas leva länge på stödet som ökar. Vad regeringen inte nämner är att de flesta mottagare är ensamstående män. Då hade man behövt erkänna att reformen inte slår mot dem utan mot barnfamiljer.

Det har heller aldrig varit så svårt att leva på försörjningsstöd som nu. Aldrig har det lönat sig så mycket att arbeta, förutsatt att man lyckas få ett jobb. Men detta talar regeringen tyst om, för om sanningen låg på bordet hade ingen kunnat försvara denna politik. Då hade det blivit tydligt att det är barn i ekonomisk utsatthet som regeringen har valt att ge sig på.

Fru talman! Barnfattigdom låter som något som försvinner när barnet växer upp, men så är det inte. Ett barn som växer upp i fattigdom bär med sig konsekvenserna genom hela livet. De barn som går hungriga i dag riskerar att leva i djup utsatthet i morgon. För barn som växer upp utan grundtrygghet krymper livschanserna år för år.

I min egen stad Göteborg kan du ta spårvagnen från våra rikaste till våra fattigaste områden och se hur livslängden sjunker hållplats för hållplats. I dag skiljer det nästan åtta år i livslängd mellan Saltholmen och Bergsjön. Vad kommer den siffran att vara efter ännu fler år av högerns ekonomiska politik?

Regeringens politik kostar inte bara barnen deras trygghet i dag. Den kostar dem deras morgondag. I vissa fall kostar den dem till och med deras livstid. Det låter hårt, men det är inte mindre sant.

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet vill bygga ett land där verklig frihet råder, där människor får bidra, får känna sig behövda och får leva i trygghet. Vi vet att ett barns uppväxt är samhällets stomme, där allt börjar.

Vi vill att varje barn i Sverige ska kunna vakna i ett tryggt hem med frukost på bordet. Vi vill att deras föräldrar ska kunna gå till ett riktigt jobb på en fungerande arbetsmarknad och att barnen ska få gå till en skola där deras utbildning står i centrum och ha en fritid där de känner mening och gemenskap. Det handlar om prioriteringar. Det handlar om värderingar.

Ett samhälle är aldrig starkare än sin svagaste länk, och när den svagaste länken blir våra barn är det inte barnen som behöver bestraffas. Då behöver vi en ny regering.

(Applåder)

Anf. 114 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Statsminister Ulf Kristersson kan starta sin dag när han vill. Han kan ta en promenad i skogen, grilla med familjen och välja vilken tröja han vill ha på sig. Han kan ta en varm dusch kanske lite för länge ibland och till och med ta sig tiden att laga en härlig lasagne. Men enligt regeringen och

Sverigedemokraterna ska den friheten bara gälla vissa och inte alla.

I dag har inte personer med funktionsnedsättning den friheten. För dem innebär inte LSS-insatser som personlig assistans eller ledsagning några timmars hjälp, utan det är skillnaden mellan frihet och ofrihet – mellan ett liv på egna villkor och ett liv i beroende, i isolering och på institutioner.

För Patrik, som har en cp-skada, är det skillnaden mellan att ligga sängliggande i 18 timmar och att få gå på Hammarbymatcher.

För Emelie, som är 24 år, blind och rullstolsburen, är det skillnaden mellan att själv få bestämma när hon vill flytta hemifrån eller ta en fika på stan och att vara helt beroende av sina föräldrar.

För fyraåriga Lian, som inte kan stå, se, höra eller prata, innebär det en skillnad för hela familjen – skillnaden mellan 19 timmars arbetsdag för pappa och att kunna spendera kvalitetstid med sin dotter utan att vara helt slutkörd.

För Konrad, 10 år, är det friheten för honom att leka med sina leksakstraktorer och fickparkera dem hur många gånger han vill med hjälp av den personliga assistentens händer.

Men regeringen och Sverigedemokraterna kämpar inte tillräckligt hårt för att säkerställa att friheten inte rycks ifrån de här människorna, för just nu slår de sönder rätten till LSS för personer med funktionsnedsättningar.

År efter år har Sveriges riksdag beslutat om låga uppräkningar av assistansersättningen. Nu föreslår regeringen med hjälp av Sverigedemokraterna en uppräkning av assistansersättningen på endast 1,5 procent. Det är lägre än de kollektivavtalade löneökningarna. Hur ska man kunna rekrytera och behålla personliga assistenter om kostnaden för de kollektivavtalade löneökningarna inte ersätts? Hur ska man kunna arbeta med arbetsmiljö och kvalitet när nästan varje krona går till lön och löneomkostnader?

Hur ska familjer orka när de inte längre kan få assistans med god kvalitet? Assistenterna söker sig ju vidare. Hur ska assistenterna kunna fortsätta utvecklas i sitt arbete om det inte finns utrymme för fortbildning?

Assistansanordnare pressas, personalen slits ut och brukare riskerar att bli av med sin frihet. Underfinansieringen är ett angrepp på grundläggande rättigheter och den frihetsreform som personlig assistans innebär.

Därför är jag stolt över att Vänsterpartiet är ett av de två partier i riksdagen som har budgeterat enligt de kollektivavtalade löneökningarna. Vi vill också indexera assistansersättningen från en bra nivå, så att den inte riskerar att urholkas när en högerregering väljer att prioritera skattesänkningar för miljardärer och miljonärer eller höjda lyx-rot-bidrag för att finansiera höginkomsttagares kakelsättning i Östermalmsvåningen.

Fru talman! Regeringen lovade själv en indexering. Det presenterades på bild. Men när budgeten kom var löftet borta. Då skrev man om sina egna texter i efterhand och låtsades som om löftet aldrig hade funnits.

Det är ovärdigt, och det är ett svek – inte mot mig utan mot tiotusentals människor.

Fru talman! Låt oss också tala om Sveriges sorgebarn: äldreomsorgen. På flera håll är äldreomsorgen i dag värre än före pandemin. Vi i Vänsterpartiet tycker att det nu får räcka med nedskärningar och marknads-experiment i äldreomsorgen, men regeringen och Sverigedemokraterna blundar för verkligheten.

Martin Tivéus, vd för vård- och omsorgsbolaget Attendo, tjänar 876 500 kronor varje månad, vilket är lika mycket som 31 undersköterskor tillsammans. Samtidigt vet vi att det är sämre löner, sämre pensioner och mindre personal inom just vinstjagande vård- och omsorgsbolag. Detta är resultatet av att våra skattepengar inte stannar i äldreomsorgen utan tillåts försvinna från personalens löner och från de äldres rätt till plats på särskilda boenden och i stället bli till vinster för vd:ar och utdelningar till aktieägare.

Samtidigt har vi runt om i Sverige undersköterskor och vårdbiträden som jagar extrapris på mat, hoppar över måltider för att mata sina barn och oroar sig för att vabba eller bli sjuka. Den här regeringen, som enda regering i Norden, lägger till och med på en straffavgift på arbetare som blir sjuka. Samtidigt har vi äldre som säger att de känner sig ensammare än någonsin och inte får tid att prata med personalen som vårdar dem.

Fru talman! I kommunernas äldreomsorg styrs verksamheten av sparkrav. Omsorgen mäts i minuter där varje besök tidsbestäms som om människor vore maskiner. Det kallas minutstyrning, och det har gått så långt att personalen får minuter angivna på papper för hur lång tid det får ta att tvätta håret på den äldre. Äldre ber om ursäkt om toalettbesöket tar extra lång tid.

Personalen stressar och springer mellan brukare, vilket gör att de inte hinner ta ut sin lagstadgade rast. De tvingas till och med byta tampong i skogen. Ändå händer det att äldre som larmar om stroke inte får hjälp i tid på grund av personalbrist. Personalbristen innebär att personalen måste välja mellan att ge insulin och att springa på larm.

Dessutom utvisas undersköterskor och vårdbiträden på löpande band, mitt i en personal- och kompetensförsörjningskris. Detta hittar jag inte på, fru talman. Det är verkligheten.

Före valet sa Ulf Kristersson att vi måste skydda våra gamla och äldre och att äldreården måste stärkas. Nu när han sitter vid makten har tolv personer dött till följd av brister i hemtjänsten. Fem av dem larmade utan att hjälp kom. Det är hjärtskärande, och det är ett politiskt ansvar.

Varför blundar den SD-ledda regeringen för den hårda, inhumana verkligheten i äldreomsorgen? Tycker regeringen och Sverigedemokraterna att dessa människor ska stå tillbaka för skattesänkningarna åt miljonärer och miljardärer – statligt bidrag för städhjälp eller kakelläggning i sommarhuset åt de rikaste hushållen?

Omsorgen ska bygga på tillit, inte på tidtagarur. Äldre och personalen måste få råda över när besök ska

ske och hur lång tid ett besök ska få ta. Budgeten ska aldrig styra människovärdet.

Vänsterpartiet kräver därför att en haverikommission tillsätts för att granska hela äldreomsorgen från resursfördelning till arbetsvillkor. Det ska inte gå att blunda längre för den kris som Tidöregeringen har fördjupat.

Vi i Vänsterpartiet har också konsekvent budgeterat för att kommunerna ska ha råd att utveckla, inte skära ned, sina verksamheter. I år är det ingen skillnad: Vi budgeterar 8 miljarder kronor mer än vad regeringen gör i generella statsbidrag till kommunerna och regionerna. Dessutom vill vi indexera de statsbidragen.

Det här handlar om prioriteringar, fru talman. Regeringen har valt att sänka skatten för sig själva och för de allra rikaste på bekostnad av äldreomsorgen, på bekostnad av personalen och på bekostnad av de äldres rätt till trygghet. Resultatet ser vi nu. Det är en äldreomsorg i totalt haveri i många delar av Sverige.

Men detta går att vända om vi väljer att investera i människor i stället för i skattesänkningar, om vi väljer värdighet i stället för vinst och om vi väljer tillit framför kontroll. Vänsterpartiet står redo att ta ansvar för att bygga upp äldreomsorgen igen – för personalen, för de äldre och för ett samhälle som håller ihop. (Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 16 december.)

§ 19 Studiestöd

Utbildningsutskottets betänkande 2025/26:Ubu2
Utgiftsområde 15 Studiestöd (prop. 2025/26:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 115 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Vi har nu att debattera utgiftsområde 15 – ett av de två områden vi har på utbildningsområdet i statsbudgeten. Det här är en central komponent i den största skolbudgeten i modern tid, både i löpande och i fasta priser.

Fru talman! Vi ger ett tillskott på 4,3 miljarder kronor nästa år och totalt 14 miljarder kronor de kommande tre åren. Med Liberalerna i spetsen genomför nu regeringen de största skolreformerna på tre decennier. Vi rustar svensk skola stark igen och för tillbaka utbildningspolitiken till det den alltid borde ha varit, med fokus på kunskap, bildning och ordning och reda.

Sverige är och måste fortsätta vara en kunskapsnation. Det är inte bara en identitet, utan det är ett strategiskt fundament för vårt framtida välstånd. I en tid av global konkurrens, av teknologiska språng men också av auktoritära vindar är det genom utbildning vi står starka.

Men utvecklingen i skolan de senaste åren, fru talman, visar att vi har ett berg att bestiga. Pisaresultaten 2022 blottlade en allvarlig läskris bland våra elever. Universitet larmar om att studenter har svårt att ta till

sig längre texter. Dessutom består skillnaderna mellan olika grupper. Föräldrars utbildningsnivå och hemförhållanden fortsätter att påverka barns chanser i livet.

Det är här en liberal grundsats blir avgörande, menar jag. Ens framtid ska inte avgöras av hur många hyllmeter böcker man har i sitt barndomshem utan av den egna förmågan och den egna viljan.

Studiestödet spelar en nyckelroll i detta. Det är en frihetlig institution i ordets sanna bemärkelse. Det är ett system som öppnar dörrar för alla att utbilda sig, oavsett bakgrund, kön, ort eller ålder. Studiestödet är en bärande del av vårt utbildningssystem, och det är en grundförutsättning för att Sverige ska ha ett högt deltagande i utbildning.

Dagens system fungerar väl, skulle jag säga. Det är därför min och Liberalernas uppfattning att huvuddragen i studiestödssystemet ska ligga fast. Det ska vara rekryterande för kvinnor och män oavsett bakgrund. Det ska vara långsiktigt hållbart, överblickbart och bygga på principen att studielån ska betalas tillbaka. Samtidigt ska det vara flexibelt nog att kunna möta förändringar i utbildning och arbetsmarknad.

Regeringen och riksdagen har därför förtydligat målen för utgiftsområdet. De tidigare målen om rekrytering och utjämning har nu slagits samman till ett tydligare och mer träffsäkert mål: att studiestödet ska vara rekryterande för alla och ha goda samhällsekonomiska effekter. Det gör också resultatredovisningen mer transparent och skarp i sin uppföljning.

Ett väl fungerande studiestödssystem, fru talman, är också en demokratifråga. I ett samhälle som allt oftare utsätts för desinformation och påverkanskampanjer är en välutbildad befolkning helt avgörande för motståndskraften. Utbildning skapar självständiga och kritiskt tänkande medborgare. Det är en hygienfaktor för en liberal demokrati. Det är därför som Liberalerna i regeringen genomför reformer som återför skolan till kunskapens kärna.

Vi reglerar lärares undervisningstid. Vi renoverar friskolesystemet. Vi gör skolan mobilfri. Vi stärker elevhälsan. Vi satsar stort på nya läroplaner, på läroböcker och på mycket, mycket annat.

Dessa reformer hänger ihop med studiestödet. Kvaliteten i grund- och gymnasieskolan avgör nämligen hur förberedd en elev är för framtida studier och hur effektivt studiestödssystemet också fungerar.

En viktig del av studiestödssystemet är omställningsstudiestödet. Det, fru talman, är ett exempel på det jag tidigare beskrev i mitt anförande – att vi också måste vara flexibla i fråga om att möta de nya utmaningar som kommer på arbetsmarknaden och så vidare.

Omställningsstudiestödet fortsätter att byggas ut. Det är anslaget 1:3 i utgiftsområde 15 i statsbudgeten eller i budgetpropositionen. Det uppgår för nästa år till 7,3 miljarder kronor, vilket speglar det stora intresse som har funnits för reformen sedan den sattes igång den 1 januari 2023.

Under förra året, fru talman, beviljades mer än dubbelt så många som året innan. Det stora söktrycket innebär initialt minst sagt en del administrativa

utmaningar för CSN, särskilt vad gäller handläggningstider. Genom ökade resurser och genom regel-förenklingar har nu handläggningstiderna kortats avsevärt, vilket gör att fler kan ta del av möjligheten att ställa om och stärka sin ställning på arbetsmarknaden.

Det är också glädjande, fru talman, att regeringen nu föreslår att personer som har flytt från Ukraina och som har stannat i Sverige på basis av massflyktsdirektivet ska få rätt att ta del av studiestöd efter ett års vistelse i Sverige. Det är en klok och human reform som ökar möjligheterna till utbildning, integration och självförsörjning.

Fru talman! Sverige ska vara en kunskapsnation, inte bara till namnet utan också till sin faktiska politik. Med denna historiskt stora skolbudget – med en reformagenda som återför skolan till grunderna och med ett studiestödssystem som står starkt – bygger vi en utbildningskedja som håller ihop från förskola till högre utbildning.

Genom dessa beslut lägger vi grunden för ett starkare, friare och mer bildat Sverige och för en värdegemenskap där fler bildar sig, betar sig och bryr sig. (Applåder)

Anf. 116 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Fru talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till den gemensamma reservationen i betänkandet av S, V, C och MP angående målet för utgiftsområdet. Jag vill även hänvisa till vårt särskilda yttrande om hur vi hade valt att prioritera budgeten om vårt förslag hade gått igenom här i kammaren.

Detta är den fjärde och sista budgetdebatten med anledning av utgiftsområde 15 Studiestöd. Jag hade hoppats att jag i flera avseenden inte skulle behöva ha samma typ av inlägg som vi har behövt ha i de tre föregående debatterna. Men skillnaderna mellan regeringens studiestödspolitik och Socialdemokraternas är tyvärr fortfarande stora. Det skiljer sig faktiskt på några helt avgörande punkter.

Jag hade hoppats att jag skulle slippa stå här i dag och prata om att gymnasieelever inte kommer att få mer pengar i plånboken med regeringens politik, att regeringen väljer att avskaffa studiestödet för personer som står långtifrån både utbildning och arbetsmarknad när vi vet att utbildning är något av det mest avgörande för att man ska få möjligheter att ta ett jobb, att regeringen har valt att ta bort det utjämnande målet i studiestödssystemet och att omställningsstudiestödets administration fortfarande inte är löst.

Det är några av de frågor som jag hade hoppats att vi inte skulle behöva debattera här i dag.

Fru talman! Framför allt är en av dessa saker att man har tagit bort det utjämnande målet i studiestödet, alltså att studiestödet ska ha som mål att utjämna skillnader mellan individer och grupper och att bidra till social rättvisa.

Det är faktiskt en dramatisk förändring av målbilden. Det betyder att regeringen inte längre ser studiestödet som ett jämlikhetsverktyg. Det betyder att man inte ser behovet av att motverka klasskillnader inom

utbildningen, och det betyder att man accepterar att bakgrund kan få allt större betydelse för framtiden. Detta är inte en teknisk justering, det är en ideologisk markering.

Vi menar att studiestödet ska ha ett sådant mål. Sverige har byggt sin styrka på att människor oavsett start i livet får möjlighet att utbilda sig. Att ta bort denna målformulering visar att regeringen inte tar striden mot den växande ojämlikheten. Vi socialdemokrater vill återupprätta studiestödets roll som ett aktivt verktyg i jämlikhetspolitiken.

Fru talman! Regeringen har den här mandatperioden gång på gång valt att inte prioritera barnfamiljerna. Man har valt att prioritera skattesänkningar för de allra rikaste i stället för att göra som vi hade velat i vårt budgetförslag: höja studiebidraget för gymnasieelever med 200 kronor i månaden. Det är en prioritering som är vettig med tanke på att vi har 100 000 fler i arbetslöshet. Vi har 9 procent i arbetslöshet, och tillväxten ligger i EU:s bottenliga.

Det hade varit rimligt att använda bland annat barnbidrag och studiebidrag som en tillväxtskapande åtgärd, och då är 200 kronor i månaden i högt studiebidrag en rimlig politik. Det är en skarp och tydlig skillnad mot regeringens politik, och det är en nödvändig reform när prisökningar har bitit sig fast och högre matkostnader, högre hyreskostnader och dyrare resor gör det allt svårare för ungdomar och familjer.

En höjning på 200 kronor är inte lösningen på allt, men det är en stor del och innebär ett konkret stöd till Sveriges ungdomar och Sveriges barnfamiljer i en tid då allt fler familjer har svårt att få vardagen att gå ihop. Det är en rimlig politik.

Fru talman! En annan följetong vi har haft här handlar om omställningsstudiestödet. Det är ett stöd som vi under mandatperioden har varit överens om förutom när det gäller hur snabbt vi ska jobba med handläggningen och hur proaktiv och handlingskraftig regeringen ska vara. Det har från regeringens sida gång på gång varit för lite och för sent.

Det skulle kunna låta som klassisk oppositionspolitik, men det är faktiskt tiotusentals människor som under den här mandatperioden har väntat alldeles för länge på att få besked och på att få studiestödet beviljat före studiestart.

När det äntligen har gått att se en ljusning – när handläggningstiden under det senaste halvåret har gått ned och vi faktiskt skulle kunna nå huvudmålet om att man ska kunna få besked före studiestart – väljer regeringen att inte skjuta till 30 miljoner kronor till CSN. Det är 30 miljoner kronor som i ett anslag på över 7 miljarder är väldigt lite pengar men som för CSN är avgörande för att man ska kunna hantera handläggningen i tid.

Dessa 30 miljoner kommer nu att saknas hos CSN, vilket kommer att innebära att köerna och beskeden under 2026 och 2027 kommer att ta allt längre tid. Det är vad myndigheten själv säger i de underlag man levererar till regeringen.

Det här stödet har förtjänat bättre behandling, för den här satsningen är historisk och unik gällande att man med en stor andel av sin inkomst kvar ska kunna studera för att stärka arbetstagarens ställning på arbetsmarknaden. Det är en viktig reform, och regeringen har varit alltför passiv.

Fru talman! Regeringen har i budgetpropositionen också avisat en utredning av studiestödssystemet. Vi vill med bestämdhet säga att det är viktigt att studiestödet också fortsättningsvis är brett och att det är en bred överenskommelse, för det behöver långsiktighet för att bygga studiefinansiering. Vi socialdemokrater hoppas att denna översyn får parlamentarisk insyn för att den breda förankring som behövs gällande studiestödssystemet ska skapas.

Man kan också baka in förbättringar i studiestödssystemet avseende studerande med barn och studerande som blir sjuka. Det skulle kunna vara bra delar att se över i en sådan översyn. Vi får hoppas att regeringens direktiv till utredningen blir tydliga och att den parlamentariska insynen finns, för vi behöver villkor som gör att alla grupper har möjlighet att fullfölja sin utbildning. Detta är avgörande för att skapa ett samhälle där vi inkluderar och inte exkluderar.

Fru talman! Vårt studiestöd uttrycker tron på kunskap som grund för både individuell och samhällslik utveckling. När vi stärker studiebidraget och värnar ett rättvist och inkluderande stöd försvarar vi en av de allra viktigaste idéerna i vårt samhällsbygge, nämligen att varje människa ska kunna växa genom utbildning. (Applåder)

Anf. 117 ANDERS ALFTBERG (SD):

Fru talman! Det har snart gått fyra år sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. När vi talar om Putins brutala krig mot det ukrainska folket måste vi minnas att det inte bara är ett krig om land och gränser. Det är ett krig mot människor, deras rätt att leva i frihet och deras rätt att själva forma sin framtid.

Sedan den 24 februari 2022 har bomberna fallit över städer och byar och över skolor och sjukhus. Barn har tvingats växa upp i skyddsrum, föräldrar har skilts från sina barn och hela familjer har slitits upp med rötterna.

Detta krig har skapat den största flyktingkrisen i Europa sedan andra världskriget. Cirka 6,9 miljoner ukrainare befinner sig fortfarande på flykt utanför sitt land – i vårt Europa, i vår tid. Av dessa har ungefär 40 000 kommit till Sverige för att söka skydd i denna svåra tid. De är nu våra grannar, våra klasskamrater och våra nya arbetskamrater. Bakom varje siffra finns en människa – en mamma som tvingas lämna sin man vid fronten, ett barn som inte längre kan leka på sin gård eller en pensionär som har förlorat sitt hem och måste börja om från början.

Fru talman! Vi får inte glömma att Ukraina inte är ett land långt borta, utan det är ett grannfolk. Vi delar gemenskap genom historia, genom kultur, genom handel och genom människor som bott här sedan länge. Ukrainare bidrar till vårt samhälle som arbetare,

studenter, forskare och kulturutövare. När de under kriget nu tvingas fly är det naturligt att vi står vid deras sida, som goda grannar gör.

Det ukrainska folkets kamp är vår kamp. De försvarar inte bara sitt land. De försvarar de värden som vi själva bygger vårt samhälle på: demokrati, frihet och mänskliga rättigheter. När Ryssland försöker krossa dessa värden i Ukraina hotas också vår trygghet här i Sverige och i Europa.

Fru talman! Vi får aldrig låta siffrorna bli kall statistik. Varje siffra motsvarar ett liv, en berättelse och en framtid som står på spel. Därför måste Sverige även fortsatt stå fast vid sitt stöd till Ukraina – militärt, ekonomiskt och humanitärt – för Ukrainas kamp är som sagt vår.

I det här sammanhanget vill jag särskilt lyfta fram regeringens förslag om att ge ukrainare med tillfälligt skydd rätt till studiemedel. Förslaget innebär att den som har varit här i minst tolv månader ska kunna söka studiehjälp och studiemedel precis som svenska studenter. Det enkla syftet är att ge människor möjlighet att utbilda sig, stå på egna ben och bidra till samhället.

Fru talman! Även om vi alla hoppas på en snar fred är det väldigt lite som talar för att det blir så. Låt oss vara tydliga: Många av dessa människor har redan varit här under mycket lång tid, och deras liv kan inte stå på paus i väntan på att kriget ska ta slut. Barn växer upp, ungdomar vill utbilda sig och vuxna vill arbeta och försörja sin familj här. Att neka dem möjlighet till studiestöd är att hålla dem tillbaka och hindra dem från att bygga sig en framtid – oavsett om framtiden finns här eller i ett framtida fritt och självständigt Ukraina.

Jag är stolt över att vi kan ta detta beslut. Det är kanske en liten detalj i det brutala geopolitiska spel vi ser, men det är ett gigantiskt kliv för en enskild ukrainare här i Sverige. (Applåder)

Anf. 118 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Jag ska försöka hålla det här anförandet ganska kort eftersom mitt förra anförande drog ut på tiden. Jag är tuff i debatterna, men jag försöker att vara en snäll kollega!

Fru talman! Sverige står inför en av vår tids största välfärdsutmaningar, nämligen personal- och kompetensförsörjningen i vård, skola och omsorg. Vi kan bygga hur många vårdplatser som helst och lova hur mycket trygghet som helst, men utan människor som utbildar sig och stannar kvar inom välfärdens yrken faller hela systemet.

Med närmare 600 000 arbetslösa i Sverige måste vi i politiken börja använda de verktyg vi har för att göra det möjligt för fler att utbilda sig, ta jobben och vilja stanna kvar inom välfärden. Ett av de verktygen är studiemedelssystemet. Det är inte bara en finansieringsmodell för högre studier utan ett av de mest kraftfulla styrmedel vi har för att påverka personal- och kompetensförsörjningen.

Vänsterpartiet tar detta på allvar. Därför föreslår vi en rad konkreta satsningar för att göra välfärdens utbildningar mer attraktiva och mer tillgängliga.

För det första vill vi utöka antalet studieplatser både på läkarutbildningen och på sjuksköterskeutbildningen. Det kommer att kräva resurser i form av studiemedel, och därför avsätter vi 76 miljoner kronor för att fler ska kunna ta steget och utbilda sig till välfärdssyrken. Vi vet att Sverige desperat behöver det.

För det andra vill vi använda studiemedelssystemet smartare. I dag står många mindre och glesbefolkade regioner inför akut personalbrist inom vården och omsorgen. Därför vill Vänsterpartiet införa möjligheten för vårdutbildade som väljer att bo och arbeta i de här regionerna att skriva av sina studieskulder. Det är ett konkret sätt att rikta utbildad personal dit behoven är som störst, och vi avsätter 39 miljoner kronor för detta.

För det tredje har även andra välfärdssyrken stora kompetensutmaningar. Biblioteken är en demokratisk infrastruktur, men det råder brist på utbildade bibliotekarier på många håll i landet. Därför vill vi bygga ut bibliotekarieutbildningen och avsätter 5 miljoner kronor för det.

Slutligen, herr talman: Vi avvisar regeringens så kallade effektivisering av det högre bidraget i studiemedelssystemet. Vi anser inte att det är en effektivisering utan en nedskärning – en nedskärning som riskerar att slå hårt mot människor som redan kämpar ekonomiskt och ofta studerar till just de yrken som välfärden är beroende av att människor arbetar inom.

Sammanfattningsvis satsar Vänsterpartiet 320 miljoner kronor mer än regeringen på studiemedel och utbildningsplatser. Vi ser nämligen studiemedelssystemet som en strategisk investering och inte som en kostnad.

Herr talman! Om vi vill ha fler sjuksköterskor och läkare och fler inom andra viktiga välfärdspprofessioner måste politiken göra det möjligt. Det behövs inte fina ord och symboliska insatser utan riktiga förbättringar av människors ekonomiska förutsättningar för att studera och arbeta där samhället behöver dem. Det gör Vänsterpartiet.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 119 OLIVER ROSENGREN (M):

Herr talman! Studiemedlet är till för att möjliggöra för alla att studera. Oavsett bakgrund och familjeförhållanden, oavsett på vilket sätt man har vuxit upp och oavsett vilka förutsättningar man har haft för högre utbildning eller gymnasiestudier ska man ha möjlighet att studera. Syftet med studiemedlet är ekonomisk trygghet under den tid man studerar och att säkerställa att människor har möjlighet att bli sitt bästa jag.

Det finns utmaningar med studiemedelssystemet, och allt är inte perfekt. Vi har till exempel en för låg genomströmning inom den högre utbildningen. Ett exempel på det är att bara hälften av dem som går ingenjörsprogrammen blir klara på utsatt tid plus tre år. Samtidigt har vi utbildningar där den i dag normala

utbildningstiden frestar på den övre gränsen för studiemedel.

Det är uppenbart att vi har ett studiemedelssystem som i vissa fall kan uppfattas som för generöst när det gäller att under lång tid harva på utbildningar på grundläggande nivå. Samtidigt hindrar studiemedelssystemet i vissa fall människor från att läsa avancerade utbildningar och förkovra sig. Det är uppenbart att den utredning som nu ska se över studiemedelssystemet kommer att vara betydelsefull för att vi ska få ett mer ändamålsenligt studiemedelssystem.

Herr talman! Moderaterna har presenterat sina idéer för en sådan inriktning. Vi menar att studiemedelstiden behöver utökas från sex till sju år och att tiden på grundläggande nivå samtidigt behöver begränsas till fyra år. För att komma åt de sista tre åren behöver man alltså fördjupa sin utbildning, till exempel gå från kandidatnivå till masternivå.

Vi föreslår också att fribeloppet ska avskaffas på somrarna eftersom man ändå inte får studiemedel då och att det dessutom ska beräknas på månadsuppgifter för att undvika risken att människor får en skuldsättning på halsen därför att de har jobbat för mycket under terminerna.

Vidare föreslår vi att bostadsbidraget för unga görs om till ett bostadstillägg i studiemedelssystemet.

Herr talman! Vi hoppas att den inriktning vi har beslutat om kan bli en del av den översyn som nu görs och som är nödvändig. Det är därför vi har tagit fram flera av de här förslagen tillsammans med Sveriges förenade studentkårer och Saco studentråd och presenterat dem gemensamt.

Herr talman! Livslångt lärande är viktigt för Sverige. Vår ekonomi ställer om, och arbetsmarknaden förändras. Omställning måste vara möjligt och enkelt, och omställningsstudiestödet är en viktig del av den infrastrukturen på samma sätt som de satsningar som görs på exempelvis yrkeshögskolan och den akademiska högskolan.

Jobbyte måste vara möjligt genom hela yrkeslivet; vill vi att människor ska kunna arbeta längre är det också nödvändigt att inte förvänta sig att ett arbetsliv måste vara detsamma som ett yrkesliv. Givetvis kan ett arbetsliv i stället rymma flera yrkesliv. Det är viktigt att människor kan vidareutbilda sig och kompetensutvecklas på och mellan sina jobb.

Alla dessa saker är viktiga för att Sveriges ekonomi ska vara konkurrenskraftig och för att människor ska både ha möjlighet till egen utveckling och, framför allt, kunna komma till sin rätt i ekonomin. Här är studiemedelssystemet såklart helt avgörande.

Det finns några exempel på varför studiemedelssystemet är särskilt viktigt inte minst för det livslånga lärandet. Det kan handla om undersköterskan som känner att hon för att orka till pensionen behöver byta arbete – kanske ge sig på att bli redovisningsassistent eller börja arbeta med något annat som inte innebär samma fysiska belastning men fortfarande är ett mycket viktigt arbete. Det kan också handla om frisören som känner att drömmen som barn trots allt var att

bli polis och att det nog ändå är dags att söka ett omställningsstudiestöd för att bli det.

Ett annat bra exempel på livslångt lärande är att Socialdemokraterna i det här förslaget har budgeterat sin satsning på studiemedel under rätt anslagspost. Det är en viktig utveckling inte minst för det arbete vi gör i den här kammaren. Det finns alltså många exempel på att man lär sig genom hela livet.

Studiestartsstödet är en del av den här debatten. IFAU har återopats av oppositionen i argumentationen för att man ska behålla studiestartsstödet. Jag skulle vilja påminna om två kommunikationer från Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.

I myndighetens remissvar från 2016, när den socialdemokratiska regeringen införde studiestartsstödet, varnade man för att den tillgängliga kunskapen inte med entydighet pekade på att detta skulle få positiva effekter. Man sa att det skulle kunna hjälpa enskilda individer men att osäkerheten var så stor att det skulle komma att bli viktigt med en noggrann utvärdering.

Sedan gjordes en noggrann utvärdering. Man kunde konstatera att träffsäkerheten och därmed ändamålsenligheten när det gäller denna reform från den socialdemokratiska regeringen, herr talman, inte varit tillräckligt bra för att vi ska behålla studiestartsstödet.

Då presenterade vi den här avvecklingen, och återigen skrev Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering ett remissvar. I det konstaterade man att förslaget om avveckling är väl avvägt, som man formulerade det, eftersom stödet inte har varit träffsäkert.

Herr talman! Vi menar, med stöd i den tillgängliga kunskapen, att det är en rimlig prioritering att inte behålla studiestartsstödet eftersom reformen inte har fungerat. Det finns ingen värdering i detta. Det finns statistik och forskning samt remissvar från den utvärderande myndigheten som konstaterar att det är väl avvägt att göra på det här sättet eftersom reformen inte har fungerat.

Funktion, herr talman, är någonting som vi i vårt samarbete menar har ett högt värde. Det hade varit bra att komma överens om detta, apropå breda överenskommelser.

Vi gör väsentliga satsningar på studiemedel. Det är viktigt för att människor ska kunna ställa om genom hela sitt yrkesliv, för att man ska ha möjlighet att bli sitt bästa jag och för att man ska ha ekonomisk trygghet både som ung och som äldre studerande. Det finns många skäl till att se över studiemedelssystemet för att det ska kunna bli en ännu viktigare del i att få ett välfungerande samhälle och en effektiv utbildning. Människor ska ha trygghet men samtidigt ha drivkrafter för genomströmning och för förkovran i avancerade utbildningar.

Mot bakgrund av detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 120 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Herr talman! Efter att ha lyssnat på anförandena från Oliver Rosengren och utbildningsutskottets ordförande Fredrik Malm kan man fråga sig hur direktivet för en översyn av studiemedelssystemet kommer att se ut. Ordförande Fredrik Malm pratade om att vi i allt väsentligt har ett välfungerande studiestartsstöd. Oliver Rosengren pratade i stället om ganska stora förändringar av samma system, om jag tolkade honom rätt.

Det märks att valåret börjar närma sig. Tidöpartierna har allt oftare olika budskap när det gäller hela det utbildningspolitiska området. Det blir spännande att se vilken linje som kommer att gälla framöver.

Det finns ju en hel del som man kan göra en översyn av, och vi socialdemokrater är inte främmande för detta. Vi tycker att det är viktigt med en väl avvägd översyn av studiestödssystemet. Vi är till exempel beredda att titta på både formen som sådan och hur man kan se till att studerande med barn, studerande som blir sjuka och så vidare får bättre villkor så att de kan genomföra studier under sitt liv.

Oliver Rosengren får gärna prata om hur mycket av detta som är regeringens politik och hur mycket av det som är Moderaternas politik. Det är trots allt regeringens politik som kommer att gälla, framför allt när det gäller studiemedelsöversynen. Jag är ganska nyfiken, för delar av det som Oliver Rosengren sa här är inte det som har signalerats när det gäller översynen av studiemedelssystemet.

Anf. 121 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! Studiemedelssystemet är i allt väsentligt välfungerande. Tiotusentals unga människor går varje dag till sin utbildning – till sin gymnasieskola, sin skola eller sitt lärosäte – för att få möjlighet att utveckla sig, utbilda sig, komma närmare sina drömmar och ta vara på de möjligheter som det här landet erbjuder att utbilda sig, skaffa sig sitt drömarbete och stå på egna ben. Detta, får man ändå säga, är grundfundamentet i studiemedelssystemet, och det är i allt väsentligt välfungerande.

Sedan är det uppenbart att det finns vissa problem med funktionaliteten i detaljerna. Ett sådant exempel är att vi har alldeles för låg genomströmning i den högre utbildningen. Ett annat sådant exempel är att vi i alltför liten utsträckning uppmuntrar fördjupning och förkovran i mer avancerade utbildningar. Ett exempel på detta är att det finns utbildningar, till exempel läkarutbildningen, där normaltiden frestar på maxtiden med studiemedel. Det kan skapa individuella problem där människor hamnar i kläm.

Ett annat sådant problem kan vara att det finns de som harvar runt mycket länge med utbildningar på grundläggande nivå så att man i det närmaste kan få uppfattningen att lärosätet används för att personerna inte vill göra ett arbetsmarknadsinträde. Detta är ett av skälen till att Sverige i dag har en av de högsta åldrarna av alla länder i OECD när det gäller arbetsmarknadseablering för personer som läser en högre utbildning.

Herr talman! Mot bakgrund av det här finns det skäl att se över hur studiemedelssystemets funktionallitet kan förbättras. Jag föredrog tidigare vad som är Moderaternas ingång i detta. En positiv sak i vårt samarbete är att våra partier kan komma med olika ingångar, komma väl överens och stå bakom det som vi sedan kommer överens om. Det är därför ett enigt Tidösamarbete nu yrkar bifall till utskottets förslag. Vi är överens om det som debatteras här i dag, det vill säga utgiftsområde 15.

Anf. 122 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Herr talman! Vi får helt enkelt se vad direktiven till en framtida studiestödsutredning blir.

En annan fråga som ledamoten uppehöll sig ganska länge vid är avvecklingen av studiestartsstödet. Om man tittar på hur vi socialdemokrater har agerat i den här frågan ser man att vi är för att se över regelverket för att det ska bli mer funktionellt, precis som Oliver Rosengren pratade om. Vi vill ju också att systemet ska fungera. Vi ser tusentals människor som står långt från utbildning.

Studiestartsstödet handlar ju om personer som står långt från utbildning och som troligtvis behöver plugga ganska länge på grundläggande nivå innan de kommer in på utbildningar på gymnasial nivå. Det gör att dessa människor inte kommer att vara betjänta av att ingå i det ordinarie studiestödssystemet eller liknande för att klara sin utbildning. Historiskt är det därför vi har haft stödet.

Vi socialdemokrater är också väldigt öppna med att man behöver hitta system för den grupp som kommer vidare. Vi är absolut för att se över hur man kan hitta ett nytt system, som inte heter studiestartsstöd, för att se till att människor som är långt från utbildning hamnar i utbildning. Detta är en väldigt viktig aspekt att ha med sig i det här.

Man behöver inte skrota allt och ta bort hela det här stödet. Vi ser att Sverige har 100 000 fler arbetslösa än när Ulf Kristersson och Moderaterna tog över regeringsmakten. Vi ser att Sverige har en arbetslöshet på 9 procent. Då ser vi socialdemokrater att man behöver satsa på stöd och skruva i de system som finns i stället för att helt ta bort ett system utan att ersätta det med någonting.

Just nu möjliggör man inte på andra sätt att den här gruppen människor kommer närmare utbildning och sedan kommer ut på arbetsmarknaden och i arbete. Det är en ganska viktig skillnad. När arbetslösheten biter sig fast och Sverige har 100 000 fler arbetslösa borde regeringen använda alla verktyg den har för att pressa tillbaka arbetslösheten och inte bara slänga ut ett system utan att ersätta det med något annat.

(Applåder)

Anf. 123 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Niklas Sigvardsson för frågan.

Politik är ju ytterst att prioritera. Enligt den bedömning vi har gjort är inte studiestartsstödet tillräckligt

väl fungerande för att det ska finnas skäl att lägga skattebetalarnas pengar på det.

Det finns alla möjligheter att komma med förslag på bättre fungerande regelverk och reformer som är träffsäkra och som löser samhällsproblem. Tidösamarbetet kommer såklart att överväga dem mycket noga, som med alla goda idéer. Men att låta ytterligare ett år löpa med ett system som inte är väl fungerande, och som varje år förbrukar skattemedel, menar vi inte är ett bra sätt att visa den varsamhet och sparsamhet som vi tycker ska ligga till grund för hur man hanterar skattebetalarnas pengar. Det är skälet till att vårt förslag i budgeten är att det inte ska avsättas medel och att stödet ska avvecklas.

Herr talman! Låt mig ta den sista minuten till att påpeka att argumentationen haltar något. Här försöker Socialdemokraterna åter göra en fråga till en del av sin berättelse om arbetslösheten.

Arbetslösheten är alldeles för hög. Ett studiestartsstöd som syftar till att personer som behöver en lång utbildning ska studera lär ha en mycket begränsad effekt på hur många som kommer i arbete eftersom vi när de är klara med den långa utbildning de behöver studiestartsstöd för förhoppningsvis åter har ett bättre konjunkturläge, en bättre fungerande omvärld och ett läge där den svenska ekonomin är tillbaka i jobbskapande. Vi ser redan nu att Sverige har vänt från att vara i EU:s bottenkrap för tillväxt till att nå toppskiktet i EU-kommissionens prognoser för nästa år eftersom vår politik fungerar.

Herr talman! Detta är det viktiga medskicket från denna diskussion. Vi väljer verktyg och reformer som fungerar. Därför har vi vänt Sveriges tillväxt från mycket låga nivåer till att vara i EU:s toppskikt. Därför avskaffar vi studiestartsstödet. Dessa saker hänger ihop eftersom funktion är viktigt för oss.

(Applåder)

Anf. 124 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Låt mig först få uttrycka uppskattning över ledamotens anförande och debatt med Socialdemokraterna. Det finns mycket i Moderaternas politik som Centerpartiet kan skriva under på. Det är en intressant fas Moderaterna är i.

Ledamoten var inne på fribeloppet och nämnde att man är beredd att ta bort fribeloppet för sommarmånaderna. Centerpartiet har i några års tid gått fram med att vi tycker att fribeloppet ska tas bort helt och hållet eftersom det sätter lock på kreativiteten och på möjligheten för studenter att arbeta.

Jag noterar att ledamotens kollega i riksdagen, Helena Storckenfeldt, motionerade om detta förra året. Hon skrev: Hårt arbete ska alltid löna sig, men i dag bestraffas många studenter som jobbar för mycket vid sidan om sina studier. Hur man som student väljer att utforma sin studietid bör endast vara upp till studenten själv. Rimligtvis bör alla ha samma förutsättningar att studera, men har man möjligheten och förutsättningarna att arbeta vid sidan om ska man inte bestraffas genom att få sitt studiestöd indraget. Därför bör den

moderatledda regeringen se över möjligheten att avskaffa fribeloppet helt.

Detta kunde ha kommit från Centerpartiet.

Jag frågar därför ledamoten Rosengren: Hur kommer det sig att Moderaterna stannar vid att bara ta bort fribeloppet för sommarmånaderna?

Anf. 125 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! Jag tackar Anders Ådahl för frågan.

Det får bli en exposé över Moderaternas inre liv som svar på denna fråga. Det är i och för sig inte en fråga som behandlas i utgiftsområde 15, men eftersom frågan är ställd får den besvaras.

Det finns inom mitt parti en stor variation av uppfattningar i synen på fribeloppet, och därför prövade vi också denna fråga i vår ekonomiska politik på den stämman vi hade för en kort tid sedan. Den ekonomisk-politiska arbetsgruppen, som jag hade glädjen att få ingå i, hade då presenterat en studiemedelsreform som bland annat innehåller en omprövning av synen på fribeloppet. Vi har tidigare haft beslut som har pekat mot att fribeloppet skulle avskaffas. Men olika studier och en rapport från Riksrevisionen som kom för ungefär ett år sedan visar att en stor del av den låga genomströmningen och av de avhopp som sker beror på att personer arbetar mycket vid sidan av studierna. Därför menar vi att det finns en risk att vi fördröjer arbetsmarknadsinträdet och en full etablering på arbetsmarknaden om vi har ett läge där för många drar ut på sin studietid genom att de just förenar mycket arbete med studier.

Det är dessutom så att utvecklingen av fribeloppet gör att man i dag kan vara heltidsarbetande på lönenivåer som motsvarar vad unga ofta får på instegsjobb, det vill säga 20 000 kronor i månaden, eftersom fribeloppet numera är så högt. Om man dessutom tar bort två av de beräkningsgrundande månaderna, det vill säga sommarmånaderna, kommer den inkomst man kan tjäna de kvarvarande tio månaderna att bli ännu högre. Det skulle i så fall innebära att det finns möjlighet att arbeta med en lön uppemot 25 000 kronor i månaden. Det får man ändå säga är mycket arbete.

Herr talman! Därför är vårt förslag att det är mest balanserat att bara avskaffa fribeloppet för sommarmånaderna.

Anf. 126 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Jag tackar för det tydliggörande svaret. Det var också spännande att få en liten exposé över Moderaternas inre ekonomiska liv. Vi kan konstatera att Centerpartiet landar mer som ledamoten Storckenfeldt än som Moderaterna som helhet, men det är givetvis *fine*.

Min andra fråga är något mer sökande. På er sida av politiken, eller hur man nu ska uttrycka det, finns det två statsministerkandidater. Det finns ett stort parti som leds av Åkesson och ett mindre parti som leds av Kristersson. I talarstolen redogjorde ledamoten Rosengren en hel del för Moderaternas politik, och han nämnde också i ett tidigare replikskifte att politiken kommer att vara föremål för förhandling. En väljare

som står och väger mellan Moderaterna och Sverigedemokraterna och mellan Kristersson och Åkesson som statsminister är nog nyfiken på vad som skiljer Moderaternas politik på studiemedelsområdet från Sverigedemokraternas. Var sticker Moderaterna ut? Var skiljer ni er åt?

Anf. 127 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! Tidösamarbetet har tagit sin utgångspunkt i att lösa en serie samhällsproblem. Min uppfattning om Tidösamarbetet är att det i första hand inte grundar sig i en stor entusiasm utan i nödvändighet. Vi ingår i detta samarbete för att det är nödvändigt för Sverige eftersom alternativet skulle vara mycket drabbande för Sverige. Därför har vi nu ett samarbete som ger en stabilitet i politiken, och vår budget kommer att gå igenom för fjärde gången eftersom vi har majoritet för vår politiska inriktning och för de åtgärder vi bedömer krävs för att få ordning på Sverige inom en rad olika områden.

Det som har visat sig under dessa fyra år är att det är ett välfungerande samarbete – ett samarbete där vi dessutom har klarat av att komma överens i frågor där vi har stått långt från varandra. Det finns exempel på detta. Jag är i ett annat utskott ansvarig för exempelvis a-kassefrågor, och där har vi kommit överens om en stor och grundlig reform, vilket jag inte trodde innan att vi skulle göra, just för att man i ett samarbete talar om saker och kommer överens om saker.

Herr talman! Studiemedelsområdet är inte ett av de områden där jag uppfattar att skillnaderna är mycket stora. Jag kan inte dra mig till minnes något tillfälle i de diskussioner jag har haft med mina kollegor i utbildningsutskottet då vi har rykt ihop över en studiemedelsfråga. Men det kan såklart inträffa, och då kommer det att gå till på ungefär det sätt det brukar göra hos oss, det vill säga vi diskuterar, lyssnar till experter, funderar på vad som verkar vara den bästa lösningen på det problem som ska vara utgångspunkten för samarbetet och landar sedan i det som har störst chans att lösa detta problem. Det är så det brukar gå till, och det skulle förvåna mig om det går till på något annat sätt på just studiemedelsområdet.

(Applåder)

Anf. 128 ANDERS ÅDAHL (C):

Herr talman! Nu blir det lite annorlunda, för nu blir det en novell.

Herr talman! Jag sitter nedsjunken i en gammal skinsoffa, tresits, upphängd i en ställning av rostfritt stål och ställd på hjul, lokalen är mörk och jag har sakta och i ensamt majestät druckit en Erdinger Hefe Weisse, inte så dumt sällskap för en tidigt förbrukad programmerare i de tidiga 40-åren, och jag dricker alltid bara en, låter den ta ett par timmar, och dagen har börjat gå mot sitt slut och jag borde resa mig, ta min rock, min mössa och mina handskar och möta regnet och vädret och världen utanför, för det är en dag i morgon också, som jag brukar bli påmind om att jag borde tänkt i går varje dag när jag vaknar, men nu tänker jag

det faktiskt redan i dag, och inte utan att jag ler inombords över att ha förekommit morgondagens första tanke, ett fänigt men ändå oväntat piggt leende, kanske är det början på något nytt, hinner jag tänka, när mobilen ger ifrån sig darrningar och jag ser på skärmen att det ringer, okänt nummer står det och för ett kort ögonblick tänker jag att jag svarar inte, men det fäniga leendet vinner, och jag svarar och hör i andra änden en kvinna, ålder obestämbar, hon säger att hon vet vem jag är, var jag är någonstans och vad jag brottas med om dagarna, och hon ringer mig med goda avsikter, och vi bestämmer träff om bara en timme, hon ber mig vänta kvar där jag är, och nu vet jag varken ut eller in, sjunker djupt ned i soffan, ”brottas med om dagarna”, sa hon, och ja, det är sant, om dagarna brottas jag med en obehaglig insikt om att jag borde byta bana, borde byta jobb, borde lägga programmerandet på hyllan, för om sanningen ska fram är jag inte en särskilt bra programmerare längre, men att byta bana mitt i livet när kompetensen sviktar och självkänslan värker i benmärken, det är inte lätt, det är trösklar som tar mig till skinnsoffan och en Hefe Weisse, och in genom dörren kommer hon, den obestämbara åldern består, slår sig ner mitt emot mig, säger inte hej men börjar prata, och hon säger; omställningsstudiestöd, du ska gå på yrkeshögskola, du ska inte vara programmerare längre, du är allt vad du behöver och du är vad Sverige behöver, jag föreslår konstruktör batterielektriska system, hon tystnar nån sekund, och min tystnad är längre, den har i själva verket pågått några år – kanske finns det en väg för mig och hon pratar igen och hon säger; jag är centerpartist, jag blev det när jag såg hur samhället stelnade, jag drivs av att ge alla människor lika chanser, att ge människor flera chanser, att ge Sverige en chans igen, där vi inte köper enkelbiljett för hundratusentals kronor – visst är du från Afghanistan, ursprungligen? – utan där vi investerar i människor och i Sverige på ett och samma bräde, och jag vet att mitt parti vill bygga ut yrkeshögskolan mest av alla, för att det är en så träffsäker form av utbildning, och hon säger att högre utbildning tillgänglig i hela landet, hela livet, är en av Centerpartiets tre hörnstenar i högre utbildningspolitiken, där alla ska kunna förkovra sig, utbilda sig vidare, var du bor ska inte hindra dig att läsa vidare och ålder eller sociala omständigheter ska inte hindra dig att läsa vidare, mörkret utanför är kompakt, soffan är låg, jag börjar tro ändå på hoppet och framtiden, att bakom nattens mörker väntar morgondagens ljus, inte bara för mig utan för fler, för många, för när arbetslösheten gräver hål i människor och gräver hål i statens kassakista måste något hända, och hon förklarar att omställningsstudiestödet innebär att anställda får väsentligt förbättrade möjligheter att studera och ställa om under hela arbetslivet, det gäller dig som programmerare med andra drömmar, men det gäller alla egentligen, och Centerpartiet vill inleda en stegvis ökning av yrkesutbildningarna med fokus på särskilt framgångsrika delar av vidareutbildningen där yrkeshögskolan trots en nödvändig expansion under senare år fortfarande är kraftigt underdimensionerad, hon lutar

sig framåt och jag får erkänna att hennes energi att förändra samhället till det bättre smittar mig med lust att gå vidare – omställningsstudiestöd – vilket långt ord ändå, och hon sänker rösten en aning och säger att CSN brottas med handläggningstider, att det inte är okej men att det ser bättre ut nu, och jag ser upp mot taket där en ärligt talat ganska ful glasmosaiklampa hänger snett och förkunnar behovet av förändring, och hon fortsätter och säger att Centerpartiet vill att jobben ska bli fler och att utsläppen ska ned, därför är också kunskapen helt central, för utan utbildning och ett allmänt tillgängligt studiestöd som är flexibelt är inte Sveriges eller varje enskilds möjligheter lika goda, hon tar en paus, hon påminns om situationen och hon säger till mig där jag sitter nedsjunken något rakare i ryggen, utan min Hefe Weisse men med denna för mig okända kvinna mitt emot, att nu måste hon vända sig till talmannen för att meddela att i riksdagens debatt om studiestöd uttrycker Centerpartiet stöd för den gemensamma reservationen, men hon säger också, och nu drar hon lite på munnen, tittar stint på mig med pliriga ögon och undrar om jag som sitter där förstår eller om kanske någon av åhörarna förstår varför hela det här anförandet om studiemedel bara är en enda lång mening, och medan hon tar ett par stilla andetag hör jag någon tänka att det måste ju vara som en hyllning till vetenskapen och konsten denna Nobelkväll, en hyllning där man valt som form att försöka härma årets Nobelpristagare i litteratur, László Krasznahorkai, och utan andra likheter ha ambitionen att med formen av en enda mening försöka förmera sitt budskap, hon reste sig, slog kappan om sig och for ut genom dörren, och kvar satt jag, häpen, men med hopp.
(Applåder)

Anf. 129 LILI ANDRÉ (KD):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Studiestödet är en grundpelare i svensk utbildningspolitik. Det har gjort det möjligt för generationer av svenskar att ta steget vidare i livet, utbilda sig, växa och ta ansvar och därigenom bidra till vårt lands sammanhållning, konkurrenskraft och framtidstro.

Herr talman! Den kristdemokratiskt ledda regeringen står fast vid att Sverige ska fortsätta att ha ett av världens mest generösa och rättssäkra studiestödssystem.

För oss kristdemokrater är detta inte bara en teknisk fråga om bidragsnivåer och regelverk. Det handlar om människosyn. Vi tror på människans inneboende värde och förmåga att utvecklas, att ta ansvar och att bidra till samhället. Då krävs ett studiestödssystem som både uppmuntrar och möjliggör denna växtkraft.

Generositet måste alltid förenas med ansvar. Det är en bärande kristdemokratisk princip. Men ett system kan bara vara långsiktigt generöst om det också är tydligt, hållbart och välfungerande. Detta är särskilt viktigt då Sverige är i ett läge där kompetensbristen ska hävas. Svensk industri, svenska välfärdsverksamheter,

ja, hela vår ekonomi behöver människor som vågar ta steget att vidareutbilda sig och byta bana och få möjlighet att få jobb i de yrken där behoven är som störst.

Herr talman! Sedan 2024 gäller ett nytt och mer sammanhållet rekryterande mål för utgiftsområde 15. Det innebär att studiestödet ska verka rekryterande för kvinnor och män oavsett bakgrund och bidra till ett högt deltagande i utbildning. Det är också ett mål som harmonierar väl med kristdemokratisk politik: att värna jämlika möjligheter och att göra det med tydlighet och ansvar, inte genom oklara styrkedjor och oöverskådliga målkonflikter.

Ett mål, herr talman, måste vara tydligt om det ska vara styrande. Att ha parallella mål som överlappar varandra skapar oklara incitament och försämrar uppföljningen. Det nuvarande målet är mer ändamålsenligt. Det stärker styrningen, tydliggör indikatorerna och förbättrar riksdagens möjligheter att följa upp måluppfyllelsen.

Hur ser det då ut? Jo, resultatredovisningen för studiestödet visar att det fortsatt har en hög rekryterande effekt. Deltagandet i utbildning är högt, studiestödets köpkraft har ökat i förhållande till KPI och många söker omställningsstudiestödet, vilket visar att reformen fyller sin funktion. Det är ett uttryck för något som vi kristdemokrater ofta lyfter fram: Trygghet skapar handlingskraft. När människor väljer nya vägar i livet och vet att ekonomin håller vägar de också ta nästa steg.

Indikatorerna i målen ger i huvudsak en positiv bild: En majoritet av de studerande påbörjar sina studier med studiemedel, och fler använder omställningsstudiestödet. Långsiktiga tidsserier ger dessutom en bättre och mer robust analys.

Herr talman! Omställningsstudiestödet är en historisk reform och en viktig arbetsmarknadsreform. Det avspeglas i både högt söktryck och stor arbetsmarknadseffekt. I år är det cirka 12 400 personer som tar chansen att byta bana, vidareutbilda sig och stärka sin ställning på arbetsmarknaden.

Det påbörjade arbetet med en större översyn av studiemedelssystemet är välkommet just för att systemet ska vara flexibelt, följsamt och långsiktigt hållbart på en arbetsmarknad som förändras snabbt.

Herr talman! Ytterligare en viktig reform som vi nu lägger fram är rätten till studiestöd för personer som tvingats fly från Ukraina. Efter minst tolv månaders vistelse i Sverige ska de kunna få både studiehjälp och studiemedel.

För oss kristdemokrater är det självklart. Det är ett mänskligt och rimligt steg som förbättrar möjligheterna till självförsörjning, integration och långsiktig etablering för våra ukrainska vänner. Dessutom har många av dem som har kommit hit från Ukraina både hög utbildning och stark drivkraft.

Slutligen, herr talman: Utgifterna för utgiftsområde 15 beräknas uppgå till 35,8 miljarder kronor 2026. Målet för anslagsförslaget för året är väl avvägt och bygger på ansvar och helhetssyn.

Satsningen på fler utbildningsplatser inom bland annat yrkeshögskolan, yrkesvux och pilotverksamheten för nationell yrkesutbildning leder naturligtvis till ett ökat behov av studiemedel, och det avspeglas i budgeten. Detta bidrar direkt till att fler kan utbilda sig och ta sig in i viktiga branscher där kompetensen är avgörande för Sveriges välbefinnande. Men bakom siffrorna finns ett större syfte: ett Sverige där varje människa får möjlighet att växa, ta ansvar och bidra – inte fastna vare sig i utanförskap, i fel yrke eller i en situation där kompetensen inte kommer till sin rätt.

Med det, herr talman, yrkar jag återigen bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 130 CAMILLA HANSÉN (MP):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att vi i Miljöpartiet inte deltar i budgetbeslutet eftersom vi satsar mer pengar än regeringen gör på utgiftsområdet studiestöd. Jag ska snart berätta vad vi satsar på.

Jag yrkar bifall till den gemensamma reservationen från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet när det gäller målet för studiestödet.

Det här målet slogs fast i studiestödsreformen 2001 och förtydligades i budgetpropositionen för 2016. Förrförra året valde regeringen att ta bort – eller, som man själv kallar det, modernisera – målet för studiestödet som gäller att det ska utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och bidra till ökad social rättvisa.

För Miljöpartiet är detta en viktig del av målet för studiestödet. Vi vill som en del av den samlade oppositionen att den formuleringen av målet återinförs. Alla ska kunna studera på högskola eller universitet oavsett varifrån man kommer, i samhället eller i landet.

Miljöpartiet vill göra det enklare att ta steget till att studera vidare genom att förbättra för studenterna när det gäller bostäder och ekonomi. Den som väljer att studera vidare ska kunna klara sig ekonomiskt. Att få ekonomiskt stöd från föräldrar är inte en möjlighet som finns för alla. Det ska heller inte vara en förutsättning för att ta steget till vidare studier.

Herr talman! Sverige har ett av världens mest generösa studiemedelssystem. Det är något som vi ska värna, för det har lett till att vi har en av världens mest utbildade befolkningar. Det är viktigt för att hantera de samhällsutmaningar som vi står inför utifrån globala megatrender som klimatförändringar, migration, digitalisering och förändrad demografi.

Studenter investerar tid och pengar i sin och i Sveriges framtid. Ett starkt studiestödssystem är ett viktigt sätt för Sverige att investera i studenterna här och nu. Det här handlar ju inte bara om framtiden och vad studenterna ska göra med sina kunskaper när de kommer ut från utbildningen, utan det handlar om livet som student här och nu. Det handlar också om att våga bli student mitt i livet eller när som helst.

Jag ska ge några exempel på var vi lägger mer pengar än regeringen.

Det är till exempel på att höja studiebidraget för studenter med 300 kronor och för gymnasieelever med 350 kronor.

Vi finansierar studiemedel för ukrainska flyktingar som finns i Sverige. Enligt riksdagens utredningstjänst kan kostnaden bli uppåt 200 miljoner om året. Nu föreslår regeringen att den här gruppen ska ha rätt till studiemedel. Det är något som vi har föreslagit en längre tid. Nu är det viktigt att reformen kan möjliggöras genom tillräcklig finansiering.

Vi finansierar också en utbyggnad av utbildningen i teckenspråk för hörande föräldrar till döva barn. Regeringen har börjat uppmärksamma behovet av TUFF, som det kallas, men vi gör en större satsning därför att vi ser att behoven är stora.

Vi fortsätter också som tidigare år att finansiera CSN:s arbete med administrationen av omställningsstudiestödet. Detta är en viktig reform för dem som behöver ställa om i arbetslivet, för Sverige och för vår kompetensförsörjning. Därför är det viktigt att den fungerar rent administrativt. Det här är ju något som vi alla vill ska fungera väl.

Studenter är en grupp med små ekonomiska marginaler, och den ekonomiska stressen är något som påverkar studenter negativt. Miljöpartiet vill höja studiemedlet för att skapa bättre förutsättningar för människor att vidareutbilda sig och känna ekonomisk trygghet under studietiden.

Miljöpartiet drev under tiden i regering igenom en höjning av studiebidraget med 300 kronor. Om man jämför i budgettabellen kan man se att det kostar en hel del. Trots det kan man kritisera Miljöpartiet för att 300 kronor är en för snålt tilltagen summa. Då ska man ha i minnet att det här är ett stöd som indexeras årligen i relation till kostnadsutvecklingen. Det vi vill åstadkomma med de här 300 kronorna i månaden är en ökning utöver den indexeringen.

Bidragsdelen i studiemedlet har länge släpat efter i relation till prisutvecklingen. Studenter i singelhushåll är en grupp som har drabbats extra hårt av de senaste årens kostnadsökningar när det gäller hyror, mat, kurslitteratur och andra levnadsomkostnader som vi alla ser i vår vardag.

Miljöpartiet anser även att nivån på studiebidraget, eller studiehjälpen som det heter, för elever på gymnasiet ska höjas med 350 kronor och att även det stödet ska indexeras så att det följer kostnadsutvecklingen. På samma sätt föreslår vi att även barnbidraget värdesäkras. Det är någonting som stärker många barnfamiljers ekonomi.

Som jag nämnde tidigare har vi i flera år drivit att ukrainska flyktingar ska ha rätt till studiemedel från CSN. Personer som har uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet har alltså inte haft rätt till detta, oavsett om man är folkbokförd här eller om man omfattas av LMA. Generellt krävs permanent uppehållstillstånd för att kunna få studiestöd från CSN. Nu föreslår regeringen att de ukrainska flyktingarna ska kunna ta del av CSN, och det är bra att de

här reglerna ändras. Miljöpartiet bidrar med finansiering.

Herr talman! I Sverige föds varje år ungefär 200 barn som har en hörselnedsättning eller är döva. Ungefär lika många får en hörselskada under uppväxten. De allra flesta av dem, mellan 95 och 98 procent, har föräldrar som är hörande.

En förälder i den situationen har rätt till en grundutbildning i teckenspråk. Man har också rätt till 240 timmars utbildning i teckenspråk under barnets uppväxttid. Det här är inte så mycket tid för att lära sig ett språk. Ni kanske kommer ihåg att vi debatterade sfi för några veckor sedan; där pratar vi om flera år av studier. Miljöpartiet satsar på den här gruppen just för att man ska kunna utveckla språket under barnens hela uppväxttid. Det är ju skillnad mellan hur man pratar med ett litet barn och hur man pratar med en tonåring eller någon som nästan är vuxen. Den här utbildningen behöver alltså utökas i tid för alla.

Som jämförelse kan nämna jag nämna att i Norge omfattar motsvarande utbildning 1 600 timmar om året. I Sverige är det alltså 240 timmar, så det finns stor potential att bygga ut den här utbildningen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen om att studiestödet återigen ska syfta till att utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och bidra till ökad social rättvisa.

Miljöpartiet deltar inte i budgetbeslutet utan hänvisar i stället till vårt särskilda yttrande.

Avslutningsvis, herr talman, får vi nu kanske gå hem och kolla på Nobelfestligheterna. Jag har ett skäl att längta hem, för även om jag inte kan förvalta Nobelpristagarens litteratur på samma skickliga sätt som kollegan Anders Ådahl vill jag säga att jag är mitt i en mening i László Krasznahorkais bok *Herscht 07769: Florian Herschts roman om Bach*. Jag tror att jag når slutet av meningen någon gång i nästa vecka.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 16 december.)

§ 20 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 9 december

2025/26:221 Kompetensförsörjning inom hälso- och sjukvården

av Anna Vikström (S)

till sjukvårdsminister Elisabet Lann (KD)

§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 9 december

2025/26:294 Utökning av Pliktrådet

av *Ulf Holm* (MP)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2025/26:295 Särskilt uppdrag till Diskrimineringsombudsmannen om diskriminering av äldre

av *Laila Naraghi* (S)

till arbetsmarknadsminister Johan Britz (L)

2025/26:296 Bristande rättssäkerhet i Rwanda

av *Håkan Svenneling* (V)

till bistånds- och utrikeshandelsminister Benjamin Dousa (M)

2025/26:297 Sveriges deltagande i kommissionens initiativ för syntetiskt flygbränsle (eSAF)

av *Rickard Nordin* (C)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:298 Sveriges deltagande i EU-initiativ för syntetiska, klimatneutrala drivmedel

av *Åsa Westlund* (S)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

§ 22 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 9 december

2025/26:268 Klimatanpassningsåtgärder

av *Katarina Luhr* (MP)

till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)

§ 23 Kammaren åtskildes kl. 17.51.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till och med § 10 anf. 10 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 48 (delvis),

av talmannen därefter till och med § 13 anf. 75 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 95 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 19 anf. 118 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Avsägelser	1
§ 3 Anmälan om efterträdare.....	1
§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 5 Anmälan om granskningsrapport.....	1
§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott.....	1
§ 7 Ärenden för bordläggning	2
§ 8 Ytterligare en avdelning i Lagrådet	2
Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU14.....	2
(Beslut fattades under § 17.)	2
§ 9 Svenskt bidrag till Natos avskräckning och försvar under 2026.....	2
Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2025/26:UFöU2	2
Anf. 1 JOHAN ANDERSSON (S)	2
Anf. 2 HANNA GUNNARSSON (V)	2
Anf. 3 BJÖRN SÖDER (SD).....	3
Anf. 4 GUSTAF GÖTHBERG (M).....	4
Anf. 5 MIKAEL LARSSON (C)	5
Anf. 6 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	5
Anf. 7 ULF HOLM (MP)	6
Anf. 8 GULAN AVCI (L)	7
(Beslut fattades under § 17.)	7
§ 10 Försvar och samhällets krisberedskap	7
Försvarsutskottets betänkande 2025/26:FöU1	7
Anf. 9 BJÖRN SÖDER (SD).....	7
Anf. 10 MARKUS SELIN (S)	9
Anf. 11 HELENA BOUVENG (M) replik	11
Anf. 12 MARKUS SELIN (S) replik.....	11
Anf. 13 HELENA BOUVENG (M) replik	12
Anf. 14 MARKUS SELIN (S) replik.....	12
Anf. 15 HELENA BOUVENG (M).....	12
Anf. 16 HANNA GUNNARSSON (V) replik.....	13
Anf. 17 HELENA BOUVENG (M) replik	14
Anf. 18 HANNA GUNNARSSON (V) replik.....	14
Anf. 19 HELENA BOUVENG (M) replik	14
Anf. 20 MIKAEL LARSSON (C) replik.....	14
Anf. 21 HELENA BOUVENG (M) replik	14
Anf. 22 MIKAEL LARSSON (C) replik.....	15
Anf. 23 HELENA BOUVENG (M) replik	15
Anf. 24 MIKAEL LARSSON (C)	15
Anf. 25 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	16
Anf. 26 ULF HOLM (MP)	17
Anf. 27 GULAN AVCI (L)	18
Anf. 28 JOHAN ANDERSSON (S)	18
Anf. 29 HANNA GUNNARSSON (V)	19
(Beslut fattades under § 17.)	19
§ 11 Ett starkt skydd för nätverks- och informationssystem – en ny cybersäkerhetslag.....	19
Försvarsutskottets betänkande 2025/26:FöU2	19
Anf. 30 CAMILLA BRUNSBURG (M)	19
Anf. 31 MARKUS SELIN (S) replik.....	20
Anf. 32 CAMILLA BRUNSBURG (M) replik.....	20
Anf. 33 MARKUS SELIN (S) replik.....	21
Anf. 34 CAMILLA BRUNSBURG (M) replik.....	21
Anf. 35 MARKUS SELIN (S)	21
Anf. 36 CAMILLA BRUNSBURG (M) replik.....	22

Anf. 37 FÖRSTE VICE TALMANNEN	22
Anf. 38 MARKUS SELIN (S) replik.....	22
Anf. 39 CAMILLA BRUNSBERG (M) replik.....	23
Anf. 40 MARKUS SELIN (S) replik.....	23
Anf. 41 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	23
Anf. 42 HANNA GUNNARSSON (V)	24
Anf. 43 GULAN AVCI (L)	25
Anf. 44 MIKAEL LARSSON (C)	25
Anf. 45 ULF HOLM (MP)	26
(Beslut fattades under § 17.)	27
§ 12 Kommissionens arbetsprogram 2026	27
Utrikesutskottets utlåtande 2025/26:UU5	27
Anf. 46 CHRIS DAHLQVIST (SD).....	27
Anf. 47 ALEXANDRA VÖLKER (S)	28
Anf. 48 FREDRIK AHLSTEDT (M)	29
Anf. 49 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V)	30
Anf. 50 MAGNUS BERNTSSON (KD)	31
Anf. 51 KERSTIN LUNDGREN (C)	32
Anf. 52 JACOB RISBERG (MP)	33
(Beslut fattades under § 17.)	33
§ 13 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.....	33
Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU1	33
Anf. 53 CHRISTIAN CARLSSON (KD).....	33
Anf. 54 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	35
Anf. 55 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	35
Anf. 56 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	35
Anf. 57 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	35
Anf. 58 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	36
Anf. 59 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	36
Anf. 60 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	36
Anf. 61 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	37
Anf. 62 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik.....	37
Anf. 63 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	37
Anf. 64 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik.....	37
Anf. 65 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	38
Anf. 66 NILS SEYE LARSEN (MP) replik	38
Anf. 67 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	38
Anf. 68 NILS SEYE LARSEN (MP) replik	38
Anf. 69 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	39
Anf. 70 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S)	39
Anf. 71 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik	40
Anf. 72 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik.....	40
Anf. 73 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik	40
Anf. 74 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik.....	41
Anf. 75 LEONID YURKOVSKIY (SD)	41
Anf. 76 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	42
Anf. 77 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik	43
Anf. 78 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	43
Anf. 79 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik	43
Anf. 80 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	43
Anf. 81 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik	44
Anf. 82 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	44
Anf. 83 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik	44
Anf. 84 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik.....	45
Anf. 85 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik	45
Anf. 86 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik.....	45
Anf. 87 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik	45
Anf. 88 NILS SEYE LARSEN (MP) replik	46
Anf. 89 LEONID YURKOVSKIY (SD) replik	46
Anf. 90 NILS SEYE LARSEN (MP) replik	46

Anf. 91	LEONID YURKOVSKIY (SD) replik	46
Anf. 92	KARIN RÅGSJÖ (V)	47
Anf. 93	NORIA MANOUCHI (M).....	48
Anf. 94	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	49
Anf. 95	NORIA MANOUCHI (M) replik	50
Anf. 96	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	50
Anf. 97	NORIA MANOUCHI (M) replik	50
Anf. 98	FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik.....	50
Anf. 99	NORIA MANOUCHI (M) replik	50
Anf. 100	FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik.....	51
Anf. 101	NORIA MANOUCHI (M) replik	51
Anf. 102	KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	51
Anf. 103	NORIA MANOUCHI (M) replik	52
Anf. 104	KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	52
Anf. 105	NORIA MANOUCHI (M) replik	52
Anf. 106	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	52
Anf. 107	LINA NORDQUIST (L).....	54
Anf. 108	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	55
Anf. 109	LINA NORDQUIST (L) replik	55
Anf. 110	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	55
Anf. 111	LINA NORDQUIST (L) replik	56
	(forts. § 18)	56
Ajournering		56
Återupptaget sammanträde		56
§ 14 Beslut om ärende som slutdebatterats den 3 december		56
	UU1 Utgiftsområde 5 Internationell samverkan	56
§ 15 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 4 december		56
	SoU11 Stärkt skydd för barn som riskerar att fara illa.....	56
	JuU1 Utgiftsområde 4 Rättsväsendet.....	56
	SfU2 Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom.....	56
	SfU4 Utgiftsområde 8 Migration	56
§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 9 december		56
	CU1 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.....	56
	SfU1 Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	57
	SfU3 Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	57
§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde		57
	KU14 Ytterligare en avdelning i Lagrådet.....	57
	UFöU2 Svenskt bidrag till Natos avskräckning och försvar under 2026	57
	FöU1 Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap.....	57
	FöU2 Ett starkt skydd för nätverks- och informationssystem – en ny cybersäkerhetslag	57
	UU5 Kommissionens arbetsprogram 2026	58
Meddelande om inställd votering		58
§ 18 (forts. från § 13) Hälsovård, sjukvård och social omsorg (forts. SoU1).....		58
	Anf. 112 NILS SEYE LARSEN (MP).....	58
	Anf. 113 MAJ KARLSSON (V).....	60
	Anf. 114 NADJA AWAD (V)	60
	(Beslut skulle fattas den 16 december.)	62
§ 19 Studiestöd.....		62
	Utbildningsutskottets betänkande 2025/26:UbU2	62
	Anf. 115 FREDRIK MALM (L).....	62
	Anf. 116 NIKLAS SIGVARDSSON (S).....	63
	Anf. 117 ANDERS ALFTBERG (SD).....	64
	Anf. 118 NADJA AWAD (V)	64

Anf. 119 OLIVER ROSENGREN (M).....	65
Anf. 120 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik.....	66
Anf. 121 OLIVER ROSENGREN (M) replik	66
Anf. 122 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik.....	67
Anf. 123 OLIVER ROSENGREN (M) replik	67
Anf. 124 ANDERS ÅDAHL (C) replik.....	67
Anf. 125 OLIVER ROSENGREN (M) replik	68
Anf. 126 ANDERS ÅDAHL (C) replik.....	68
Anf. 127 OLIVER ROSENGREN (M) replik	68
Anf. 128 ANDERS ÅDAHL (C).....	68
Anf. 129 LILI ANDRÉ (KD).....	69
Anf. 130 CAMILLA HANSÉN (MP).....	70
(Beslut skulle fattas den 16 december.)	71
§ 20 Anmälan om interpellation.....	71
§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar	71
§ 22 Anmälan om skriftligt svar på fråga	72
§ 23 Kammaren åtskildes kl. 17.51.	72